

BIG BAZAAR
Grocery, Sweets & Catering
*Fresh Vegetables Every Thursday
*Book your catering now.
Baljinder S. Ben
Ph: 317-640-2400
Like our Facebook page:
BigBazaarIndianGrocery
5425 E. Thompson Rd., Indianapolis IN 46237

Mela
INDIAN RESTAURANT • PUB
ਮੇਲਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦਾ ਖਾਣਾ ਇਕ ਵਾਰ ਖਾਓਗੇ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਓਗੇ
Baljinder S. Ben
Ph: 317-869-2400

You dont marry the person you can live with
You marry the person you can't live without
ROKA USA
Coming Soon

Buying/Selling in Michigan
All types of Residential & Commercial properties. Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Plazas, Truck Terminals etc.
Raj S. Shergill
Broker
5820 N Canton Center Rd, Suite 145
734-751-4455 (Cell)
Rajshergill@yahoo.com
CANTON REALTY

Twenty-Fourth Year of Publication ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢ Email:punjabtimes1@gmail.com
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ www.punjabtimesusa.com
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
Punjab Times, Vol 24, Issue 48; December 2, 2023 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਫਿਰ ਦਸਤਕ

ਰਾਜੋਆਣਾ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਬੇਰੰਗ ਮੋੜਿਆ

ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾ ਧਰਨੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਲਈ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮੋਰਚੇ ਲਈ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਮੀਟਿੰਗਾਂ, ਰੈਲੀਆਂ, ਝੰਡਾ ਮਾਰਚ, ਨੁੱਕੜ ਨਾਟਕਾਂ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਲਾਮਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਣੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀ ਉਲੀਕੀ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਦੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤੱਕ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਪਹੁੰਚਾਏ।

ਲੰਮਾ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਅੰਦੋਲਨ: ਟਿਕੈਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਆਗੂ ਰਾਕੇਸ਼ ਟਿਕੈਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਤੋਂ ਮੁੱਕਰ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਗਾਂ ਮਨਵਾਉਣ ਲਈ ਅੰਦੋਲਨ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਪੰਚਕੂਲਾ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਪੁੱਜੇ ਟਿਕੈਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ ਲੰਮਾ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਅੱਗੇ ਝੁਕਦਿਆਂ ਤਿੰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਾਪਸ ਲਏ ਸਨ ਪਰ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਧਾਰ ਲਈ ਹੈ। ਫਸਲਾਂ 'ਤੇ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਲਈ ਵੱਡਾ ਅੰਦੋਲਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇ।

ਕਿਸਾਨ ਟਰੈਕਟਰ-ਟਰਾਲੀਆਂ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵਾਹਨਾਂ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਨ, ਬਿਸਤਰੇ, ਬਰਤਨ ਤੇ ਗੈਸ ਸਿਲੰਡਰ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ 32 ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜਗਤਪੁਰਾ ਟੀ-ਪੁਆਇੰਟ (ਮੁਹਾਲੀ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਹੱਦ) ਉਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ

ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਰਹੀ। ਜਗਤਪੁਰਾ ਬਾਈਪਾਸ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਟਰੈਕਟਰ-ਟਰਾਲੀਆਂ ਦਿੱਲੀ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਵਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਗੜ੍ਹੇਮਾਰੀ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ਹੋਈਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ, ਝੋਨੇ ਤੋਂ ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਮੱਕੀ, ਮੂੰਗੀ, ਗੰਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ.

'ਤੇ ਖਰੀਦ ਕਰਨ, ਗੰਨੇ ਦਾ ਭਾਅ 450 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਕਰਨ, ਗੰਨੇ ਦੀ ਬਕਾਇਆ ਰਾਸ਼ੀ ਵਿਆਜ ਸਣੇ ਜਾਰੀ ਕਰਨ, ਆਬਾਦਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਖੋਹਣੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਹੱਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ, ਚਿੱਪ ਵਾਲੇ ਮੀਟਰ ਲਗਾਉਣੇ ਬੰਦ ਕਰਨ, ਪਹਾਲੀ ਸਾੜਨ 'ਤੇ ਰੈੱਡ ਐਂਟਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਰੱਦ ਕਰਨ, ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹਿਦ ਹੋਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਗਾਂ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਚੱਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਮੌਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖਤੀ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਮੰਨੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਾਅਦਾਖਿਲਾਫੀ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਰੋਸ ਹੈ। ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੜ ਦੇਸ਼ਵਿਆਪੀ ਅੰਦੋਲਨ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਗਲਾ ਘੋਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਜੁਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮੰਗਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਘੜੀ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ।

ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਵੀ ਗਿਲਾ ਹੈ। ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਾ ਭਰਨ ਦਾ ਸਖ਼ਤ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਪਟਿਆਲਾ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੋਆਣਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਰਾਜੋਆਣਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵਾਪਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬਜ਼ਿਦ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਪੰਜ ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਦਾ ਅਲਟੀਮੇਟਮ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਚਾਰ ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਨਾ ਲਈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਜ ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਮਰਹੂਮ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਰਾਜੋਆਣਾ ਨੂੰ 2007 ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਸਬੰਧੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਲਈ 30 ਮਾਰਚ 2012 ਦਾ ਦਿਨ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਰਾਜੋਆਣਾ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਰੁਕਵਾਉਣ ਲਈ ਖੁਦ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਾਰਾਜੋਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

India Palace Restaurant
And Banquet Hall
Restaurant-Fine Indian Cuisine
4213 Lafayette Road, Indianapolis, IN
(Ph:317-298-0773)
Banquet Hall Available Up to 550 People
Amber Indian Restaurant
Restaurant-Fine Indian Cuisine
12510 N. Meridian St., Carmel, IN
Ph: 317-580-0828
We do private party's & catering at your home or business.
Call, Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800
www.indianpalaceindy.com
www.AmberIndianRestaurantCarmel.com

Singh Auto Group
3983 ST RD 38E
Lafayette, IN 47905
Ph: 765-607-1300
www.singhautosgroup.com
Best Buy Motors
1805 Elmwood, Lafayette, IN 47904
Ph: 765-449-0490
www.bestbuymotorsin.com
University Motors
3312 Klondike Rd, West Lafayette, IN 47906
Ph: 765-497-1100
www.universitymotors1.com
Serving Indian American community over 30 years in Midwest for their auto needs.
ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਡੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:
Jaspal S. Ghotra: 765-337-5151

Serving Illinois & Florida State.
Buying Selling Renting Investing
ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ।
Jesse Singh
847-606-3664
Also Get Free Home Inspection & Attorney Service & closing cost
(Some conditions apply)
ਵਾਜ਼ਬ ਰੋਟਾਂ 'ਤੇ ਘਰ ਖਰੀਦੋ ਤੇ ਵੇਚੋ
E-Mail: j.singh@remax.com/
WEBSITE: jsingh.remax.com
REMAXAMERICANDREAM,
LONG GROVE, IL 60060

RAJVEER GILL
847-907-1525
Regal Jewels
NEW SPECIALS EVERY MONTH
22KT GOLD & DIAMONDS
MITHA COLLECTION
KAJAL COLLECTION
ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਲੋਗ, ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਆਪਣਾ ਸਟੋਰ
2625 W. DEVON AVE. CHICAGO, IL 60659
773-262-4377 773-517-0574
www.RegalJewels.com

ਨਿਰਵਿਘਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ 24ਵੇਂ ਸਾਲ 'ਚ (ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 2000-2023)

ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਸਟਾਫ, ਕਾਲਮਨਵੀਸਾਂ ਅਤੇ
ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ

ਸਮੂਹ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ

ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ

ਆਓ! ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਦੇਖਣ
ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ, ਤਸਵੀਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ
ਗਰੇਵਾਲ

ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ
ਸਿੰਘ

ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ
ਦਿਓਲ

ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ
ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ

ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ
ਕਲੇਰ

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ
ਗਰੇਵਾਲ

ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਸਾਹੀ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ

ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ

ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ

ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਵਾਲੀਆ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ
ਧਾਲੀਵਾਲ

ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮੰਡੇਰ

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ
ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ
ਮੁਲਤਾਨੀ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ
ਢਿਲੋਂ

ਡਾ. ਇਨਕਲਾਬੀ
ਬਾਂਦੀ

ਡਾ. ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਸੰਧੂ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ
(ਨਿੱਕੀ) ਸੈਨੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਸੰਘਾ

ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਧਾਲੀਵਾਲ

ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖੁੰਨ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ
ਟਿਵਾਣਾ

ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ
ਗਾਖਲ

ਜੱਸੀ ਗਿੱਲ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Ph: 847-359-0746

ਬੇਲਾਗ, ਬੇਬਾਕ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਈ

Published simultaneously from Chicago, California & New York.

e-mail: punjabtimes1@gmail.com, website: www.punjabtimesusa.com

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲੇਡੀ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਗਰੋਸਰੀ
ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਰੋਟੀਆਂ ਅਤੇ ਪਰੋਠੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ
ਲੇਡੀ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

* ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ
* ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਫਰੀ

ਚਾਹਵਾਨ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ:
610-864-9666/ 484-802-2779

**MEDICARE QUESTIONS?
NEW TO MEDICARE?
CONFUSED ABOUT YOUR CHOICES?**

ASHOK SHAH
Licensed Insurance Agent

For more information, Call
(847) 594-0211
(630) 992 - 1734
insurerite2you@gmail.com
1251 N. PlumGrove Rd., Suite # 200A
Schaumburg, IL 60173

Annual Enrollment Period
October 15th - December 7th

Every
Wednesday
Medicare 101
Meeting at
our office.

- ✓ Education
- ✓ Plan Comparison
- ✓ Enrollment Assistance
- ✓ Cost-Saving Strategies
- ✓ Annual Reviews

By calling the number above, you will reach a licensed insurance agent.
Not affiliated with or endorsed by the Government or Federal Medicare Program.

UMA TRAVELS

2541 West Devon Ave.,
Chicago, IL 60659

For Delhi Amritsar-Bombay Ahmedabad,
Hydrabad-Madras

Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

Matrimonials

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਜੱਟ ਸਿਖ 47, 5'10" ਸੋਹਣੇ ਸੁਨੱਖੇ, ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ, ਸ਼ਹਿਰੀ, ਖਾਨਦਾਨੀ ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ. visitor visa, ਲੜਕੇ ਲਈ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। Divorce, Widow ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਜਾਇਦਾਦ। ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ. ਸਿਟੀਜ਼ਨ। ਚਾਹਵਾਨ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ: 484-219-4922 ਜਾਂ ਈ-ਮੇਲ baljitrandhawa0001@gmail.com.

48-51

Ramgharia Sikh boy 5'8" 1992 born, MEng Western University Canada, Working as Senior Software Engineer in Toronto Canada, Looking for a girl in similar profession living in Canada or US. Email: dev.kirat@gmail.com Ph +1 (313) 718-0178

45-48

Sikh Ahluwalia family looking for a Gursikh girl with educated background for their 36, 5'8" son. Qualification BTech IT and PG in software development. Working as an IT professional in New York based company. He is turbaned Gursikh boy having faith in Guru Granth Sahib ji. Current location- Hartford CT. Please contact us at Whatsapp 91-8860131363 or Email @ richiewalia@gmail.com

45-48

ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਲੜਕਾ, ਉਮਰ 36 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5 ਫੁੱਟ 11 ਇੰਚ, Software Manager (San Francisco, CA, USA), ਵੈਜੀਟੇਰੀਅਨ, San Francisco Bay Area ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਘਰ, ਤਲਾਕਸੁਦਾ (ਵਿਆਹ ਤੋਂ 4 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ) ਲਈ ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ, ਵੈਜੀਟੇਰੀਅਨ, ਕੇਸਕੀ/ਦਸਤਾਰਧਾਰੀ (or willing to wear) ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਯੂ ਐਸ ਏ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਰਹਿ ਰਹੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ। ਜਾਤਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਆਪਣਾ ਬਾਇਓਡੇਟਾ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰ singhmat001@gmail.com 'ਤੇ ਈਮੇਲ ਕਰੋ ਜਾਂ +91-98993-79442 'ਤੇ ਵਟਸਐਪ ਕਰੋ ਜਾਂ 1-510-281-7065 'ਤੇ ਫੋਨ ਕਰੋ।

40-43

Wanted suitable girl for Ivy League MBA Jatt Sikh divorced 40 years old 5'10" man settled in the Bay Area (California). Homeowner and working as a Sr Product Manager in big tech. Moved from Chandigarh (India) to the US 12 years ago. Looking in the US only. Caste no bar. dhillonravi1983@gmail.com or 408-859-5613.

36-39

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Jatt Sikh parents invite matrimonial alliance for their US born daughter 38, 5'9" beautiful, family oriented, never married. Master's in Bioengineering Management- executive position in Bay Area, California. The boy must be from the USA, professionally qualified; good-natured and well settled, with family values. Serious enquiries only. Please respond with latest photo and biodata to kaurprincess11@yahoo.com or whatsapp 669-946-5891

41-44

Jatt Sikh family seeks suitable match for their daughter who has her MD and is currently working in the Bay Area (California) as a Doctor. 38 yrs old (never married). 5'-5". The boy should be settled in the Bay Area (California) with a University degree and professionally employed. Please contact 408-763-3949

39-42

Hindu/Sikh Nai family looking for a suitable match for their U.S. citizen daughter, 26 years, 5'6". She has completed Bachelors of Science and currently in her final dentistry year pursuing DMD degree. The whole family is settled here and are U.S. citizens. Please contact us at: 516-510-9744

39-42

Jat Sikh well educated and well settled family seeking suitable match for their September, 2001 US born 5'-4" daughter. Turban wearing keshadari boy and compatible humble family is preference but others will be considered. She has earned an AA degree in management and Supervision. She is currently employed as a Federal employee in the Bay Area (California). Contact ph:510-861-6491 or pgrrealty@gmail.com

36-39

Ramgarhia Sikh family looking for a suitable Ramgarhia Sikh Dhiman match for their beautiful daughter (US Citizen), 29 years, 5'7", MSC - Physics (India), and licensed paraprofessional educator, residing in Chicago area. Please contact us at: manpreets1211@gmail.com

30-33

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ 'ਚ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਭਖਿਆ

ਜਲੰਧਰ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ 'ਤੇ ਨਿਹੰਗਾਂ ਦੇ ਇਕ ਧੜੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾਉਣ ਸਮੇਂ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਨਿਹੰਗਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਚੱਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਮਗਾਰਡ ਜਵਾਨ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਤਣਾਅ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਨ ਮਗਰੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹਾਲਾਤ ਸੁਖਾਵੇਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ। ਮੀਟਿੰਗ ਮਗਰੋਂ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲੋਂ ਡੋਰੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਬੂ ਹੋਣ ਲਈ।

ਉਪਰ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਮਸਲੇ ਉੱਤੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾ ਤੇ ਗੁਰੂਘਰ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੋਈ ਬੇਅਦਬੀ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਜੇਕਰ ਸਿਆਣਪ ਤੋਂ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨਾਲ ਮਾਮਲਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਮੌਤ ਲਈ ਨੈਤਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਾਹੌਲ ਹਿੰਸਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ (ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ) ਸਿਰਫ ਉਥੇ ਹਿੰਸਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਅਕਸ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਦੇ ਹਰ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਦਲ ਮੁਤਾਬਕ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੈਠੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਕੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸੰਭਲ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ 3816 ਕਰੋੜ ਮਨਜ਼ੂਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਈ.ਟੀ.ਓ. ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਵਰਕੌਮ ਵੱਲੋਂ ਰੀਵੇਪਡ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਸੈਕਟਰ ਸਕੀਮ (ਆਰ.ਡੀ.ਐਸ.ਐਸ.) ਤਹਿਤ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਰਿਪੋਰਟ ਅਧੀਨ 3816 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਰਜ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ 3816 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿਚੋਂ 2290 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਜਟ ਸਹਾਇਤਾ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਜ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਚ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦੀ ਮੌਤ ਅਤੇ ਪੰਜ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਢਿੱਲੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਕੈਬਨਿਟ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਖੋਹ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਅਸਤੀਫਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੁਣ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦੋ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 145 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਦਖਲ ਨਾਲ ਦੋਵਾਂ ਧੜਿਆਂ ਨੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ

ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਮੀ ਹੈ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸੂਬੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਚੋਣਾਂ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣ 'ਚ ਰੁੱਝੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ। ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਸਲ 'ਚ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹਨ। 'ਆਪ' ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਕਾਲ 'ਚ ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?" ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਖੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਇਕ ਹਫਤੇ ਅੰਦਰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਿਖੇ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇ। ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਖੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੰਦਭਾਗਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ 'ਚ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਘਟਨਾ ਮੰਦਭਾਗੀ: ਧਾਮੀ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ ਯਾਦਗਾਰ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਫ਼ਾਉਣੀ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਮੰਦਭਾਗਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਟਕਰਾਅ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਤਲਖ ਸਥਿਤੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧਤ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮਿਲ-ਬੈਠ ਕੇ ਹੱਲ ਕਰਨ।

ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਸਣੇ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਤੇ ਉਥੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਚੱਲੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨੇੜਲੇ ਸਬੰਧਾਂ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਦੂਜੇ ਧੜੇ ਦੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਥੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਸ਼੍ਰੀ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਭੈਣ ਦੀਆਂ ਨਿਹੰਗ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨੇੜਲੀ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੀ ਦਿਖਾਈਆਂ।

ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਉਤੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ

ਸੰਗਰੂਰ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਤੌਂਜ ਵਿਚ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਈ.ਟੀ.ਟੀ/ਟੈਂਟ ਪਾਸ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ 5994 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚਾਲੇ ਪਿੰਡ ਤੋਲਾਵਾਲ ਵਿਚ ਝੜਪ ਹੋ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਧਿਆਪਕ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਣਾ ਚੀਮਾ ਲੈ ਗਈ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਉਪਰ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪਸ਼ਬਦ ਬੋਲਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਉਪਰ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਡਾਂਗਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਵਿਖਾਏ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਤੌਂਜ ਵੱਲ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਤੋਲਾਵਾਲ ਕੋਲ ਹੀ ਰੋਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਲਾਠੀਚਾਰਜ

ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਖੇਤਾਂ ਵੱਲ ਦੌੜੇ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਭਜਾ-ਭਜਾ ਕੇ ਕੁੱਟਿਆ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਅਧਿਆਪਕ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 9 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਤੌਰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੁਆਇਨਿੰਗ ਲੈਣ ਲਈ ਸੜਕਾਂ ਉਪਰ ਰੁਲਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਸੁਨਾਮ ਭਰਭੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਬਕਾਇਆ ਬਿੱਲ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 10 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਰਾਜਪਾਲ ਬਨਵਾਰੀ ਲਾਲ ਪੁਰੋਹਿਤ ਨੂੰ ਬਕਾਇਆ ਪਏ ਬਿੱਲਾਂ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ 19-20 ਜੂਨ ਅਤੇ 20 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਨੂੰ ਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਬਿੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਜਲਦੀ ਢੁਕਵਾਂ ਫੈਸਲਾ ਲਵਾਂਗਾ: ਰਾਜਪਾਲ
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਰਾਜਪਾਲ ਬਨਵਾਰੀ ਲਾਲ ਪੁਰੋਹਿਤ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜ ਬਿੱਲ ਬਕਾਇਆ ਪਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ 10 ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਢੁਕਵਾਂ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਪਿਛਲਾ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਇਜਲਾਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਮਸ਼ਵਰਾ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਰਾਜਪਾਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪੜ੍ਹਨ: ਆਪ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਪਾਲਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਬਿੱਲ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੋਕੇ ਜਾਣ ਖਿਲਾਫ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ 'ਆਪ' ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਰਾਘਵ ਚੱਢਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ (ਐਲ.ਜੀ.) ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਅਣਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮੁਖੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਚੱਢਾ ਨੇ ਐਕਸ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਖਿਲਾਫ ਪਾਈ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। 'ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਅਣਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਰ 'ਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।'

ਸਟੇਟ ਵਿਜ਼ੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਰੀਪੀਲ) ਬਿੱਲ 2022' ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਵਿਜ਼ੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਾਲਾ ਬਿੱਲ ਸਾਲ 2022 ਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਬਿੱਲ 2023 ਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 10 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਕਾਇਆ ਪਏ ਬਿੱਲਾਂ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਸਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਰਾਜਪਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ

ਉਹ 28 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਪਾਸ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇੱਥੇ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਕਾਇਆ ਪਏ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਸੁਚਾਰੂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕੇ।

(ਸੋਧ) ਬਿੱਲ 2023', 'ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਜ਼ ਲਾਅਜ (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ 2023', 'ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ

(ਸੋਧ) ਬਿੱਲ 2023', 'ਪੰਜਾਬ ਐਫੀਲੀਏਟਿਡ ਕਾਲਜਿਜ (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ 2023' ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬ

ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਉਤੇ ਸਰਗਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਹਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਨਿਵਾਸ 'ਚ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਹਿਤ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕੌਮੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਦਰਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵੀ ਜਲਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਰ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

ਦੀ ਪਤਚੋਲ ਕਰ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਗਲੀ ਰਣਨੀਤੀ ਦਾ ਇਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਹਿਤ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਇਕ ਸਰਗਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਹਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਬੰਦੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਅਪਰਾਧੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੌਮ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਵਹਿ ਕੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਤਕਰੇ ਬਾਰੇ ਹਰ ਮੰਚ 'ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ੍ਰੀ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਇਕ ਖਰਤਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਦੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੈਰੋਲ ਗਲਤ: ਧਾਮੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਜ਼ਾਯਾਫ਼ਤਾ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਪੈਰੋਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੈਰੋਲ ਦੇਣ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਮੈਨੂਅਲ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਭੁਗਤ ਚੁੱਕੇ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੈਰੋਲ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਜਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਈ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ

ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲਾਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚ ਮਾਨਵੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਲਦੀ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਆਰ. ਡੀ. ਐਕਸ. ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਇਥੋਂ ਦੇ ਸੈਕਟਰ-43 ਸਥਿਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਨੂੰ ਆਰ. ਡੀ. ਐਕਸ. ਮਾਮਲੇ 'ਚੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਬੰਦ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹਵਾਰਾ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੈਕਟਰ-35 ਵਿਚੋਂ ਆਰ. ਡੀ. ਐਕਸ. ਸਣੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਕੇ ਬਾਣਾ ਸੈਕਟਰ-36 ਵਿਚ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਆਰ. ਡੀ. ਐਕਸ. ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਹਵਾਰਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਹਵਾਰਾ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਵਕੀਲ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਨੇ ਦਲੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣਨ ਮਗਰੋਂ ਹਵਾਰਾ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ 'ਚੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਵਿੱਛੜਿਆਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਮਗਰੋਂ ਵਿੱਛੜੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਜਰੀਆ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਮਿਸਾਲ ਲੰਘੇ ਦਿਨੀਂ ਉਦੋਂ ਮਿਲੀ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਬਲਾਕ ਭੋਗਪੁਰ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਢੱਡਾ ਸਨੌਰ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾ ਵੱਸੇ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਿਸਾਰ ਅਲੀ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ। ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਰਹਿੰਦੇ ਨਿਸਾਰ ਅਲੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੜਦਾਦਾ ਗੁਲਾਮ ਖਾਨ ਤੇ ਦਾਦਾ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਦੇ ਪਿੰਡ ਢੱਡਾ ਸਨੌਰ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਭੁੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜੰਡੀਰ ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਸੀ।

ਪਿੰਡ ਭੁੰਦੀਆਂ ਵਾਸੀ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੈਣੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ 17 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਜੰਡੀਰ ਰਹਿੰਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ

ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸਤ ਪਿੰਡ ਢੱਡੇ ਸਨੌਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹੌਲਦਾਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੈਸਲਾਬਾਦ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸਾਹਬਾਜ਼ਪੁਰ ਵਾਸੀ ਨਿਸਾਰ ਅਲੀ ਨੂੰ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੈਣੀ ਮੁਤਾਬਕ ਨਿਸਾਰ ਅਲੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕੁਝ ਤੋਹਫੇ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੈਣੀ ਨੇ ਵੀ ਲੋਈ, ਸਾਲ, ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਦਾ ਬਣਿਆ ਚਰਖਾ, ਬਟਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪੇੜਿਆਂ ਦੇ ਡੱਬੇ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੈਣੀ ਮੁਤਾਬਕ ਨਿਸਾਰ ਅਲੀ ਨੇ ਹੌਲਦਾਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਈ ਵੀ ਘੜੀ ਭੇਜੀ। ਸ੍ਰੀ ਸੈਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਪਿੰਡ ਢੱਡਾ ਸਨੌਰ ਤੋਂ ਗਏ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਪੀੜ੍ਹੀ (ਨਿਸਾਰ ਅਲੀ) ਨੇ ਜਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਾ ਝਾਂਸਾ ਲਾ ਕੇ ਠੱਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ

ਫਰੀਦਕੋਟ: ਵਧੀਕ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਮੋਨਿਕਾ ਲਾਂਬਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਝਾਂਸਾ ਦੇ ਕੇ ਠੱਗਣ ਵਾਲੇ ਗਰੋਹ ਦੇ ਚਾਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸਾਲ ਕੈਦ ਤੇ 15-15 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। ਨਰਿੰਦਰ ਪੁਰੇਵਾਲ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਰਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਥੇ ਵਸਾਉਣ ਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਰਕਮ ਹੱਤਫ ਲਈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਗੋਲੇਵਾਲਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ 22 ਮਾਰਚ 2019 ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਝਾਂਸਾ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ 35 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਠੱਗ ਲਏ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਲੰਬੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ।

ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਣਨ: ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੋਤ ਬੈਂਸ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ

ਰੂਪਨਗਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਰੂਪਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨੰਗਲ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੂਪਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਬਦਲੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਇਕ ਐੱਸ. ਐੱਸ. ਪੀ. ਅਤੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਣਨ ਲਈ ਕਸੂਰਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕੀਤੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਡੇਢ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਰੂਪਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਐਨੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਣਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੇ ਲੈਵਲ ਤੱਕ ਡੂੰਘੇ ਖੱਡੇ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਈ. ਡੀ. ਵੱਲੋਂ 2015 ਵਿਚ ਅਟੈਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਡਰੱਗ ਤਸਕਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਭੱਲਾ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤੀ ਜਮੀਨ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ

ਮਜੀਠੀਆ ਸਿਆਸਤ ਚਮਕਾਉਣ ਲਈ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਿਹਾ: ਬੈਂਸ

ਰੂਪਨਗਰ: ਕੈਬਨਿਟ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸਤ ਚਮਕਾਉਣ ਲਈ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਖਣਨ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਸਟੇਨ ਕਰੱਸਰ ਨੂੰ ਮਜੀਠੀਆ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸੀ ਕਰੱਸਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਖਣਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਕਥਿਤ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਖੇੜਾ ਕਲਮੇਟ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਸਟੇਨ ਕਰੱਸਰ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੀ ਬੇਨਾਮੀ ਸੰਪਤੀ ਹੈ।

ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਛਾਪੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੌਮੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ (ਐਨ.ਆਈ.ਏ.) ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਾਂ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲੇਟ 'ਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿੱਢੀ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ 14 ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ। ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਤਰਜਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮਾਰੇ ਛਾਪਿਆਂ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਮਕਸਦ 19 ਮਾਰਚ ਤੇ 2 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਹੋਏ ਉਪਰੋਕਤ ਹਮਲਿਆਂ ਪਿਛਲੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕਣਾ ਹੈ।

ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੋਗਾ, ਜਲੰਧਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਮੁਹਾਲੀ ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ ਤੇ ਯਮੁਨਾਨਗਰ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ

ਹੈ। ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਟੀਮ ਕੌਂਸਲੇਟ 'ਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅਗਸਤ ਵਿਚ ਸਾਂ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਗਈ ਸੀ। ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਮਰੀਕਾ ਅਧਾਰਿਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਸਾਂ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲੇਟ 'ਤੇ 2 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕੂਟਨੀਤਕ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਹਮਲਾ ਸਿੱਖ ਵੱਖਵਾਦੀ ਆਗੂ ਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਟਾਈਗਰ ਫੋਰਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਿੰਬਰ ਦੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ

ਸਿਮਰਜੀਤ ਬੈਂਸ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਦੇ ਘਰ ਛਾਪਾ

ਖੰਨਾ: ਕੌਮੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਖੰਨਾ 'ਚ ਦਸਤਕ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਦੇ ਘਰ ਪਿੰਡ ਬਾਹੋਮਾਜਰਾ ਅਤੇ ਖੰਨਾ ਜੀਟੀ ਰੋਡ ਸਥਿਤ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ। ਇਥੇ ਆਈ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਕੰਗ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਘਰ ਵਿਚ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਮਗਰੋਂ ਐਨ.ਆਈ.ਏ. ਟੀਮ ਕੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀਟੀ ਰੋਡ ਭੱਟੀਆਂ ਸਥਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਕੇਂਦਰ ਪਹੁੰਚੀ, ਜਿੱਥੇ ਕਰੀਬ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਜਾਂਚ ਚੱਲੀ। ਕੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਂਚ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

ਅਣਪਛਾਤਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਕੀਤੀ ਹੱਤਿਆ ਮਗਰੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 19 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲੇਟ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਲਾਈਆਂ ਰੋਕਾਂ ਤੋੜਦੇ ਹੋਏ ਕੌਂਸਲੇਟ ਅਹਾਤੇ ਵਿਚ ਦੋ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਝੰਡੇ ਵੀ ਲਹਿਰਾਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੌਂਸਲੇਟ ਸਟਾਫ ਨੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਝੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

Punjab Times

Established in 2000
24th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

Founder Editor:
Amolak Singh Jammu
Astt. Editors:
Jaspreet Kaur
Amrit Pal Kaur

Photographer
Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703

Our Columnists
Gurbakhsh Singh Bhandal
Buta Singh
Tarlochan Singh Dupalpur
Corrpondents
California
Ashok Bhaura
Detroit, MI
Rajinder Syan
734-261-0936
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:
California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 115 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 475 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਸਮਰਥਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਦੂਤ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਦੂਤ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮੌਕੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੇ ਲੌਗ ਆਈਲੈਂਡ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸਮੂਹ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਦੂਤ ਨਾਲ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਪੋਸਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੀਡੀਓ ਮੁਤਾਬਕ, 'ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਚ ਕੁਝ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਵੱਖਵਾਦੀ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਿੰਬਰ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ।'

ਰਾਜਦੂਤ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਐਕਸ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 'ਲੌਗ ਆਈਲੈਂਡ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਸਣੇ ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਇਕਜੁੱਟਤਾ, ਏਕੇ ਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਲੰਗਰ ਛਕਿਆ ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਦਰਮਿਆਨ ਸੰਧੂ ਦਾ ਹਿਕਸਵਿਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ

ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਵਿਚ ਮੋਗਾ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਹੱਤਿਆ

ਮੋਗਾ: ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮਨੀਲਾ 'ਚ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਗਏ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰੋਡੋ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (26) ਦਾ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਦਭਾਗੀ ਖਬਰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਪੂਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮਾਤਮ ਛਾ ਗਿਆ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਕਰੀਬ 5 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨੀਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 20 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘਰ ਪਰਤਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਰਤਣਾ ਸੀ।

ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਫਿਰ ਦਸਤਕ

(ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)
ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਚੁੱਪ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਇਕਸੁਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਾਲੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾਉਣਾ ਅੰਨਦਾਤਾ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. 'ਤੇ ਖਰੀਦ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ, ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ-2+50 ਫੀਸਦੀ ਫਾਰਮੂਲੇ ਨਾਲ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਤੈਅ ਕਰਨ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸਾਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ, ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਅਜੈ ਮਿਸ਼ਰਾ ਟੈਨੀ ਨੂੰ ਬਰਖ਼ਾਸਤ ਕਰ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਡੱਕਣ, ਦਿੱਲੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਰੱਦ ਕਰਨ, ਬਿਜਲੀ ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਚੋਰ ਮੋਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ, 60 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇਣ, ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਖਿਲਾਫ਼ ਦਰਜ ਕੇਸ ਰੱਦ ਕਰਨ, ਕਿਸਾਨੀ ਘੋਲ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਆਖਣਾ ਬੰਦ ਕਰਨ,

ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਗਤਬਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਦੂਤ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲੈ ਗਏ। ਸੰਧੂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ 'ਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਫ਼ੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸਹਾਇਤਾ ਤੇ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਤੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਣਨ ਦੀ ਜਾਂਚ: ਬਾਜਵਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ੀਆ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਘੇਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਰੇਆਮ ਮਾਈਨਿੰਗ ਮਾਫ਼ੀਆ ਸਰਗਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਡਰੱਗਜ਼ ਤੇ ਮਾਈਨਿੰਗ ਦਾ ਪੈਸਾ 'ਆਪ' ਦੀ ਹਾਈਕਮਾਨ ਕੋਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਣਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਮੌਜੂਦਾ ਜੱਜ ਤੋਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਣਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ

ਰਾਜਦੂਤ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸੰਗਠਨ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੰਗਠਨ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। 'ਸਿੱਖਸ ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ' ਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਨਿੱਜੀ ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਰਾਜ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਫ਼ੌਜ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਏ ਵਿਖੇ ਅਲੌਕਿਕ ਜਲੌਅ ਸਜਾਏ ਗਏ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੰਗ ਪਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਜਥਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਰਦਾਸ ਭਾਈ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲੈਣ ਮਗਰੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਭਾਈ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ

ਰਾਜੋਆਣਾ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਬੇਰੰਗ ਮੋੜਿਆ

(ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)
ਆਦੇਸ਼ ਉਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਸਬੰਧੀ ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਰਾਜੋਆਣਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਤੇ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ

ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਤਨਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੂ.ਕੇ. ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਤਨਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਤਾਕਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਅਮਨ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਤਨਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਾਜ਼ਾ-ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਜੰਗ ਸਬੰਧੀ ਸਕਾਟਿਸ਼ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆਏ ਅਸਥਾਈ ਜੰਗਬੰਦੀ ਦੇ ਮਤੇ 'ਤੇ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੀ ਬਾ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਅੰਤ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੇ ਸਥਾਈ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਲੋਬਰ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਮਤੇ 'ਤੇ ਵੋਟ ਪਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਫਿਰਕੂ ਤਾਕਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਤੁਰਤ ਇਸ ਜੰਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਗਈ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਦੀ ਮੌਤ

ਅਮਰਗੜ੍ਹ: ਕੈਨੇਡਾ ਪੜ੍ਹਨ ਗਈ ਅਮਰਗੜ੍ਹ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ (20) ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਤਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਮਰਗੜ੍ਹ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਟੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਚੰਗੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਲੈ ਕੇ ਇਸੇ ਸਾਲ ਅਪਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਗਈ ਸੀ। ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਠੰਢ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਸਤਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਟੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਦੇਹ ਪੰਜਾਬ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਿੰਟੋਵੰਡ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਧੰਗੜਾ ਸਮੇਤ ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ਼ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸੰਗਤ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 554ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੰਗੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਗਏ।

ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਤਿਲ-ਤਿਲ ਕਰ ਕੇ ਮਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਫੰਧੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਕਿ ਉਹ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਸਬੰਧੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਲਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਧਾਮੀ ਨੇ ਰਾਜੋਆਣਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ	ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ	ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ	ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ	ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ	ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ	ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ	ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ	ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੇਟ)
ਡਾ. ਇਨਕਲਾਬੀ ਥਾਂਦੀ	ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ	ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਸ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ	ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ	ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ	ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ	ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ	ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ	ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ	ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ	ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ	ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ੴ

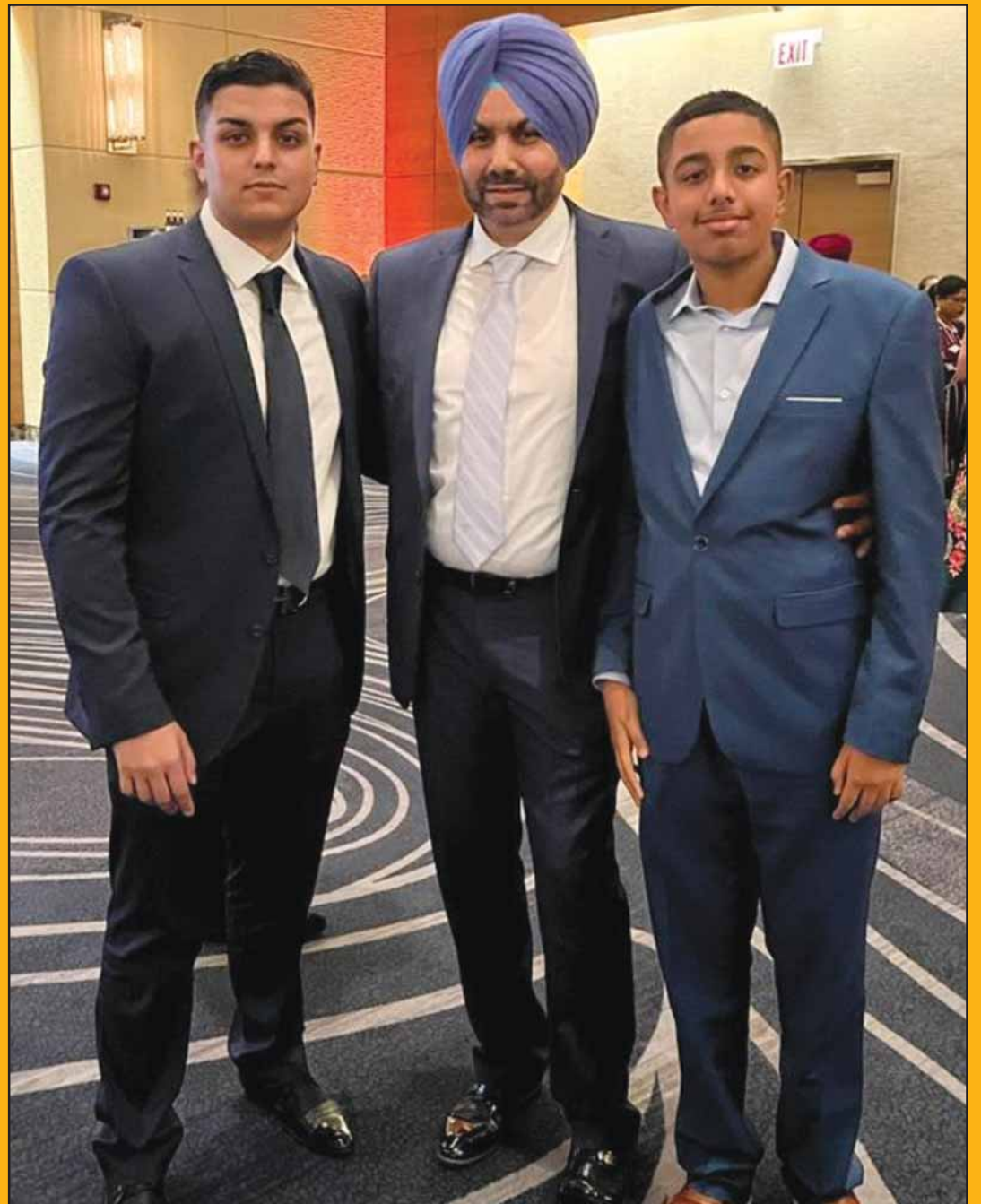
ਪੁਛਨਿ ਗਲ ਈਮਾਨ ਦੀ ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਂ ਇਕਠੇ ਹੋਈ। ਵਡਾ ਸਾਂਗ ਵਰਤਾਇਆ ਲਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੁਦਰਤਿ ਕੋਈ।
ਪੁਛਨਿ ਫੋਲਿ ਕਿਤਾਬ ਨੋ ਹਿੰਦੂ ਵਡਾ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨੋਈ। ਬਾਬਾ ਆਖੇ ਹਾਜੀਆ ਸੁਭਿ ਅਮਲਾ ਬਾਝਹੁ ਦੋਨੋ ਰੋਈ।

ੴ

‘ਰਾਜੇ ਸ਼ੀਂਹ ਮੁਕੱਦਮ ਕੁੱਤੇ’ ਆਖ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਫਿੱਟ ਲਾਹਨਤ
ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ‘ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ
ਕੁਰਲਾਣੈ ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦੁ ਨਾ ਆਇਆ’ ਦਾ ਨਿਹੋਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 554ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ

ਸਮੂਹ ਨਾਨਕ
ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸਾਧ
ਸੰਗਤ ਨੂੰ
ਧਾਲੀਵਾਲ ਪਰਿਵਾਰ
ਵਲੋਂ

ਕੋਟਨਿ ਕੋਟ
ਵਧਾਈ

ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਫੋਨ: 630-290-7993

From: Baba Nanak Commercial Properties LLC &
Dhaliwal Brothers inc.

‘ਮਾਣ ਮੱਤਾ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ’ ਵਰਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਰਚਨਾ ਖਹਿਰਾ ਨੂੰ

ਫਗਵਾੜਾ: ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮੰਚ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ-2023, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਰਕਾਰ

ਪੰਜਾਬ, ਫਗਵਾੜਾ ਵਲੋਂ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਮਾਣ ਮੱਤਾ ਵਰਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ (ਜਲੰਧਰ) ਅਤੇ ਖੋਜੀ ਪੱਤਰਕਾਰ

ਰਚਨਾ ਖਹਿਰਾ (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ) ਨੂੰ 9 ਦਸੰਬਰ 2023 ਨੂੰ ਫਗਵਾੜਾ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ।

ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਿੰ: ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਲਾਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਲਮ ਨਵੀਸ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮੰਚ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਅੱਠਵਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਫੀਲਡ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਵਿਲੱਖਣ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਪ੍ਰੋ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੰਡਮ, ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਭੋਗਲ, ਠਾਕੁਰ ਦਾਸ ਚਾਵਲਾ, ਡਾ: ਸਵਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਆਈ.ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਡਾ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਡਾ: ਐਸ.ਐਸ. ਡੀਨਾ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਣਕ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ: ਸ਼ਿਆਮ ਸੁੰਦਰ ਦੀਪਤੀ ਨੂੰ ਸਾਲ-ਦਰ-ਸਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮਾਣ ਮੱਤਾ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸਨਮਾਨ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨ ਪੱਤਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੁਸ਼ਾਲਾ, ਮੋਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਗਿਆਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਨਕਦ ਰਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਆਇਰਲੈਂਡ ਦੇ ਲੇਖਕ ਪੌਲ ਲਿੰਚ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਬੁਕਰ ਪੁਰਸਕਾਰ

ਲੰਡਨ: ਆਇਰਲੈਂਡ ਦੇ ਲੇਖਕ ਪੌਲ ਲਿੰਚ ਨੂੰ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਵਲ ‘ਪ੍ਰੋਫਿਟ ਸੋਰ’ ਲਈ ਬੁਕਰ ਪੁਰਸਕਾਰ 2023 ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੀ ਲੇਖਕਾ ਚੇਤਨਾ ਮਾਰੂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਵਲ ‘ਵੈਸਟਰਨ ਲੋਨ’ ਵੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਸੀ। ਲਿੰਚ (46) ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿਚ ਆਇਰਲੈਂਡ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਵਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭਿਆਨਕ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਮਾਪਦੰਡ ਲੋਪ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲਿੰਚ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਵੇਂ ਆਇਰਿਸ਼ ਲੇਖਕ ਬਣ ਗਏ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਯੂਰਪੀ ਯੋਗ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ‘ਚ ਸੋਨ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤਿਆ

ਲੰਡਨ: ਦੱਖਣੀ ਪੂਰਬੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ 13 ਸਾਲਾ ਈਸ਼ਵਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਸਵੀਡਨ ਵਿਚ ਹੋਈ ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੋਗ ਸਪੋਰਟਸ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਸੋਨ ਤਗਮਾ ਜਿੱਤ ਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਖਿਤਾਬ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਯੋਗ ਪ੍ਰਤੀਭਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਈਸ਼ਵਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿੱਤ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸੇਵੇਨੋਆਕਸ, ਕੈਂਟ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਈਸ਼ਵਰ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਯੋਗ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਪੱਤਰਕਾਰ ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਬਣੇ ਪੀਲ ਬੋਰਡ ਦੇ ਉਪ ਚੇਅਰਮੈਨ

ਬਰੈਂਪਟਨ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬਰੈਂਪਟਨ, ਮਿਸੀਸਾਗਾ ਤੇ ਕੈਲੇਡਨ ਦੇ ਸਕੂਲ ਟਰੱਸਟੀਆਂ ਨੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਉੱਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਤੇ ਪੀਲ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਟਰੱਸਟੀ ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਦੀ ਪੀਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਸਕੂਲ ਬੋਰਡ ਦੇ ਉਪ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਹ ਵੱਡਾ ਰੁਤਬਾ ਹਾਸਿਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨਿਯੁਕਤੀ ‘ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

- ਬਲਜਿੰਦਰ ਸੇਖਾ

Health Insurance

Qualified Health Plans Under Affordable Care Act

Don't Miss out!
Open Enrollment From 11-01-2023 to 1-15-2024

We also have short term Medical, Dental & Vision plans.

We are licensed in Indiana, Ohio, Texas & Michigan.

Contact:

Ph: 317-900-5151

Fax: 317-900-5152

E-Mail: health@meharinsurance.com

Office Address:

12574 Promise Creek Ln.

Suite# 114

Fishers, IN 46038

www.meharinsurance.com

Baljinder Singh Saini

Dhillon Travel Plaza Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM

ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires
Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph: 571-606-0829, 317-242-9936

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

Domestic fares
available

ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਬੈਂਕਸਗਿਵਿੰਗ ਮੌਕੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾਇਆ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਬੈਂਕਸਗਿਵਿੰਗ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ (825 ਕ੍ਰਿਸਚੀਆਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ) ਵਿਖੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਕਸਗਿਵਿੰਗ ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਭੋਜਨ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਪੁੱਜੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਭੋਜਨ ਪੈਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਕਾਗੋਲੈਂਡ ਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਮੈਂਬਰ 1992 ਤੋਂ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ ਨੇ ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਬੈਂਕਸਗਿਵਿੰਗ ਲੰਚ ਕਰਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਹਰ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬੈਂਕਸਗਿਵਿੰਗ ਲਈ ਇੱਕ ਰਵਾਇਤੀ ਭੋਜਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਣਾ ਬਹੁਤ

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ। ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ ਵਲੋਂ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਲਈ ਟਰਕੀ, ਮੈਸ਼ ਪੋਟੈਟੋ, ਬੀਨਜ਼, ਸਵੀਟ ਪੋਟੈਟੋਜ਼,

ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ ਨੂੰ ਡੱਬਾਬੰਦ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਤਿੰਨ ਐਸਯੂਵੀਜ਼ ਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ

ਅਤੇ ਕੈਪਟਨ ਕੋਰੀ ਹਿਊਜ਼ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ। ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਬੋਲੀਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਸ. ਜਪਤੋਜ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਸ. ਸਿਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ. ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਪੈਂਟਰੀ ਲਈ ਭੋਜਨ ਖਰੀਦਿਆ। ਸ. ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਹਰ ਸਾਲ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬੈਂਕਸਗਿਵਿੰਗ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਖਿਡੌਣੇ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਸ ਦੇਵੇ। ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਲੋਂ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੇਕ ਕੰਮ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂਬਰ

ਮਾਣ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਵਾਲਾ ਨੇਕ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋੜਵੰਦ ਲੋਕ ਆਪਣੇ

ਸਟੇਫਿੰਗ, ਬਰੈੱਡ ਰੋਲ ਅਤੇ ਪੰਪਕਿਨ ਪਾਈ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ

ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ 1700.00 ਡਾਲਰ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ ਦੇ ਕੈਪਟਨ ਨਿੱਕੀ ਹਿਊਜ਼

ਨਿਰੰਤਰ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਪੈਂਟਰੀ ਫੂਡ ਅਤੇ ਨਕਦ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਗੇ।

ਢਾਹਾਂ ਅਵਾਰਡ ਜੇਤੂ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਜਮੀਲ ਅਹਿਮਦ ਪਾਲ, ਬਲੀਜੀਤ ਅਤੇ ਜ਼ੁਬੈਰ ਅਹਿਮਦ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਸਰੀ (ਹਰਦਮ ਮਾਨ): ਨਾਮਵਰ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕ ਜੈਤੋਗ ਸਿੰਘ ਅਨੰਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਾਲ ਢਾਹਾਂ ਅਵਾਰਡ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਜਮੀਲ ਅਹਿਮਦ ਪਾਲ, ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਬਲੀਜੀਤ ਅਤੇ ਢਾਹਾਂ ਅਵਾਰਡ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜ਼ੁਬੈਰ ਅਹਿਮਦ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਫ਼ਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਢਾਹਾਂ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਜੈਤੋਗ ਸਿੰਘ ਅਨੰਤ ਦੇ ਸਵਾਗਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਆਪਣੀ ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ 2004 ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਹਰਿਦਰਸ਼ਨ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਸਟ ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਢਾਹਾਂ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜੇਤੂ ਜਮੀਲ ਅਹਿਮਦ ਪਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਇਨਾਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ

ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਮੈਂਡਲ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ' ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ 1977 ਤੋਂ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਤਿੰਨ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ, ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ

ਵਰਕਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਢਾਹਾਂ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਵਿਜੇਤਾ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਬਲੀਜੀਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲਗਾਤਾਰ 10 ਸਾਲ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਅਦ ਕਹਾਣੀ ਖੇਤਰ

ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਢਾਹਾਂ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਉੱਚੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ' ਵਿਚਲੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ

ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੇਂ ਉਹ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ, ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਨੇ ਤਨਜ਼ ਕੱਸਿਆ ਕਿ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਲਿਖੇਗਾ? ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਦੇ ਉਰਦੂ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਿਖਿਆ। 2003 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ 'ਮੀਂਹ ਬੂਹੇ ਤੋਂ ਬਾਰੀਆਂ' ਛਪੀ, 2013 ਵਿੱਚ 'ਕਬੂਤਰ ਬਨੇਰੇ ਤੇ ਗਲੀਆਂ' ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਜਿਸ ਨੂੰ 2014 ਵਿੱਚ ਢਾਹਾਂ ਅਵਾਰਡ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ 2019 ਵਿੱਚ 'ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੰਧ' ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਛਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਚਸਪ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵੀ ਸੁਣਾਏ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹਰਿਦਰਸ਼ਨ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਸਟ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਰਾਮਗੜੀਆ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਰੌਡ ਐਫਾਐਮ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਹੋਸਟ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਰਾਮਗੜੀਆ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪਬਲਿਕ ਰਿਲੇਸ਼ਨ ਸੈਕਟਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਬਲ, ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਖੋਸਾ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ, ਹਰਦਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਪੁਨੀਤ ਅਤੇ ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ ਅਨੰਤ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਮੇਤ ਕੁੱਲ 26 ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਚਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਬੰਧਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਵਿੱਚ ਉਹ ਧੈਰ ਧਰਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਫਰੈਂਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 3 ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਛਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਢਾਹਾਂ ਅਵਾਰਡ

ਵੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਦੋ ਵਾਰ ਢਾਹਾਂ ਅਵਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਢਾਹਾਂ ਅਵਾਰਡ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜ਼ੁਬੈਰ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੀ।

ਨਿੱਝਰ ਮਾਮਲਾ: ਜਾਂਚ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼

ਓਟਾਵਾ: ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸੰਜੇ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ 'ਦੋਸ਼ੀ' ਠਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਦੂਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੁਖ ਦੁਹਰਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 'ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਢੁਕਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ' ਉਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਗੌਰ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। 'ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ' ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਨਾਲ ਹੋਈ ਇਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਨਿੱਝਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ 'ਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਨ

ਜਿਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਨੇ ਲਾਏ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ

ਵਰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਦੋ ਨੁਕਤੇ ਹਨ- ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੀ ਇਸੇ ਨੂੰ

ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?' ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਅਪਰਾਧਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।' ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਾਰ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹੋਈ ਨਿੱਝਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਏਜੰਟਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਸਨ। ਜਦਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦੋਸ਼ਾਂ ਮਗਰੋਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਕੂਟਨੀਤਕ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਏਜੰਟ ਦੀ ਠੱਗੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਵੱਲੋਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ

ਜਲੰਧਰ: ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ ਵੱਲੋਂ 35 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਲੈ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਲਾਈਵ ਹੋ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਾਗਰ ਥਾਪਰ ਵਾਸੀ ਪ੍ਰਤਾਪਪੁਰਾ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ

'ਤੇ ਲਾਈਵ ਹੋ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਪੈਸੇ ਮੌਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਿਗਲ ਲਈ। ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ

ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਣਾ ਸਦਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਭਰਤ ਮਸੀਹ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸਤਨਾਮ ਬੱਗਾ ਵਾਸੀ ਉੱਗੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਈ-ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ

ਕੈਲਗਰੀ: ਈ-ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਕੈਲਗਰੀ ਵਲੋਂ, 25 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਫਤਾਵਾਰ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ, ਔਨਲਾਈਨ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਪੰਥਕ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਖਾਸ ਦਿਹਾੜਿਆਂ 'ਤੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਕਰਾ ਕੇ, ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਚਲਾਈ ਹੋਈ ਇਸ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ, ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਬਾਨੀ ਡਾ. ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਨਵੀਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਕੇਵਲ ਦੌਰਾਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਰ ਵੀਕਐਂਡ 'ਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਲੈਕਚਰ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 'ਸੰਗਤੀ ਵਿਚਾਰ' ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਜੈਪੁਰ ਤੋਂ ਆਏ ਬ੍ਰਿਜਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ 'ਹਮ ਚਾਕਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਠਾਕੁਰ ਮੇਰਾ ਭਾਰਾ' ਸ਼ਬਦ ਗਾ ਕੇ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਨੇ ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਦਿਆਂ, ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ 'ਜੀ ਆਇਆਂ' ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬੂਟਾ' ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਕੁ ਸਤਰਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਾਉਂਦਿਆਂ, ਸਭ ਨੂੰ ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ਮੰਚ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ, ਕੈਲਗਰੀ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਗਾਇਕ ਰਵੀ ਜਨਾਗਲ ਨੇ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਗੀਤ 'ਦਿੱਲੀਏ ਦਿਆਲਾ ਦੇਖ ਦੇਗ 'ਚ ਉਬਲਦਾ ਨੀ, ਅਜੇ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਨਾ ਠਰੇ!' ਸੁਣਾ ਕੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਭਾਵੁਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ

ਆਏ, ਉਸਤਾਦ ਸ਼ਾਇਰ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਨੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ 'ਤਿਆਗ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਮੂਰਤ' ਦਰਸਾਉਂਦਿਆਂ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਏ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤੱਤਾ ਅੱਖਰ- 'ਤ- ਤੂੰ, ਤਾਕਤ, ਤੇਗ, ਤਿਆਗ ਬਣੇ..' ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਟੋਰਾਂਟੋ ਤੋਂ ਆਈ ਸ਼ਾਇਰਾ ਸੁੰਦਰਪਾਲ ਕੌਰ ਰਾਜਸਾਂਸੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਕੋਰਤਾ ਛੰਦ ਵਿਚ-

'ਗੁਰਾਂ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤਾ ਉਪਕਾਰ ਜੀ' ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਕੈਲਗਰੀ ਆਏ, ਮਹਿਮਾਨ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਕ, ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਸ਼ਾਇਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੂਪਾਲ ਨੇ, ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ, ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ 'ਤੇ ਝੋਕ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ- 'ਦੇਖੋ ਕਿੱਥ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਰਤ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਨੇ' ਨੂੰ ਤਰੰਨਮ ਵਿੱਚ ਸੁਣਾ ਕੇ ਦਾਦ ਖੱਟੀ।

ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਆਏ ਸ਼ਾਇਰ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ ਨੇ ਬਰਕਤ ਰਾਮ ਬਰਕਤ ਦੀ ਕਵਿਤਾ- 'ਪੰਨ ਪੰਨ ਹੈ ਬਲੀਦਾਨ ਤੇਰਾ' ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਈ। ਸਿਆਟਲ ਤੋਂ ਆਏ ਗੀਤਕਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਆਦਮਪੁਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਗੀਤ- 'ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵਰੋਸਾਏ ਹਾਂ' ਅਤੇ ਸਰੀ ਬੀ. ਸੀ. ਤੋਂ ਆਏ ਗੀਤਕਾਰ ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਵੀ 'ਪੰਨ ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ' ਗੀਤ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸੁਣਾ ਕੇ ਮਾਹੌਲ ਸੁਰਮਈ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਟੋਰਾਂਟੋ ਤੋਂ ਆਏ ਉਸਤਾਦ ਸ਼ਾਇਰ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ ਜੀ ਨੇ- 'ਭਾਈ ਜੈਤੋ ਸੀਸ ਸਿਰ 'ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਏ, ਦੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਆਇਆ ਏ' ਗੀਤ ਸੁਣਾ ਕੇ ਜੈਕਾਰੇ ਖੱਟੇ। ਕੈਲਗਰੀ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋਹਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਗੀਤ-

'ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੌਤੋਂ ਨਾ ਕਦੇ ਡਰਦੇ' ਸੁਣਾਇਆ ਜਦ ਕਿ ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ।

ਅੰਤ 'ਤੇ ਹੋਸਟ ਗੁਰਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਨੇ ਵੀ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਆਪਣਾ ਗੀਤ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਇਸ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਚੱਲੇ ਇਸ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ, ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ। ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰੇ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਆਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਡਿਊਟੀ, ਕੈਲਗਰੀ ਦੇ ਯੁਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਬੀਨਾ ਕੌਰ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਤੇ ਅਮਿੱਟ ਛਾਪ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਡਾ.ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨਾਲ 403 978 2419 ਜਾਂ ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ 587 718 8100 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

-ਗੁਰਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ ਕੈਲਗਰੀ ਫੋਨ: 403 404 1450

GoldenKey LENDING
Grow your business with our Strategic
COMERCIAL LOAN SOLUTIONS
Partner with us for expert guidance and support
Contact Us at
317-620-4100
www.goldenkeylending.com
We speak your Language
English • ਪੰਜਾਬੀ • ਹਿੰਦੀ • اردو
325 S. College Avenue, Indianapolis, Indiana 46202
NMLS 147421

Sistar Mortgage
A Nationwide Lender
Over 2 Decades of experience providing high level servicing for new and experienced borrowers!
Residential and Commercial Loans Available In Most States!
Special loan programs for:
• Jumbo Loans
• Self Employed and with a work permit
• Business loans with or without property
(734) 330-8859
balbir.grewal@sistarmortgage.com
balbirgrewal.sistarmortgage.com
https://www.nmlsconsumeraccess.org

AVEER TRAVEL SOLUTIONS LLC
ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:
• US Passport Services • EAD Renewal
• Indian Passport Renewal • Flight Tickets
• US Citizenship Application • Visa Services
• Green Card Renewal • Notary Services
• OCI & Renunciation • Power of Attorney
• Airport Pick-up & Drop-Off Services
Contact: Aman Kaur Ph: 847-338-2141
(Consular Expert with more than 10 years of experience)
E-mail: Aveertravel@gmail.com
ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।
For Airport Drop-Off and Pickup Indy to Chicago Please Contact AVI at:
847-226-2323
Located in INDIANAPOLIS (IN)

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੁਫਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ 27 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ 'ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਸਕੀਮ' ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ 27 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਰਵਾਨਾ ਹੋਈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਤੇ ਏਸੀ ਬੱਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ (ਬਿਹਾਰ), ਵਾਰਾਨਸੀ ਮੰਦਿਰ, ਅੱਧੋਧਿਆ ਤੇ ਵਰਿੰਦਾਵਨ ਧਾਮ (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼), ਸ੍ਰੀ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਰੀਫ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਲਾਸਰ ਧਾਮ, ਮਾਤਾ ਚਿਤਪੁਰਨੀ, ਮਾਤਾ ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਦੇਵੀ, ਮਾਤਾ ਜਵਾਲਾ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਸਕੀਮ' 27 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ 29 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਚਲਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 13 ਹਫ਼ਤਿਆਂ

ਦੌਰਾਨ ਸੂਬੇ ਦੇ 53 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ

ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਤੇ ਏਸੀ ਬੱਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਫ਼ਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਇਸ਼

ਸਕੀਮ ਲਈ 40 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਜਟ ਰੱਖਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 'ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ' ਸਕੀਮ ਲਈ 40 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਜਟ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ 6 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ, ਲਾਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਅਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਲਈ ਤਿੰਨ ਸਟਾਰ ਕਮਰੇ, ਮੈਡੀਕਲ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਇਕ ਕਿੱਟ ਜਿਸ 'ਚ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੀਆਂ ਆਦਿ ਸਭ ਕੁਝ ਮੁਫਤ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੀਆ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਗੋਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵੀ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨੇ 9 ਜਨਵਰੀ, 2018 ਨੂੰ 'ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ' ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤਹਿਤ 60 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਯੋਗ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਇਕ ਅਟੈਂਡੈਂਟ ਲਿਜਾਣ

ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ, 2016 ਨੂੰ 'ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ' ਸਕੀਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀ ਯਾਤਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਦੇ 1855 ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਲ 2015-16 ਵਿਚ ਇਸ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ 46.50 ਕਰੋੜ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਾਲ 2016-17 ਵਿਚ 140 ਕਰੋੜ ਦਾ ਬਜਟ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਸਕੀਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ 86 ਫੀਸਦੀ ਰਕਬੇ 'ਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ: ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਕੱਟਣ 'ਤੇ ਸਖਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਅੰਤਿਮ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕਰੀਬ 86 ਫੀਸਦੀ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਨਰਮਾ ਪੱਟੀ ਅਤੇ ਆਲੂ ਪੱਟੀ 'ਚ ਫਸਲ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲੇਟ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀ 'ਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ 15 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਝੋਨੇ ਦੀ ਵਾਢੀ ਦਾ ਕੰਮ ਲੇਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਿਜਾਈ ਵੀ ਪਛੜੀ ਹੈ।

ਫੀਸਦੀ, ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਚ 96 ਫੀਸਦੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ 96.57 ਫੀਸਦੀ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਵਿਚ 92 ਫੀਸਦੀ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ 95 ਫੀਸਦੀ ਬਿਜਾਈ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਰੀਬ 35 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਹੋਣੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 35.17 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਰਕਬੇ ਹੇਠ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਸੀ। ਗੰਨੇ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਵਾਲੇ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਲੇਟ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੰਨੇ ਦੀ ਪਿਛਾਈ 21 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਐਤਵਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੀ ਸੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਪੈਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਮਹਿਕਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 14 ਫੀਸਦੀ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ 93 ਫੀਸਦੀ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ 98

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਵਾਢੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਆੱਪਾ ਫੀਸਦੀ ਵਾਢੀ ਬਚੀ ਹੈ। ਝੋਨੇ ਦੀ ਵਾਢੀ ਬਠਿੰਡਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਮੁਹਾਲੀ, ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਨੇਤਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਨੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਗੰਨਾ ਪੱਟੀ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਪਛੜ ਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਵਿਕਾਸ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਝੋਨੇ ਦਾ ਝਾੜ ਚੰਗਾ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਚੰਗੀ ਵਸੂਲੀ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਇੱਛੁਕ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵਧੇਰੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀਜ਼ੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ। ਮਿਲੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ 1600 ਤੋਂ ਵੱਧ ਯਾਤਰੂਆਂ ਦੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਵੀਜ਼ਾ ਲੱਗਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਫ਼ਾਰਤਖਾਨੇ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਗਭਗ 800 ਸਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਫ਼ਾਰਤਖਾਨੇ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ 60 ਫੀਸਦੀ ਕੋਟੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਸਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਟੇ

ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਪਾਸਪੋਰਟ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਲਗਭਗ 50 ਫੀਸਦੀ ਸਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ

ਨੇ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ 'ਤੇ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਕਾਰਜ ਕਰਨਗੇ। ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਲਦ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵਫ਼ਦ ਦਿੱਲੀ ਸਥਿਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੂਤਾਵਾਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਖਲ ਦੇਵੇ: ਸੁਖਬੀਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸਤਿਹਾਰੀ ਖਰਚ ਵਿਚੋਂ 450 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਿੱਲੀ-ਮੇਰਠ ਆਰ.ਆਰ.ਟੀ.ਐਸ. ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਦੇਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ, ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਖਾਤਰ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਲੀ

ਸਰਕਾਰ ਵਾਂਗ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਸਬੰਧੀ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦਾ ਆਡਿਟ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ

ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਫੰਡ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਰਤ ਨਿਆਇਕ ਦਖਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਹੁਕਮ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਪੈਸਾ ਇਸਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ 'ਤੇ ਫੂਕਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਲਈ ਪੈਸੇ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਪਰ ਇਸਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮ 'ਤੇ ਪੈਸਾ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੱਚੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਪੱਕੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਮੁਹਾਲੀ: ਅਧਿਆਪਕ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 157 ਏ.ਆਈ.ਈ. (ਕੱਚੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ) ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਣਦੇਖੀ ਖਿਲਾਫ 15 ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਪੱਕਾ ਮੋਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੁਹਾਲੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਲੱਬ ਵਿਚ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਆਗੂ ਹਰਮਨ ਸਿੰਘ ਸੰਗਰੂਰ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਕਨਵੀਨਰ ਤੇਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ 2009-10 ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਏ.ਆਈ.ਈ. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਵੀ ਮਤੇ ਪਾਏ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 157 ਅਧਿਆਪਕ ਹਾਲੇ ਵੀ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਤਰ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨਸਾਫ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਆਰ-ਪਾਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਏ.ਆਈ.ਈ. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਨੀਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭਵਿੱਖ ਧੁੰਦਲਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੰਗੇਰੇ

ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਚੋਣਾਂ 'ਚ 'ਆਪ' ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਕਰਕੇ

ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੱਚੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਢੰਡੋਰਾ ਪਿੱਟ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ 6000 ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਕੱਚੇ ਅਧਿਆਪਕ ਪੱਕੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਕੱਚੇ ਹੀ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕਹਿਣੀ ਤੇ ਕਰਨੀ 'ਚ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ।" ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵਿਤਕਰਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਰੈਗੂਲਰ ਕਰਦਿਆਂ ਬਾਕੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਾਂਗ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ 15 ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਪੱਕਾ ਮੋਰਚਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਗੇ।

ਆਈ.ਪੀ.ਐਲ: ਸੁਭਮਨ ਗਿੱਲ ਬਣਿਆ ਗੁਜਰਾਤ ਟਾਈਟਨਸ ਦਾ ਕਪਤਾਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਆਈ.ਪੀ.ਐਲ. 2022 ਦੇ ਜੇਤੂ ਗੁਜਰਾਤ ਟਾਈਟਨਸ ਨੇ ਆਈ.ਪੀ.ਐਲ. 2024 ਸੀਜ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਭਮਨ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਟੀਮ

ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਗਿੱਲ ਨੇ ਹਾਰਦਿਕ ਪਾਂਡਿਆ ਦੀ ਥਾਂ ਲਈ ਹੈ, ਜੋ ਹੁਣ ਮੁੰਬਈ ਇੰਡੀਅਨਜ਼ 'ਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਈ.ਪੀ.ਐਲ.

2024 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਕਰਨਾ ਗਿੱਲ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਰਸ਼ ਕ੍ਰਿਕਟ ਵਿਚ ਕਪਤਾਨ ਵਜੋਂ ਪਹਿਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ, 2 ਦਸੰਬਰ, 2023

ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਸਬਰ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ

ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ 554ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕਥਾ-ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚੱਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਮਾਗਮ ਵੀ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਵੀ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਖੂਬ ਗਹਿਮਾ-ਗਹਿਮੀ ਰਹੀ। ਉੱਝ, ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੇ ਲੌਗ ਆਈਲੈਂਡ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਦੂਤ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਖਬਰਾਂ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਕਤਲ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਨੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਸਨ ਕਿ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਨਾਗਰਿਕ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਦੀਆਂ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਹੋਣ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਤੱਥ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਨਾਲ ਇਹ ਵੇਰਵੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਖੁਫੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਇਹ ਮਸਲਾ ਇਕਦਮ ਭਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧਾਂ ਉੱਤੇ ਭਾਵਾ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਸਫਾਰਤਖਾਨਿਆਂ ਦੇ ਇਕ-ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਵਾਪਸ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗੱਲ ਹੋਰ ਵਿਗੜੀ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ ਆਪਣੇ 41 ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤਣਾਅ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਲੀਕ ਹੋਈ ਇਕ ਹੋਰ ਖੁਫੀਆ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਵਾਹਵਾ ਰੱਫੜ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ 'ਸਿੱਖਸ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ' ਦੇ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ, ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕ ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਬਾਰੇ ਸੀ। ਇਹ ਖਬਰਾਂ ਅਜੇ ਚੱਲ ਹੀ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਾਲਾ ਮਸਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ।

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜੋ ਫੰਗ-ਤਰੀਕਾ ਅਪਣਾਇਆ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਿੱਤੂ-ਪੁੱਤੂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਦੂਤ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੇ ਮੌਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵਖਰੇਵਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਕਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਉੱਝ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਕਿਸੇ ਇਕ ਧੜੇ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ। ਇਕ ਤੱਥ ਹੋਰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਅਜਿਹੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਚੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ 'ਚ ਡਟ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਉੱਘੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਦਾ ਪੋਤਾ ਹੈ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲਪੁਰੀ, ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ, ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ 'ਚ ਵੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ। ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟੀ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ 'ਚ ਸਥਿਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬਾਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਹਾਲੀ ਅਤੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਬਾਨੀ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਨ।

ਇਹ ਤੱਥ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਕੱਟੜ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਇਸੇ ਦਾਬੇ ਦੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਸਦਾਹੀ ਸੰਵਾਦ, ਸਬਰ ਅਤੇ ਸੰਜਮ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਚਨਾ 'ਸਿੱਖ ਗੋਸਟਿ' ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ' ਤੱਕ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ: ਜਬ ਲਗੁ ਦੁਨੀਆ ਰਹੀਐ ਨਾਨਕ ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਗੁਰ-ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਵਿਹਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਾਜਕਤਾ ਦਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਅੰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਕੱਟੜਤਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਦੂਰੀਆਂ ਹੀ ਵਧਾਏਗੀ। ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰ ਪਨਪ ਰਹੇ ਅਜਿਹੇ ਰੁਝਾਨਾਂ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹੀਲੇ-ਵਸੀਲੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨਾਲ ਚਾਰ ਦਿਨ ਚਰਚਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤਣ-ਪੱਤਣ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ।

ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ 'ਚ ਕਿਸਾਨ ਧਰਨੇ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਮੰਗਾਂ

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਧੁਰਾ ਤਿੰਨ ਕਾਲੇ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਥੋਪੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਚੱਲ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਤਹਿਤ ਖਰੀਦ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਵਾਲੀ ਅਹਿਮ ਮੰਗ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਦੇ ਸਕੀ।

ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤਹਿਤ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਧਰਨਿਆਂ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਮੁੜ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਰਡਰਾਂ ਵਾਲੀ ਰੁਹ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਰਡਰਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲੇ ਲੰਮੇ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੀ ਛਾਪ ਛੱਡੀ ਸੀ। ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਚੱਲੇ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਦੇਸ ਦੇ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਲਈ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਬੇਪਰਦ

ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਪੱਤੀ
ਈਮੇਲ: n4navkiran@gmail.com

ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਅਸਰ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਸੀ।

ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ ਕਈ ਮੋੜਾਂ-ਘੋੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਕੁੱਝ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁੱਦੇ ਵੀ ਅਣ ਸੁਲਝੇ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਲੇਕਿਨ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਵਿਚ 26 ਨਵੰਬਰ 2023 ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦੇ ਧਰਨਿਆਂ ਦੇ ਸੱਦੇ ਨੇ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਸਿਵਲ ਲਾਈਨਜ਼, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਸ਼ਿਮਲਾ, ਵਿਜੈਵਾੜਾ, ਚੇਨਈ, ਬੰਗਲੂਰੂ, ਦੇਹਰਾਦੂਨ, ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ, ਲਖਨਊ, ਪਟਨਾ, ਰਾਂਚੀ, ਕੋਲਕਾਤਾ, ਤਿਰੂਵਨੰਤਪੁਰਮ, ਗੁਹਾਟੀ, ਭੁਵਨੇਸ਼ਵਰ ਸਮੇਤ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਵੱਡੇ ਗਿਣਤੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਬਿਗੁਲ ਵਜਾਉਂਦਿਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਬਣਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਵਨ ਤੱਕ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਕੇਂਦਰੀ ਤੇ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਕਿਰਦਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ, ਪੈਰਾ-ਮਿਲਟਰੀ ਫੋਰਸ ਲਗਾ ਕੇ ਬੈਰੀਕੇਡਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਚ ਰੋਕ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਆਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਚਕੂਲਾ ਵਿਖੇ ਰੋਕ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਉੱਝ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਸਬੰਧੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਇਸ ਕਦਰ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਕਿ 25 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੀ ਕਾਫਲੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੱਲ ਹੋ ਤੁਰੇ ਤੇ 26 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਜੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਗਤਪੁਰਾ ਟੀ-ਪੁਆਇੰਟ (ਮੁਹਾਲੀ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਹੱਦ) ਉੱਤੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਦਿੱਲੀ ਅੰਦੋਲਨ ਵਾਂਗ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਟਰੈਕਟਰ-ਟਰਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਾਹਨਾਂ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਨ, ਬਿਸਤਰੇ, ਬਰਤਨ ਤੇ ਗੈਸ ਸਿਲੰਡਰਾਂ ਸਮੇਤ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਵੱਡੀ ਤਿਆਰੀ ਨਾਲ ਆਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬਾਰਡਰ 'ਤੇ 72 ਘੰਟੇ ਲਈ ਪੱਕਾ ਮੋਰਚਾ ਲਗਾ ਕੇ ਲੰਗ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਦਿੱਲੀ ਅੰਦੋਲਨ ਸਮੇਂ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ, ਸਨਅਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਹਮਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ/ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਬਕਾਇਦਾ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਧਰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸਾਨ ਤਿੰਨ

ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਧਰਨੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਸਨ ਤੇ ਬਾਕੀ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦੇ ਕੇ ਧਰਨਾ ਚੁੱਕਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕੁੱਝ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਬਾਕੀ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਨਬੇ ਤੱਕ ਧਰਨਾ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਕੁਝ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਕਾਹਲ ਕਾਰਨ ਉਹ ਧਰਨਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹੁਣ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਧਰਨੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੰਗਾਂ ਉਹ ਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਮੋਰਚਾ ਚੁੱਕਣ ਸਮੇਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਿਛਾਂਹ ਕਰ ਲਏ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਧੁਰਾ ਤਿੰਨ ਕਾਲੇ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਥੋਪੀ ਗਈ ਸਮੱਸਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਚੱਲ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਤਹਿਤ ਖਰੀਦ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਵਾਲੀ ਅਹਿਮ ਮੰਗ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਦੇ ਸਕੀ।

ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਫਸਲਾਂ 'ਤੇ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਦਾ ਐਲਾਨ ਤਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਾਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਤਹਿਤ ਖਰੀਦ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਕਣਕ-ਝੋਨੇ ਦੀ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਤਹਿਤ ਖਰੀਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ 'ਤੇ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਿਸਾਨ ਕਣਕ, ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਦੀ ਹੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਫਸਲੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਖਤਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਤਹਿਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਵੀ ਖਿਲਵਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਯਕੀਨੀ ਬਣੇ ਤਾਂ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੱਕੀ ਅਤੇ ਮੂੰਗੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਮੱਕੀ, ਮੂੰਗੀ, ਸੂਰਜਮੁਖੀ, ਆਲੂ ਆਦਿ ਫਸਲਾਂ ਬੀਜ ਤਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਖਰੀਦ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਕੋਈ ਭਾਅ ਇਹ ਫਸਲਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੇ ਉਪਜਾਊ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬਜ਼ੀਆਂ 'ਤੇ

ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੇਵੇ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇ ਤਾਂ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮੇਂ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਹੋਏ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਿਸਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸੰਮਨ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਧਰਨੇ ਦੌਰਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੜ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਗੜੇਮਾਰੀ ਨਾਲ ਬਰਬਾਦ ਹੋਈਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ ਦੇ ਧਨਾਢਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵੱਟੇ-ਖਾਤੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਮੀਂਹ, ਹਨੇਰੀ, ਹੜ੍ਹ, ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਜਿਹੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤ ਕਾਰਨ ਨੁਕਸਾਨੀ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਫਸਲ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪੈਰ ਪਿਛਾਂਹ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਤਹਿਤ ਖਰੀਦ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨ ਝੋਨੇ ਲਾਉਣਾ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਦੂਸਰਾ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਖੇਤੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਸਿੱਧ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਪਰਾਲੀ ਸਾੜਨ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਰੱਦ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਾਲੀ ਸਾੜਨ ਸਬੰਧੀ ਕੇਸ ਸਰਕਾਰ ਖਾਰਜ ਕਰੇ।

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ. ਨੇ ਇਸ ਹਿੱਸਾ ਨੂੰ 'ਯੋਜਨਾਬੱਧ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ -ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਬਜ਼ਾਰ ਦੀ ਮਾਰ

ਮਮਤਾ ਖੋਹੀ ਐ ਮਾਵਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਰਾਹੇ 'ਧਨ ਕਮਾਉਣ' ਦੇ ਪਾਈਆਂ ਨੇ। ਆਏ ਸਮਝਦੇ 'ਨੀਵੀਆਂ' ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਸਮਝੀ ਇਹ 'ਬਰਾਬਰੀ' ਭਾਈਆਂ ਨੇ। ਦੇਖ-ਦੇਖ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਸੀ ਹੁਣ ਵਿਰਾਸਤਾਂ ਉਹ ਭੁਲਾਈਆਂ ਨੇ। ਨਿੱਕੇ ਨਿਆਣੇ ਵੀ ਭੋਜ ਸਕੂਲ ਦਿੱਤੇ ਨੱਠ-ਭੱਜ ਕੇ ਬੱਝਦੀਆਂ ਟਾਈਆਂ ਨੇ। ਮੋਹ ਮਿਲੇ ਨਾ ਮਾਵਾਂ ਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਦੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਖੁਸ਼ਕੀਆਂ ਆਈਆਂ ਨੇ। ਮਾਰ ਪਈ 'ਬਜ਼ਾਰ' ਦੀ ਟੱਬਰਾਂ 'ਤੇ ਪੱਕੇ ਡੇਰੇ ਆ ਲਾਏ 'ਬੁਰਾਈਆਂ' ਨੇ!

ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਰਾਜ ਪਲਟੇ ਦੇ ਸਬਕ ਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਭਵਿੱਖ

ਇਜ਼ਰਾਇਲੀ ਨਸਲਪ੍ਰਸਤ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਫਲਸਤੀਨੀ ਕੌਮ ਦੀ ਹਾਲੀਆ ਨਸਲਕ੍ਰਮੀ ਅਤੇ ਪਸਾਰਵਾਦੀ ਮਨੁੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਮਰਾਜੀਏ ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਹਮਾਸ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ 'ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਹੱਕ' ਹੈ। ਨਾਪਸੰਦ ਹਕੂਮਤ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ ਉੱਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੱਕ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਸਾਮਰਾਜੀ ਹਕੂਮਤਾਂ ਉਸ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਟ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀਆਂ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਲ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਅਮਰੀਕਨ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜਿਹੇ ਘੋਰ ਜੁਰਮਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਹੈ। ਵੀਅਤਨਾਮ, ਇਰਾਕ ਉੱਪਰ ਬੋਧੇ ਨਹੱਕੇ ਯੁੱਧਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਪਕ ਕਤਲੇਆਮ ਅਤੇ ਤਬਾਹੀ, ਕਿਊਬਾ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਨਾਕਾਬੰਦੀ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ 'ਚ ਅਮਰੀਕਨ ਹਕੂਮਰਾਨਾਂ ਦੀ ਘਿਨਾਉਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਕੋਣ ਭੁੱਲਿਆ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਨ ਏਜੰਸੀ ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ-ਪਲਟਿਆਂ ਅਤੇ ਕਤਲੇਆਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਫੌਜੀ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ
ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀਆਂ ਬੋਧਣ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮਿਸਾਲ ਚਿੱਲੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ 50 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਨ ਏਜੰਟਾਂ ਨੇ ਫੌਜੀ ਰਾਜ ਪਲਟੇ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰ ਕੇ ਆਗਸਤੋ ਪਿਨੋਚੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਫੌਜੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਰਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਹੇਠ ਲੱਗਭੱਗ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਫਲਸਤੀਨ ਸਮੇਤ ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਜੰਗਬਾਜ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਚਿੱਲੀ 'ਚ ਹੋਏ ਤਖ਼ਤ ਪਲਟ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦੇ ਸਬਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬਾਂ ਦੀ ਯੁਗ-ਪਲਟਾਉ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਮਰਾਜੀਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰਖਰੀਦ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਯੁਗ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਿੰਸਕ ਇਨਕਲਾਬਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਬਿਹਤਰੀਨ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਟ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਮਲ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਚਿੱਲੀ ਅਤੇ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਨ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜ ਪਲਟੇ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਨ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਪਸੰਦ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਪੱਖੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਚੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਆਪੇ ਬਣੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਕੀ ਹੈ।

11 ਸਤੰਬਰ 1973 ਨੂੰ ਚਿੱਲੀ ਦੀਆਂ

ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਤਾਕਤਾਂ - ਫੌਜ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਫੌਜ, ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਅਤੇ ਕੈਰਾਬੀਨੈਰੋ ਨੇ ਸਾਂਝਾ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਅਲੈਂਡੋ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਖ਼ਤ ਪਲਟ

1970 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ 'ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਚਿੱਲੀ ਮਾਰਗ' ਚੁਣਿਆ।

ਹਮਾਇਤ ਘਟਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਧ ਗਈ ਅਤੇ 'ਪਾਪੂਲਰ ਯੂਨਿਟੀ ਗੌਨਰੇਜ਼' ਦਾ ਵੋਟ ਸ਼ੇਅਰ 7 ਫ਼ੀਸਦੀ ਵਧ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਹਕੂਮਤ ਤੇ

ਅਮਰੀਕਾ ਪੱਖੀ ਜਨਰਲ ਪਿਨੋਚੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਚਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਰਾਜ ਪਲਟੇ ਦੌਰਾਨ 11 ਸਤੰਬਰ 1973 ਨੂੰ ਸਾਂਤਿਆਗੋ ਵਿਚ ਲਾ ਮੁਨੇਦਾ ਪੈਲੇਸ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਘੱਤ ਕੇ ਬੈਠੀ ਫੌਜੀ ਟੁਕੜੀ।

ਦਿੱਤਾ। ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਗੋਲਾਬਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਲਵਾਡੋਰ ਅਲੈਂਡੋ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਫੌਜ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਲੈਂਡੋ ਨੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤਬਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਹੀ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅੰਤਮ ਸੱਚ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੇ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਹੀ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ ਦੇ ਸਫ਼ਾਏ ਤੇ ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਦਾ ਝੱਖੜ ਝੁੱਲਿਆ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀਆਂ ਨੇ ਫਿਰ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਬਣਾ ਕੇ 'ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕੋਰੋਰ' ਰਾਹੀਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣ-ਚੁਣ ਕੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਮਾਜਵਾਦੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਮੂਹ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੁਚਲ ਕੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਗਲਬੇ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਪਾਪੂਲਰ ਯੂਨਿਟੀ ਗੌਨਰੇਜ਼ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਈ ਵੰਨਗੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅਤੇ ਇਸਾਈ ਜਮਹੂਰੀਅਤਪਸੰਦ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ, ਦਾ ਮੁਖੀ ਅਲੈਂਡੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਹਾਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਵੱਡੀਆਂ ਸਨਅਤਾਂ ਦੇ ਕੌਮੀਕਰਨ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਵਧਾਰੇ-ਪਸਾਰੇ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਜੀਵਨ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਅਮਰੀਕਨ ਸਾਮਰਾਜ ਕਿਵੇਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ। ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਟਕਰਾਅ ਸੀ ਜੋ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਨ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਅੱਡੀ-ਚੋਟੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਅਲੈਂਡੋ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਾ ਕਰੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਅਕਤੂਬਰ 1970 'ਚ ਫੌਜ ਵਿਚਲੇ ਆਪਣੇ ਏਜੰਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਫੌਜ ਮੁਖੀ ਰੇਨੋ ਸਨਾਈਡਰ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਤਲ ਨਾਲ ਸਗੋਂ ਅਲੈਂਡੋ ਦੀ ਹਮਾਇਤ 'ਚ ਵਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕ ਦਬਾਅ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਉੱਪਰ ਮੋਹਰ ਲਾਉਣੀ ਪਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਚਿਤ ਕੇ ਅਮਰੀਕਨ ਹਕੂਮਰਾਨਾਂ ਨੇ ਫੌਜ ਰਾਹੀਂ ਤੁਰੰਤ ਤਖ਼ਤ ਪਲਟ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਰਾਹੀਂ 'ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਕਢਵਾ ਦਿਓ' ਦੀ ਯੁੱਧ ਨੀਤੀ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਹਤਤਾਲਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰੀ।

ਅਲੈਂਡੋ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਮਲ 'ਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਤਾਂਬੇ ਦੀਆਂ ਖਾਣਾਂ ਅਤੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਕੌਮੀਕਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਘਰਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਘਰ ਉਸਾਰੇ ਗਏ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਰਾਜ ਦਾ ਬਜਟ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ। ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਸੀਮਤ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ, ਇਸ ਨੇ ਕੁਪੋਸ਼ਣ, ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਕਰਨ, ਲੋਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਵਧਾਰਾ-ਪਸਾਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਮੀਨੀ ਸੁਧਾਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਡੇ ਹੰਭਲੇ ਮਾਰੇ। ਬਹੁਕੌਮੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਨ ਹਕੂਮਰਾਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਹਰਬਾ ਵਰਤਿਆ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾਈ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਯਤਨ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਹਾਸਲ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਤਮਾਮ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀ ਚਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਲੈਂਡੋ ਨੂੰ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੱਲੀ ਵਿਚਲੇ ਜੋਟੀਦਾਰਾਂ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਲੈਂਡੋ ਨੂੰ ਲਾਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੌਜੀ ਰਾਜ ਪਲਟੇ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸੇਧ ਵਾਲੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਸੰਨ 2000 'ਚ ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ 1970 'ਚ ਅਲੈਂਡੋ ਪੱਖੀ ਫੌਜ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ 'ਚ ਸਾਡਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਨਤਕ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਿਕਸਨ, ਉਸ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਹੈਨਰੀ ਕਸਿੰਜਰ ਸਮੇਤ ਅਮਰੀਕਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਚਤਮ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਘੜੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ 'ਚ ਅਲੈਂਡੋ 'ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ' ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, 1962-64 'ਚ ਹੀ ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਨੇ ਅਲੈਂਡੋ ਵਿਰੋਧੀ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਭੜਕਾਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਚਹੇਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਜਿਤਾ ਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਉੱਪਰ 56 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਫੌਜ ਦੀ ਟੈਂਕ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਭਵਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਦ ਨੇ ਅਸਫਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਲੈਂਡੋ ਨੇ ਆਗਸਤੋ ਪਿਨੋਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਮਾਇਤੀ ਸਮਝ ਕੇ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਮਾਂਡਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਇਸ ਫੌਜੀ ਗੁੱਟ ਨੇ ਅਮਰੀਕਨ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਫੌਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣ-ਚੁਣ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਫੌਜੀ ਰਾਜ ਪਲਟੇ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਨ। ਡੂੰਘੀ ਤਿਆਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 11 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਫੌਜ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਸਟੇਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਲੈ ਲਏ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਕਰ ਕੇ ਫੌਜੀ ਗੁੱਟ ਨੇ ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਆਪਣੇ ਹੱਥ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਅਲੈਂਡੋ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਭਰਮ 'ਚ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਜਨਰਲ ਪਿਨੋਚੇ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਉੱਪਰ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਉਹੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅਲੈਂਡੋ ਨੇ ਫੌਜੀ ਗੁੱਟ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮੁਲਕ ਤੋਂ

ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਦਮ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣਾ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਕਿ ਦੇਰ-ਸਵੇਰ ਬਿਹਤਰ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਰਾਹ ਜ਼ਰੂਰ ਖੁੱਲ੍ਹਣਗੇ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਮਨੁੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਣਗੇ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਰੇਡੀਓ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਿਨੋਚੇ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਬੰਬਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦੇਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਰਾਜ ਪਲਟੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੌਜੀ ਰਾਜ ਨੇ ਫੌਜੀ ਫ਼ਾਉਣੀਆਂ, ਫੁੱਟਬਾਲ ਸਟੇਡੀਅਮਾਂ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਨੇਵੀ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ 'ਚ ਵੀ ਤਸੀਹਾ ਕੈਂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਪੂਰੇ ਚਿੱਲੀ ਨੂੰ ਤਸੀਹਾ ਕੈਂਪ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਫੌਜੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਮੌਤ ਵੰਡਦੇ ਦਸਤਿਆਂ ਨੇ ਅਲੈਂਡੋ ਪੱਖੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਦਹਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਤੇ ਤਸੀਹਾ ਕੈਂਪਾਂ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਵਾਈ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਅਣਪਛਾਤੀਆਂ ਕਬਰਾਂ 'ਚ ਦਫ਼ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਨਾਮੁਆਫ਼ਕ ਮਾਰੂਥਲ 'ਚ ਮਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਹਾਕੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੀ ਭਾਲ 'ਚ ਭਟਕਦੇ ਰਹੇ। 119 ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ 'ਚੋਂ ਮਿਲੀਆਂ।

1980 'ਚ ਨਵਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਅਮਰੀਕਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਛੱਤਰੀ ਵਾਲੀ ਫੌਜੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੁਰਕਾ ਪਹਿਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਿਨੋਚੇ ਨੇ ਖ਼ੁਦ ਵੀ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਰਾਇ-ਸੁਮਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਹੱਕ 'ਚ ਵੋਟ ਫ਼ਤਵਾ ਲੈਣ ਦੇ ਨਾਟਕ ਵੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਫੌਜੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਸਕੂਲ ਆਫ ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਦ ਸੀ, ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਕਰ ਕੇ ਅਲੈਂਡੋ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਪੁੱਠਾ ਗੇੜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਮੁਕਤ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ' ਦੇ ਮੌਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋਸ਼ੇ-ਖਰੋਸ਼ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀ ਢਾਂਚਾ-ਢਲਾਈ ਅਮਲ 'ਚ ਲਿਆਈ ਗਈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏ ਦੇ ਰਹਿਮ-ਕਰਮ 'ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਘੋਰ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ, ਵਾਂਝੇਪਣ ਅਤੇ ਮੁਥਾਜਗੀ 'ਚ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲਾ ਆਰਥਿਕ ਮਾਡਲ ਹੈ।

ਬਾਅਦ ਵਿਚ 1998 'ਚ ਭਾਵੇਂ ਸਪੇਨੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਚਹੇਤੇ ਪਿਨੋਚੇ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਤਾਂ ਲਿਆ ਪਰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ ਚਿੱਲੀ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਜੁਰਮਾਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਕਰਾਰ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਹੀ ਉਹ ਮਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਅਮਰੀਕਨ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਮਰਾਜੀਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਸੀ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਹਕੂਮਤ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੂਗੋਲਿਕ-ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਿਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਸਮੇਂ ਚਿੱਲੀ ਦੇ ਵੋਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਬਾਲਸ਼ਵਿਕ ਜਾਂ ਚੀਨੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਕਥਿਤ ਹਿੰਸਕ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਦਰਅਸਲ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਇਹ ਰਾਹ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਸਾਨੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਲੋਕਤੰਤਰੀ' ਹੈ।

ਸਾਮਰਾਜੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਫੈਲਾਏ ਕੂੜ ਦੇ ਕਾਇਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਦੌਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇਨਕਲਾਬ ਵੇਲਾ ਵਿਹਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਚਿੱਲੀ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਅਮਲ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਜਕੜ 'ਚੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ? ਕੀ ਬੇਬਾਹ ਫੌਜੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਧੜਵੈਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੰਤਰ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣਗੀਆਂ ਜੋ ਸਧਾਰਨ ਨਾਪਸੰਦ ਹਕੂਮਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ? ਚਿੱਲੀ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂਹ 'ਚ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ 'ਚ ਕਿਸਾਨ ਧਰਨੇ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਮੰਗਾਂ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸਾਜ਼ਿਸ਼' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਆਸ਼ੀਸ਼ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੇ ਪਿਉ ਅਜੇ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮੰਗ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਸਬੰਧੀ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸਾਡੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ

ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ ਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚ ਬੇਤਰਾਸ਼ੀ ਵਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਪੱਖੀ ਖੇਤੀ ਨੀਤੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਖੇਤੀ ਤੇ ਖੇਤੀ ਸਹਾਇਕ ਕਿੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਹੇਬੰਦ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ ਦੀ ਸਿਖਰਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦਿੱਲੀ ਅੰਦੋਲਨ ਸਮੇਂ ਰਹੀਆਂ ਘਾਟਾ, ਕਮੀਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਵੈ-ਪੜਚੋਲ ਕਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧੇ।

ਕਤਲੇਆਮ 84 ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਪਾਪ

ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂਚਾਂ ਨੇ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਪੁੰਦਲਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ? -4

ਨਵੰਬਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਫ਼ਤਾ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਸੁਫਨਾ ਹੋ ਨਿੱਬੜਿਆ ਸੀ। 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੋਹ-ਕੋਹ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਲੰਮੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹਰਤੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਕਲਮਬੱਧ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਲਿਖਤ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਦਹਾਕਾ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਤੱਥ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਚੌਥੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਕਿਸ਼ਤ ਪੇਸ਼ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਮੇਅਰ ਐੱਚ.ਕੇ.ਐੱਲ. ਭਗਤ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਗ਼ੈਰ-ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ, ਉਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ 'ਚ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 'ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ'। ਅਜਿਹਾ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ।

1989 ਵਿਚ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਗਤ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਓ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਫਰਜ਼ੰਦ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਹਰਤੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਬੱਲ
ਅਨੁਵਾਦ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ

ਲਵਲੀ ਮਗਰੋਂ ਦਿੱਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਣਿਆ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਭਗਤ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤ ਰੱਦ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, “ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐੱਚ.ਕੇ.ਐੱਲ. ਭਗਤ ਜੋ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ, ਨੇ ਗ਼ੈਰ-ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਸਿੱਖਾਂ) ਦੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।” ਖਾਸ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ 16 ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਹਲਫ਼ਨਾਮਿਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਥਾਨਕ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ, ਤੇ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਲਫ਼ਨਾਮਿਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਪੈਸੇ ਵੰਡਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ, ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੋਸ਼ ਬਹੁਤੇ ਪੱਕੇ ਜਾਂ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਹਨ...। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹਨ।”

ਜੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਐੱਚ.ਕੇ.ਐੱਲ. ਭਗਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਰੂਆਤੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ 'ਚ ਮਿਸ਼ਰਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਸੁਭਾਵਿਕ' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ: ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਔਰਤ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਵਧਿਆ (ਜਿਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।”

ਸਿੱਖ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਸੂਰਮਗਤੀ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਮਰਹੂਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ 'ਚੋਂ ਲਏ ਗਏ ਦੋ ਸਿੱਖ ਗਾਰਡਾਂ ਨੇ ਉਸ ਉੱਪਰ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਦੀ ਤਾਬ ਨਾ ਝੱਲਦੀ ਦਮ ਤੋੜ ਗਈ ਤਾਂ ਸਰਵਵਿਆਪਕ ਦੁੱਖ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਸੀ। ਇਸ

ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ 31 ਅਕਤੂਬਰ 1984 ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੰਗੇ ਕਰ ਕੇ ਹਿੰਸਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਫਿਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਅਗਲੇ ਕਤਲੇਆਮ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ: “01/11/1984 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ

ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ, ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਦੇ ਐਨ ਉਹੀ ਤਰੀਕੇ ਕਿਵੇਂ ਚੁਣੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬੋਕਾਰੇ ਅਤੇ ਕਾਨਪੁਰ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ, ਜਿੱਥੇ ਹਿੰਸਾ ਹੋਈ, ਇਹ ਇਕਸਾਰਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਤਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਕਤਲੇਆਮ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ

ਸਮੇਂ ਸੰਗਠਿਤ ਤਰੀਕਾ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ - ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਇਨਿਆਂ 'ਚ - ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਕੀਤੀ ਹਿੰਸਾ ਵੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸੀ ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਸੰਗਠਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਸੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੂਹ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ

ਦੋ ਹੋਰ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਮਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਪੇਚੀਦਾ ਸਨ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਫਰਵਰੀ 1987 'ਚ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦਲੀਪ ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਸਕੱਤਰ ਕੁਸੁਮ ਲਤਾ ਮਿੱਤਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਜੁਰਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮਿੱਤਲ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ 1990 'ਚ ਮਿਸ਼ਰਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਮਿੱਤਲ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਛੇ ਆਈ.ਪੀ.ਐੱਸ. ਅਫਸਰਾਂ ਸਮੇਤ 72 ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਮਿੱਤਲ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, “ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।” “ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਭਾਗੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦਾ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।” ਇਸ ਸਪਸ਼ਟ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਿਰਫ਼ ਅਜਿਹੀਆਂ ਇਨਕੁਆਰੀਆਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਮਿੱਤਲ ਸੂਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਤਿਆਗੀ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੋਏ: “ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੂਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਤਿਆਗੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੁਝ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਗਵਾਹਾਂ ਉੱਪਰ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਹੱਕ 'ਚ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਫਲ ਰਹਿਣਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੇਹੱਦ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਗਵਾਹ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਲਿਆਣਪੁਰੀ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਸਟਾਫ਼ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮਨਫੂਲ ਸਿੰਘ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਸੂਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਤਿਆਗੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਐੱਸ.ਐੱਚ.ਓ. ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਸੰਸਥਾ ਲਈ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਉਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311 (2) (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਕੁਝ ਭਰੋਸਾ ਬਹਾਲ ਹੋ ਸਕੇਗਾ।

ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਹਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਦੋਂ ਧਾਰਾ 311(2)(ਬੀ) ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਬਰਖ਼ਾਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਤਿਆਗੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਵਧੀਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ।

ਫਰਵਰੀ 1987 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੀਜੀ ਪੈਰਵੀ ਜਾਂਚ ਜੈਨ-ਬੈਨਰਜੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਤੰਬਰ

ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹੋਰ ਤਾਕਤਾਂ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਆ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਸਨ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭੀੜ ਨੂੰ ਭਤਕਾਇਆ ਜਾਂ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਰਸੂਖਵਾਨ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਅਤੇ ਮਦਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਏਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦੇ।”

ਇਹ ਨਿਰਖ ਕਰਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਿ ਹਿੰਸਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਥੇਬੰਦ ਤੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸੀ, ਤੋਂ ਬਾਦ ਵੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਨੇਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਮੜ੍ਹਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ।

ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਛਾਣਬੀਣ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰਦਾ। ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸਥਾਨਕ ਆਗੂ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਇਕੋ ਤਰੀਕਾ ਈਜ਼ਾਦ ਕਰਨਗੇ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨੌਸ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਟਾਇਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ ਭੀੜਾਂ ਪੂਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ 'ਚ

ਕਿਉਂਕਿ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਹਿੰਸਾ ਵਧੇਰੇ ਘੱਟ ਹੋਣੀ ਸੀ:

“ਜੇ ਇਸ ਦੰਗੇ ਦੀ ਮਨਸੂਬਾਬੰਦੀ ਜਾਂ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਲੈ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਪੱਖ ਹੈ ਕਿ ਖਾਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗ਼ੌਰਤਲਬ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ - (1) ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਅਸਰਦਾਰ ਹੋਣਾ; ਅਤੇ (2) ਸਥਾਨਕ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ। ਜੇਕਰ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਤਾਕਤਵਰ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਮੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਕੱਢਿਆ ਅੰਤਿਮ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ “ਆਪਮੁਹਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਜਥੇਬੰਦ ਦੰਗਿਆਂ ਦਾ ਪੈਟਰਨ ਬਣ ਜਾਣਾ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸਾਂਭ ਲੈਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ।”

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰ ਵੀ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲੈਣ

ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਅਨਸਰ ਹੈ।

ਪਰ ਇਹ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਤੱਤ ਕੌਣ ਅਤੇ ਕੀ ਸਨ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੰਗਨਾਥ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1993 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੁਖੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਜੋ ਉਦੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਿਚ ਸੀ, ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਲਈ ਮੈਂਬਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ।

1986 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮਿਸ਼ਰਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ - ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ, ਪੁਲਿਸ ਉੱਪਰ ਲੱਗੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਆਰ.ਕੇ. ਆਗੂਜ਼ਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ 2733 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਦਾ ਅੰਕੜਾ ਘਟਾ ਕੇ ਲਗਾਇਆ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸੀ ਪਰ ਨਿਰਵਿਰੋਧ ਸੀ।

ਰੰਗਨਾਥ ਮਿਸ਼ਰਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਤਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਤਲੇਆਮ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਹਿੰਸਾ ਵਧੇਰੇ ਘੱਟ ਹੋਣੀ ਸੀ।... ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੰਗਨਾਥ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1993 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੁਖੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਜੋ ਉਦੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਿਚ ਸੀ, ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਲਈ ਮੈਂਬਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ।

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ)

ਦੀਵਾਲੀ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਸੁਬਾ: ਕੁਝ ਤੱਥ, ਕੁਝ ਖਿਆਲ

ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਸਵਖਤੋਂ ਸੈਰ ਲਈ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਲਪਟਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਜਾਪੀਆਂ। ਕੋਈ ਘਰ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਯੂਫ਼-ਬੱਤੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਐਪਰ ਯੂਫ਼ ਤੋਂ ਵੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਖੇੜਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੰਧ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਅੱਗੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੈਂ ਬਾਏ ਜਿਵੇਂ ਕੀਲਿਆ ਗਿਆ। ਸੁਗੰਧੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਜਾਣਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵਜੋਂ ਮੈਂ ਇਧਰ-

ਅਨਮੋਲ ਵੱਥਾਂ ਦੀ ਭਲਾ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਸਨੂਈ ਗੰਧਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਬਬੇਰੀਆਂ ਵਿਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਰਾਤ ਦੀ ਰਾਣੀ ਦੀ ਮਹਿਕ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਹੀ ਜਾਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਸੋਹਲ ਸੁਗੰਧੀ ਨਾਲ। ਬੰਦੇ

ਹਾਂ ਇੱਥੇ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਪਿਆ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਉਂਦੀ ਗੰਧ ਮਾਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਮੁਫ਼ਤ ਵਿਚ। ਮੈਂ ਆਪ ਵੀ ਇਸ ਗੰਧ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ। ਫਿਰ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਸਾਡੀ ਰਸੋਈ ਵੀ ਇਸ ਗੰਧ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੰਧ ਦਾ ਅਮਲ ਜਿਹਾ

ਸਹਿਮ ਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਜੇ ਬੋੜੀ ਬਹੁਤੀ ਦੀਵਾਲੀ ਮਾਣਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਲਪਨਾ ਹੀ ਕਲਪਨਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਮਨਾਈਆਂ ਦੀਵਾਲੀਆਂ ਚੇਤੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਬਾਲੀ ਵਿਚ ਦੀਵੇ ਧਰ ਕੇ, ਸਾਡੇ ਜਿਹੜੀਆਂ

ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਘਰ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਮੁਹੱਬਤੀਆਂ ਦੇ।

ਹੁਣ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਆਦਤ ਵਜੋਂ ਦੀਵਾਲੀ ਵੀ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਐਪਰ ਹਰ ਵਾਰੀ ਡਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿੰਨਾ ਪਾੜਵੇਂ ਪਟਾਕਿਆਂ ਤੋਂ, ਵਧਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ੋਰ ਅਤੇ ਧੂੰਏਂ ਤੋਂ, ਸਵੇਰ ਉੱਠਦਿਆਂ ਮਲੀਨ ਹੋਈ ਹਵਾ ਤੋਂ ਅਤੇ ਚਲਾਏ ਗਏ ਪਟਾਕਿਆਂ ਦੇ ਥਾਂ ਥਾਂ ਪਏ ਵੇਰਾਂ ਤੋਂ। ਰਾਤ ਦੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਰਾਤ ਵੀ ਬਬੇਰੀ ਮਹਿਕ ਲੁਟਾਈ ਹੋਈ ਐ ਪਰ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਸਾਹ ਸੂਤਦੀ ਤੇਜ਼ ਬਾਸ ਅੱਗੇ ਇਸ ਦੀ ਵਾਸਨਾ ਦਾ ਕੀ ਵੱਕਤ। ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗਿਆਈ ਅਜੇ ਕੁੱਝ ਬਚੀ ਹੈ ਪਰ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਦੀ ਹਵਾੜ (ਧੁਆਖ) ਅੱਗੇ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਦੱਬੂ ਬਣੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਕਾਰਨ ਉਦਾਸ ਹੋਣੇ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣੇ ਰਾਤ ਦੀ ਰਾਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਬੂਟਾ ਹੋਲੀ ਜਿਹੇ ਕੁਝ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਕਿਸੇ ਭੇਤ ਦੀ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਦਾਦੇ ਜਾਂ ਨਾਨੇ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਫੁਸਫੁਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਭੇਤ ਦੀ ਗੱਲ ਉੱਥੇ ਅੱਗੇ ਉਜਾਗਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ। ਐਪਰ, ਇਹ ਗੱਲ ਢੇਲ ਵਜਾ ਕੇ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਬੂਟੇ ਦੇ ਫੁੱਲ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਲਪਟਾਂ ਮਾਰਦੇ ਨਹੀਂ ਬੱਕਦੇ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਨਿਰਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੋ, ਲੱਗੋ ਰਹੋ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੰਡਿਆਲੀਆਂ ਵਾੜਾਂ ਵਿਚ ਉਗਦਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਸਿਦਕ ਅਜੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ; ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾ ਕੇ ਵੀ ਮੂੰਹ ਕਿਉਂ ਲਮਕਾਈ ਬੈਠੋ ਹੋ।

ਬਾਵਾ ਬਲਵੰਤ ਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਰਾਤ ਰਾਣੀ ਦੀ ਸੁਗੰਧ' ਦੀਆਂ ਆਰੰਭਿਕ ਸਤਰਾਂ ਹਨ: ਰਾਤ ਰਾਣੀ ਦੀ ਸੁਗੰਧ, ਆ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦਰ ਬੰਦ।

ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਹੋਈ ਕਿ ਰਾਤ ਦੀ ਰਾਣੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਸਬਬੀਂ, ਮੇਰਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਘਰ ਵਗਦੀ ਸੜਕ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਵਿਚਕਾਰ ਪਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਟਾਕੀ ਉੱਤੇ ਬੂਟਾ ਲਿਆ ਕੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬੋੜੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਸਦਕਾ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਕੱਦ ਤੇ ਫੈਲਾਰਾ ਸੋਹਣਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਰੁੱਤ ਆਈ ਤੋਂ ਇਹ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ। ਸਾਡੇ ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੁਆਣੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਆਖੇ ਕਿ 'ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸੁਰਗ ਮਾਣਦੇ

ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਨ ਭਾਗ! ਅਜਿਹਾ ਨਸ਼ਾ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਫਿਰ ਦੀਵਾਲੀ ਆ ਪਹੁੰਚੀ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਮਹੀਨਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਸੱਚੀ, ਉਦੋਂ ਮਨਾਈਆਂ ਦੀਵਾਲੀਆਂ ਦਾ ਰੁਮਾਂਸ ਮੁੜ ਕਿਸੇ ਦੀਵਾਲੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੀਵਾਲੀ ਨੂੰ ਜਗ-ਬੁਝ, ਜਗ-ਬੁਝ ਕਰਦੀਆਂ ਰੰਗੀਨ ਲਾਈਟਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਥਾਂ ਥਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਦੇ ਆਉਣ 'ਤੇ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ-ਬਖ਼ਸ਼ ਬਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਉੱਥੇ ਦਿਨ ਦੇ ਛਿਪਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਇੱਕ ਦੀਵਾ ਧਰਦੇ ਜਾਣਾ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਬਾਬਾ ਕੁਰਬਾਨ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ ਉੱਤੇ, ਤਲਾਉ ਵਾਲੇ ਟੋਭੇ ਉੱਤੇ, ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੇ ਖੂਹ ਉੱਤੇ, ਫਿਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਖੂਹ ਉੱਤੇ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਤੇ, ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਉੱਤੇ, ਇੱਕ ਦੀਵਾ ਬਜ਼ਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਮੜੀਆਂ ਵਿਚ, ਅਨੋਖਾ ਰੱਜ ਆਉਂਦਾ ਅਜਿਹੇ ਦੀਵੇ ਧਰਦਿਆਂ। ਫਿਰ ਘਰ ਬਣਾਈ ਖੀਰ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਘੀ ਦਾ ਕੜਾਹ ਦੇਣ ਜਾਣਾ- ਸਕੂਲ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਦੇ ਘਰ, ਪੋਸਟ

ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੋਮਲ
ਫੋਨ: +91-98141-57137

ਉਧਰ ਬੜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ। ਕੁੱਝ ਕਦਮ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਤੁਰਿਆ। ਹਵਾ ਖੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਮੀਰ (ਮੰਦ-ਪੱਛ) ਵਗ ਰਹੀ ਸੀ।

... ਲਓ, ਤਦੇ ਉਸ ਅਤਿ ਪਿਆਰੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਦਾ ਸੋਮਾ ਲੱਭ ਪਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਵਾੜ ਵਿਚ ਆਪੇ ਉੱਗਿਆ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਲਾਇਆ ਰਾਤ ਦੀ ਰਾਣੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਤਾਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਚੇਤੇ ਆਇਆ ਕਿ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਇਸ ਬੂਟੇ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਨੋਖੀ ਤੇ ਪਿਆਰੀ ਗੰਧ ਝਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਧੀਮੀ ਹਵਾ ਦੇ ਕੰਧਾੜੇ ਚੜ੍ਹੇ ਇਹ ਆਪਣਾ ਢੋਆ ਵੰਡਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਲਾ, ਖੁਸ਼ਬੂਆਂ ਦਾ ਕੀ ਭਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਨਾਲੇ ਦਾੜੇ ਨੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਅਦੁੱਤੀ ਦਾੜ ਨਾਲ ਮਾਲੋ-ਮਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵੰਡਣ ਵਿਚ ਕਾਹਦੀ ਖੋਚਲ!

ਵੈਸੇ, ਆਮ ਬੰਦਾ ਗੋਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਖੁਸ਼ਬੂ ਵੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਜਿਹੜੀ ਵਸਤ ਮੁਫ਼ਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਗੋਲਣਾ ਸਾਨੂੰ ਸੁੱਝਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ

ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂਚਾਂ ਨੇ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਪੁੰਦਲਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ?-4

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)
'ਚ ਇਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸਾਬਕਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕਤਲ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈਕੋਰਟ ਤੋਂ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸਟੇਅ ਆਰਡਰ ਲੈ ਲਿਆ। ਅਕਤੂਬਰ 1989 'ਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਾਰਗਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਜੈਨ-ਬਨਰਜੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਹਿਤ ਨਵੀਂ ਕਮੇਟੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ, ਪੋਟੀ-ਰੋਸਾ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਤੀਹ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਲਫ਼ਨਾਮਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ 'ਕਾਰਨੇਜ 84' ਨਾਂ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਐੱਚ.ਐੱਸ. ਫੁਲਕਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਈਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ "ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲ ਆਰ.ਕੇ. ਆਨੰਦ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ 'ਪੇਸ਼ਗੀ ਜ਼ਮਾਨਤ' ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲਈ।" ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤੀਜੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ ਐੱਚ.ਕੇ.ਐੱਲ. ਭਗਤ ਉੱਪਰ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ।

ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਉੱਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਹੁਣ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਅਧੀਨ ਹਨ (ਇਹ 2014 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਪਿੱਛੋਂ ਦਸੰਬਰ 2018 'ਚ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਕੇਸ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤਹਿਤ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੈ ਪਰ ਪਿੱਛੇ ਜਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੀ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮੁਕਾਮੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਪੁਲ ਬੰਗੋਸ਼ ਕਤਲੇਆਮ ਸੰਬੰਧੀ ਪੂਰਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਜੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ-

1984 ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਲਾਭ ਲਈ ਇਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਥੇਬੰਦ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੇਸ ਹਨ ਪਰ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਵੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸੁਤੰਤਰ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਨਾਨਾਵਤੀ ਦੋਹਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੇਕਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਸਹੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਰੁਣ ਨਹਿਰੂ ਬਾਰੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਰਗੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਣੀਆਂ ਸਨ।

ਅਨੁਵਾਦਕ)। ਐੱਚ.ਕੇ.ਐੱਲ. ਭਗਤ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ; 2003 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਅਲਜ਼ਾਈਮਰ ਰੋਗ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਯੋਗ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 2009 ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਕਮਲਨਾਥ ਜੋ 2004 ਤੋਂ 2009 ਦਰਮਿਆਨ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਵਣਜ ਮੰਤਰੀ ਰਿਹਾ (ਬਾਅਦ 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੱਖੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ) ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਮਿਸ਼ਰਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਮਲ ਨਾਥ ਨੇ ਸੰਸਦ ਭਵਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਕਾਬਗੰਜ ਵਿਖੇ ਭੀੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਈ 2000 ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਚੁਣੀ ਗਈ ਕੌਮੀ ਜਮਹੂਰੀ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜੀ.ਟੀ. ਨਾਨਾਵਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੱਚ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਰੇ

ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਹਵਾਲਾ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ "31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੌਮੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਏ ਤੌਰ-ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ।" ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਜੀ.ਟੀ. ਨਾਨਾਵਤੀ ਖੁਦ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵਾਲੀ ਚੋਣ ਸੀ। 1998 'ਚ ਉਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰੀ ਬੈਂਚ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਕਾਤਲ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। 1984 ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ

ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫ਼ੈਸਲਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਾਵਤੀ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 1984 ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤ੍ਰਿਲੋਕਪੁਰੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਜਥੇਬੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਬਸਤੀਆਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪਣੀ 2005 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਨਾਨਾਵਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਮਿਸ਼ਰਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਗਰ ਰੂਪ 'ਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰਕ 'ਤੇ ਚੱਲਿਆ। ਉਸ ਪਿਛਲੀ ਸੰਸਥਾ

ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਆਗੂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਹਮਲੇ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਜੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਹ ਸਥਾਨਕ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।" ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਵਿਰੋਧਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁਲਝਾਇਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੂਤ ਉੱਪਰ ਬਣਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਨ। ਦੋਹਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਇਹੀ ਲੱਭਿਆ ਕਿ ਕਤਲੇਆਮ ਸਥਾਨਕ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗ਼ੈਰ-ਜਥੇਬੰਦ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ - ਜੋ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਇਕਸਾਰ ਤਰੀਕਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ।

1984 ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਲਾਭ ਲਈ ਇਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਥੇਬੰਦ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੇਸ ਹਨ ਪਰ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਵੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸੁਤੰਤਰ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਨਾਨਾਵਤੀ ਦੋਹਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੇਕਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਸਹੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਰੁਣ ਨਹਿਰੂ ਬਾਰੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਰਗੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਣੀਆਂ ਸਨ। ਤੀਹ ਸਾਲ ਅਤੇ ਨੌਂ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚਾਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਫਿਰਕੂ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੰਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੈਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ 1984 ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਅਸੰਭਵ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਹਿੰਸਾ ਕੌਮੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ ਤਾਂ ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੇਗਾ। (ਸਮਾਪਤ)

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਦ ਜਗ ਚਾਨਣ ਹੋਆ॥
ਜਿਉਂ ਕਰ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਰੇ ਛਪੇ ਅੰਧੇਰ ਪਲੋਆ॥

ਜਗਤ ਜਲੰਦੇ ਨੂੰ ਤਾਰਣ ਲਈ, ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ 'ਚੋਂ
ਕੱਢ ਕੇ ਸੱਚ ਹੱਕ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇ ਕੇ ਜਗਾਉਣ ਆਈ
ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਜੋਤ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ
ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੀ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ

ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ

ਵਲੋਂ: ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ॥
ਜਿਉ ਕਰਿ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਰੇ ਛਪੇ ਅੰਦੇਰੁ ਪਰੋਆ॥

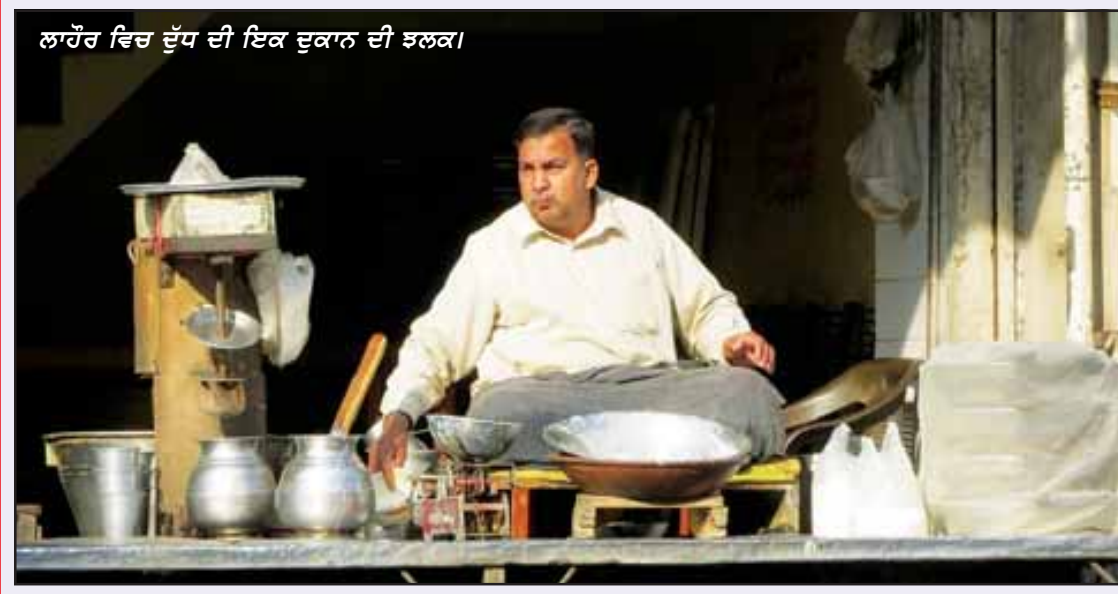
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ
ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ

ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ

ਮਿਸਟਰ ਅਤੇ ਮਿਸਿਜ਼ ਪਾਲੀਵਾਲ।

ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ-ਬਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਦੀ ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਝਲਕ।

ਸਾਲ 1955 ਵਿਚ ਮੈਂ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸਾਂ। ਦਰਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸੀ, ਦਰਿਆ ਦੇਖਣ ਦਾ ਸੌਕ ਵੀ ਸੀ ਪਰ ਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਰੀਕੇ ਤੋਂ ਪਰਲੀ ਤਰਫ ਮਖੂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਮੇਰੀ ਮਾਸੀ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਉੱਥੇ ਆ ਕੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਾਸੀ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸੀ

ਡਾ. ਸ.ਸ. ਫੀਨਾ

ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਉੱਥੇ ਗਏ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਣ 'ਤੇ ਇਕ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੋ ਦਰਿਆ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਉਦੋਂ ਬੋਝੀ 'ਤੇ ਪਾਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਦਰਿਆ ਦੇਖਣ ਦੀ ਖੁਆਹਿਸ਼ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਬੋਝੀ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸੌਕ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਗਹਿਮਾ-ਗਹਿਮੀ ਸੀ। ਔਰਤਾਂ ਸੁਹਾਗ, ਘੋੜੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਗੀਤ ਗਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮਰਦ ਘਰ ਦੀ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਦੇਸੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਰਹੇ ਸਨ। ਲੜਕੇ, ਲੜਕੀਆਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਲੜਕੇ ਉਸ ਦਿਨ ਕਾਫੀ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਛੋਟੀ ਸੌਂ ਗਏ। ਕੋਈ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਮਾਸੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਗਾਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਦਾ ਗਲਾਸ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਠਾ ਕੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਪੁੱਤਰ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਸੌਂ ਚੱਲਿਆਂ ਸੈਂ। ਲਾਹੌਰੀਏ ਤਾਂ ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਦੇ।" ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਦਲੀਪ ਕੌਰੋ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਲਾਹੌਰੀਏ ਨਹੀਂ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰੀਏ ਹੋ। ਆਪਣੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਬਦਲ ਲਉ।"

ਕਲਾ ਪਰਿਕਰਮਾ

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜੰਝ ਫਿਰ ਦਰਿਆ ਲੰਘ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵਲਟੋਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗਈ। ਵਿਆਹ ਦੀ ਬੜੀ ਰੌਣਕ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਰਦ ਫਿਰ ਪੀ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਮੰਜੀਆਂ 'ਤੇ ਸੌਂ ਗਏ। ਦਿਨ ਭਾਵੇਂ ਹਾੜ੍ਹ ਦੇ ਸਨ ਪਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਰਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਕੱਲ੍ਹ ਵਾਂਗ ਹੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਜੱਗ ਸੀ, ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਗਲਾਸ ਅਤੇ ਉਹ ਜਾਂਬੀਆਂ ਨੂੰ ਉਠਾ ਕੇ ਦੁੱਧ ਪਿਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਫਿਰ ਉਹੋ ਲਫਜ਼ ਦੁਹਰਾ ਰਹੇ ਸਨ, "ਲਾਹੌਰੀਏ ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਦੇ।" ਵਲਟੋਹਾ ਭਾਵੇਂ ਵੱਡੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੋਵੇਂ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਮਾਝਾ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਮਾਝੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਸੀ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਝਾ ਆਪਣੇ ਅਮੀਰ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਲਈ ਵਿਲੱਖਣ ਜਗ੍ਹਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਉੱਘੀ ਗਾਇਕਾ ਮੇਰੀ ਵਾਕਿਫ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ 1999 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਕੈਂਪਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਨਿੱਘੇ ਮਿੱਤਰ ਬਟਾਲੇ ਵਾਲੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਹਰਭਜਨ ਬਾਜਵਾ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੁਹਾਡੇ

ਘਰ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਆਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੀ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਗਾਣੇ ਮੈਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਗਾਇਕਾ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬਟਾਲੇ ਹਰਭਜਨ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬਟਾਲੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਰਸਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਲਈ ਕੋਕ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਾਦੀਆਂ ਰੋਡ 'ਤੇ ਸਮਾਗਮ ਵਾਲਾ ਉਹ ਹਾਲ ਖਰਾਬ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਭਾਵੇਂ ਕਾਫੀ ਠੰਢ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਘਟਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਧਦੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਮਾਗਮ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੱਕ ਵੀ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਖਰੀ ਗੀਤ ਕਹਿੰਦੀ ਤਾਂ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਫਰਮਾਇਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ।

ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਇਹ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਜਾ ਕੇ ਸਵੇਰੇ 5 ਵਜੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਗੱਡੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦੇਵਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਮਜਬੂਰੀਵੱਸ ਉੱਥੇ ਬੈਠਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗੀਤ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਢਾਈ ਵਜੇ ਵਾਪਸ ਆਏ। ਹੁਣ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਗੱਡੀ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੀ ਵਕਤ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸੌਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਮਰਾ ਦੱਸ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮੁੜਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, "ਫੀਨਾ ਮੇਰਾ ਦੁੱਧ ਦਾ ਗਲਾਸ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?"

"ਤੁਸੀਂ ਦੁੱਧ ਪੀਣਾ ਹੈ?" ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ, "ਮੈਂ ਲਾਹੌਰਨ ਹਾਂ, ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਲੋਕ ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਦੇ।" ਉਸ ਵਕਤ ਕੋਈ 50 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮੇਰੀ ਮਾਸੀ ਦਾ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਮਾਸੀ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਜੰਝ ਵਾਲਾ ਸਾਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਆ ਗਿਆ।

ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਾਇਕਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੋ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 9 ਦਸੰਬਰ 2023 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-615

ਵਿਚ ਬਣਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅੱਖੀ, ਮੁਸੱਕਤ ਕਰੇ ਨਿਢਾਲ, ਜਾਨ ਹੁਲ ਕੇ ਦੇ ਜੂਨ ਲੰਘਾਵੇ, ਕੁੱਛੜ ਚੁੱਕਿਆ ਲਾਲ। 'ਕੱਲੀ ਜਿੰਦ ਗਲ ਸੌਂ ਸਿਆਪੇ, ਹੈ ਫੋਟੋ ਰਹੀ ਵਿਖਾਲ, ਆਖਰ ਨੂੰ ਮਾਂ ਤਾਂ ਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਰੁ ਸੰਭਾਲ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-613

ਬੱਗੇ-ਨਾਰੇ ਦੀ ਜੋੜੀ ਯਾਰੇ, ਬੜੇ ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੀ ਰੱਖੀ, ਤਤਾ ਤਤਾ ਤੇ ਸਾਬਾ ਸਾਬਾ, ਨਾ ਬਹਿਣ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਮੱਖੀ। ਕਰ ਕਮਾਈ ਬੁੱਢਾ ਹੋਇਆ, ਹੁਣ ਸਾਰ ਨਾ ਲੈਂਦਾ ਕੋਈ, ਬੇਕਦਰਾਂ ਨੇ ਘਰੋਂ ਕੱਢਿਆ, ਫਿਰੇ ਝਿੜਕਾਂ ਖਾਂਦਾ ਸੋਈ। -ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਨਾ ਬਲਦ, ਨਾ ਹਲ ਪੰਜਾਲੀ ਨਾ ਬਲਦਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋੜਾਂ ਮਸ਼ੀਨੀ ਯੁੱਗ ਨੇ ਡੋਰ ਸੰਭਾਲੀ ਬਦਲ ਗਈਆਂ ਨੇ ਲੋੜਾਂ। ਨਾ ਨੱਕ ਨੱਥ ਨਾ ਗਲ ਵਿਚ ਟੱਲੀ ਅਵਾਰਾ ਪਸੂ ਬਣਾਇਆ ਤਰਸਯੋਗ ਅੱਜ ਹਾਲਤ ਇਸਦੀ ਭਾਵੇਂ ਗਊ ਮਾਂ ਦਾ ਜਾਇਆ। -ਹਰਜੋਤ ਕੌਰ ਮਹੇਸ਼ਪੁਰਾ

ਫੋਨ: 734-883-6704

ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਖੇਤਾਂ ਚ ਕੰਮ ਲੈ ਕੇ, ਬੁਢਾਪੇ 'ਚ ਛੱਡਿਆ ਖੱਜਲ ਖੁਆਰੀ ਲਈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੁੰਢੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਵਰਗੇ ਸਿੰਗਾਂ ਦੀ, ਲਾਜ ਰੱਖ ਕੇ ਬਚਾਇਆ ਆਰਾਮ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ। ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ, ਜਿਉਣ ਲਈ ਜਿੰਨੀ ਦਿੱਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਿਆਰੀ ਬਈ। -ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੁਰ ਫੋਨ: 98784-69639

ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਤੜਕੇ ਉਠ ਕੇ, ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਲ ਵਾਹਿਆ। ਘਰ ਦੀ ਕੀੜੀ ਦੂਰ ਗਰੀਬੀ, ਮਣਾ-ਮੁਹੀਂ ਅੰਨ ਉਗਾਇਆ। ਸਮੇਂ ਨੇ ਐਸੀ ਕਰਵਟ ਖਾਧੀ, ਉਲਟਾ ਜਮਾਨਾ ਆਇਆ। ਬਾਪੂ ਛੱਡਿਆ ਵਿੱਚ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ, ਬੋਝ ਸਮਝ, ਮੇਰਾ ਰਸਾ ਲਾਹਿਆ। -ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਫੋਨ: 94176-49275

ਉਹ ਵੀ ਵੇਲਾ ਸੀ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤਾਂ ਸਮਾਨ ਸੀ ਪਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਬਲਦ ਦਾ ਸਿੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸੀ ਰੋਅਬ ਪੂਰਾ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਗੋਤਾ ਕੰਮ ਦਾ ਪੂਰਾ ਆਇਆ ਬੁਢਾਪਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਰੱਸਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਡੰਡੇ ਖਾਣ ਜੋਗਾ। -ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਓਰਿਆਨਾ ਫਲਾਚੀ ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ

ਅੱਜ ਦਾ ਯੁੱਗ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ। ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਖੋਜੀ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਖ਼ਬਰ ਦੀ ਤਰਿਕ ਤੱਕ ਜਾ ਕੇ ਸਚਾਈ ਲੱਭ ਲਿਆਵੇ ਪਰ ਸੱਤਾ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਪਾ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਬੇਦਾਗ ਪੱਗ ਦਾਗਦਾਰ ਹੋਈ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮੀਡੀਏ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਕਦੇ ਮੀਡੀਏ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਚੌਥਾ ਥੰਮ੍ਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹਦਾ ਇਹ ਰੁਤਬਾ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੀਡੀਏ ਨੂੰ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਤੇ ਇਹਦੇ ਲੱਜਪਾਲ ਬਣੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਓਰਿਆਨਾ ਫਲਾਚੀ ਦਾ ਨਾਂ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਂਬਾਜ਼ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਕੋਲੋਂ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇਤਾ ਕੰਬਦੇ ਸਨ। ਉਹਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਸਿਲਪ

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +91-94173-58120

ਤਰਾਸ਼ਣ ਲਈ ਹਰ ਸਮੇਂ ਜ਼ਿੰਦ 'ਤੇ ਅੱਤਿਆ ਰਹੇ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਹੁਕਮ ਨਾ ਮੰਨਣਾ। ਹੁਕਮ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਿਚ ਹੋਣਾ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਤੇ ਸੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਉਲਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਓਰਿਆਨਾ ਫਲਾਚੀ ਦਾ ਜਨਮ 29 ਜੂਨ 1929 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਤੇ 15 ਸਤੰਬਰ 2006 ਨੂੰ ਉਹ ਇਸ ਫਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਈ। ਇਟਲੀ ਦੀ ਜੰਮਪਲ ਓਰਿਆਨਾ ਦਾ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਨਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਬੇਬਾਕੀ ਤੇ ਨਿਡਰਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਉਹਦੀਆਂ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਲੋਕ ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਹਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਸਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਹਨੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ, ਹੈਨਰੀ ਕਸਿੰਜਰ, ਇਰਾਨ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਆਇਤੁਲਾ ਖੋਮੈਨੀ, ਵਿੱਲੀ ਬ੍ਰੈਂਟ, ਜੁਲਫਿਕਾਰ ਅਲੀ ਭੁੱਟੋ, ਕਰਨਲ ਗਦਾਫੀ, ਫੇਦੇਰਿਕੋ ਫੇਲਿਨੀ, ਯਾਸਰ ਅਰਾਫਾਤ, ਆਰਚ ਬਿਸ਼ਪ ਮਕਾਰੀਓਸ, ਗੋਲਡਾ ਮੇਅਰ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ, ਸਿਓਨ ਕੋਨਰੀ ਤੇ ਲੇਖ ਵਾਲੇਸਾ ਮੁੱਖ ਹਨ। ਉਹਨੇ ਨਾਵਲ ਵੀ ਲਿਖੇ ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਇਸਲਾਮੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਮਾਹਿਰ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਮਿਲੀ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਓਰਿਆਨਾ ਵਰਗੀਆਂ ਇੰਟਰਵਿਊ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਲੋਕ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮਨੋਂ ਚਾਂਹਦੇ ਵੀ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਵੇ।

1972 ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਹੈਨਰੀ ਕਸਿੰਜਰ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਸੀ। ਇਸ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਕਸਿੰਜਰ ਨੂੰ ਅਖੀਰ ਮੰਨਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵੀਅਤਨਾਮ ਦਾ ਯੁੱਧ ਗ਼ਲਤ ਸੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਸਿੰਜਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤੁਲਨਾ ਅਜਿਹੇ 'ਕਾਉ ਬੁਆਇ' ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਇਕੱਲਾ ਵੈਗਨ ਟ੍ਰੇਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਇੰਟਰਵਿਊ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਸਿੰਜਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ- "ਪ੍ਰੈੱਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਭੈੜੀ ਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਸੀ।"

ਆਇਤੁਲਾ ਖੋਮੈਨੀ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਕਿਹਾ ਸੀ। 1979 ਵਿਚ ਤਹਿਰਾਨ ਵਿਚ ਇੰਟਰਵਿਊ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੋਮੈਨੀ ਦੇ ਸਿਪਾਹਸਲਾਰਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਚਾਦਰ ਨਾਲ ਸਿਰ ਢਕਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਬੜਾ ਮਕਬੂਲ ਹੋਇਆ ਸੀ:

ਓਰਿਆਨਾ ਫਲਾਚੀ: ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਕਈ ਕੁਝ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਚਾਦਰ ਬਾਰੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਇਰਾਨੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਪੁੱਛਾ ਕੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ

ਓਰਿਆਨਾ ਫਲਾਚੀ (29 ਜੂਨ 1929-15 ਸਤੰਬਰ 2006) ਇਟਲੀ ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲਿਖਾਰੀ ਸੀ। 'ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਹਿਸਟਰੀ' ਉਸ ਦੀ ਚਰਚਿਤ ਕਿਤਾਬ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਪਿੜ ਮੱਲੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ, ਹੈਨਰੀ ਕਸਿੰਜਰ, ਇਰਾਨ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਆਇਤੁਲਾ ਖੋਮੈਨੀ, ਵਿੱਲੀ ਬ੍ਰੈਂਟ, ਜੁਲਫਿਕਾਰ ਅਲੀ ਭੁੱਟੋ, ਕਰਨਲ ਗਦਾਫੀ, ਫੇਦੇਰਿਕੋ ਫੇਲਿਨੀ, ਯਾਸਰ ਅਰਾਫਾਤ, ਆਰਚ ਬਿਸ਼ਪ ਮਕਾਰੀਓਸ, ਗੋਲਡਾ ਮੇਅਰ ਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਵਰਗੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨਾਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਬੇਬਾਕੀ ਅਤੇ ਨਿਡਰਤਾ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਰਹੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ; ਭਾਵ ਉਸ ਭੇਦਭਾਵ ਵੱਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਰਾਨ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਝੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਦਰ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਚਾਦਰ ਲੈ ਕੇ ਸਵਿਮਿੰਗ ਪੂਲ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਤਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਆਇਤੁਲਾ ਖੋਮੈਨੀ: ਇਹਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ

"ਇਹ ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ।" ਡੋਗ ਜਿਆਓ ਪਿੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ।
"ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਇੱਥੇ ਬੈਠੇ ਨਹੀਂ ਸੁਖਾ ਰਹੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਇਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ।"
ਤਦ ਮੈਂ ਉਥੇ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇਖੇ। "ਇਹ ਕੌਣ ਨੇ? ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇਹ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਮੈਂ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀ। ਆਇ ਐਮ ਸੇਰੀ ਡੋਗ।" ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ, "ਆਉਟ", ਤੇ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰੇਗੀ?"
ਮੈਂ ਕਿਹਾ- "ਬਿਲਕੁਲ।"
"ਕੀ ਤੂੰ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਇੱਥੇ ਪੇਸ਼ ਆਈ ਏ?"
"ਹਾਂ।"
"ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੱਧ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ? ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਤੋਂ ਬੱਧ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ...।"
"ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਬੱਧ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਇੱਥੇ ਲਿਖ ਦਿਆਂਗੀ।"
ਤੇ ਉਹ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ "ਹਾਹਾ" ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

ਇਟਲੀ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਓਰਿਆਨਾ ਫਲਾਚੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਇਸਲਾਮੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਹੈ।

ਓਰਿਆਨਾ ਫਲਾਚੀ: ਤੁਹਾਡੀ ਬੜੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਇਮਾਮ ਸਾਹਿਬ। ਮੈਂ ਇਸ ਬੇਵਕੂਫੀ ਭਰੇ ਮੱਧਕਾਲੀ ਚੀਝੜੇ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਲਾਹ ਰਹੀ ਹਾਂ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਓਰਿਆਨਾ ਨੇ ਉਹ ਚਾਦਰ ਲਾਹ ਕੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪਈ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ।

1991 ਵਿਚ ਜੈਕ ਹਿਊਬਰ ਤੇ ਡੀਨ ਡਿਗਿਨਸ ਨੇ ਓਰਿਆਨਾ ਫਲਾਚੀ ਦੀ ਲੰਮੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਇੰਟਰਵਿਊ ਇੰਗ ਅਮੈਰੀਕਾ'ਜ਼ ਟਾਪ ਇੰਟਰਵਿਊਅਰਜ਼' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਵਿਚ ਉਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ: ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਚੀਨ ਦੇ ਡੋਂਗ ਜਿਆਓ ਪਿੰਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਸਾਂ। ਉਹਦੀ ਸਿਰਫ ਇਕ ਅੱਖ ਸੀ- ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਨਕਲਾਬ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਸਰੀਰਕ ਤਸੱਦਕ ਕਰ ਕੇ ਉਹਦੀ ਇਕ ਅੱਖ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ- "ਚੋਂਗ ਚੋਂਗ ਚੋਂਗ ਚੋਂਗ।" ਦੋ-ਭਾਸ਼ੀ ਕੁੜੀ ਜੋ ਬੜੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ, ਜਿਸ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਉਹ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਕਦੇ ਮਾਓ ਜੋ-ਤੁੰਗ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਤੂੰ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਏ, ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਨਿਕਸਨ।" ਮੈਂ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੂਨੀ ਕੁਰਸੀਆਂ ਦਾ ਸੁਧੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।" ਤੇ ਡੋਂਗ ਜਿਆਓ ਪਿੰਗ ਨੇ ਹੱਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮੁਹੱਬਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਥੀਏਟਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੀਨ ਵਰਗਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਸੱਠ ਸੱਤਰ ਲੋਕ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਤੇ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸਾਂ ਕਿ ਉਹ ਉਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਕੌਣ ਲੋਕ ਹਨ ਮਿਸਟਰ ਡੋਂਗ? ਇਹ ਇੱਥੇ ਬੈਠੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੇ।"

ਉਹਦੀ ਇਸੇ ਅਦਾ ਨੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲਿਆ।

ਮੈਂ ਬਹੁਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਮਾਹਿਰ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਾਈ ਦਾ ਲਾਲ ਉਹਨੂੰ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਐਟਮ ਬੰਬ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ, ਲਿਆਕਤ, ਸਾਦਗੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਕਾਇਲ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਸਾਂ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸੱਤਾ ਦੀ ਟੀਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਅਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੀ ਸਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਸਲੂਕ ਸਬ-ਵੇਅ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਵਰਗਾ ਸੀ। ਅਕਸਰ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਖਸ ਬੜੇ ਦਿਖਾਵਟੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਇਕ ਮੌਕਾ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਚੀਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਬੈਠੀ ਸਾਂ ਜੋ ਉਹਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ "ਤੂੰ ਆਪਣੇ

ਓਰਿਆਨਾ ਫਲਾਚੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਿਤਾਬ 'ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਹਿਸਟਰੀ' ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕਈ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖ ਗਈ ਹੈ: ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੋਲ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਹਤਿਆਰੇ ਜਨਰੈਲ ਕੋਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਨੇਤਾ ਕੋਲ, ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਮਾਨਵੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਣਾਭਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

ਡੋਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਬੀਤਣ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਇੰਟਰਵਿਊ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਉਹਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਹਾਂ। ਮੈਂ ਬਣਦੇ-ਸਰਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤਲਾਸ਼ ਰਹੀ ਸਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੋਲਿਆ- "ਚੋਂਗ ਚੋਂਗ ਚੋਂਗ ਚੋਂਗ।" ਦੋ-ਭਾਸ਼ੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ "ਡੋਗ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ, ਕੀ ਤੂੰ ਉਹਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈਣੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਏ? ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਮਨ੍ਹਾ ਨਾ ਕਰੀ।"

ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਚਕਰਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਉੱਛਲ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਚੁੰਮ ਲਿਆ। ਸਿਕਿਓਰਟੀ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਕੁੱਦ ਪਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ, ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਡੋਂਗ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਗਈ ਹਾਂ।

ਇਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਛੇ ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਰਹੀ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ- "ਇੰਧਰ ਦੇਖ, ਉਹ ਮੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ਬੈਠੀ ਏ। ਮੇਰੇ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਵਿਦਾਇਗੀ ਲੈਣੀ ਪੈਣੀ ਏ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਟੈਕਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੀ ਆਂ।"

ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੀ ਉਸ ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਿਚ ਅਗਲੇ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਉਹਨੇ ਦੋਸਤਾਨਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ- "ਮੇਰੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਇਕ ਮੂਰਖ ਲੋਕ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਵਾਂ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ?" ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ। ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਕਿਓਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸੀ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅਸੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਸਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ- "ਦੇਖਿਆ ਸਾਰੇ ਕਿੰਨੇ ਮੂਰਖਾਂ ਦੇ ਮੂਰਖ ਨੇ।" ਸਾਡੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਚੰਗੀ ਸਮਝ ਤੇ

ਸਾਥ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ।
ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਡੋਂਗ ਜਿਆਓ ਪਿੰਗ, ਆਰਚ ਬਿਸ਼ਪ ਮਕਾਰੀਓਸ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਚੰਗੀ ਦੋਸਤੀ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਮਕਾਰੀਓਸ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੇ ਪਲਾਜ਼ਾ ਹੋਟਲ ਦੇ ਗੇਟ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡਣ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ- "ਕਿੰਨੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਐ ਕਿ ਤੂੰ ਔਰਤ ਏ।"

ਮੈਂ ਕਿਹਾ- "ਕਿੰਨੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਏ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਾਦਰੀ ਓ।"

ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸੱਚ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਚੰਗਾ ਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਲਿਖਾਂ। ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਫਿਕਰਮੰਦ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਇਹਦੇ ਲਈ ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਫਾਸਟਸ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਤੱਕ ਵੇਚ ਸਕਦੀ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਂ ਕੋਈ ਸੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ।

ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਫ ਜੇਤੂਆਂ ਦਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਲੱਗਿਆ, ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦਾ; ਮਸਲਨ, ਨੀਰੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸ ਸੀ, ਬੜਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਤੇ ਅਕਲਮੰਦ। ਇਤਿਹਾਸ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜੇਤੂਆਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੋਫਨਾਕ ਈਸਾਈਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੀਰੋ ਨੂੰ ਭੰਡਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਨੀਰੋ ਤੋਂ ਆਬਸੈਸਡ ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੂਰਖ ਤੇ ਪਾਗਲ ਸੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਨੀਰੋ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਕਿ ਨੀਰੋ ਕੌਣ ਸੀ, ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ, ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ, ਸੱਚਾ ਤੇ ਸੁੱਚਾ।"

ਆਪਣੀ ਲਿਖਣ ਸ਼ੈਲੀ ਬਾਰੇ ਉਹ ਅਕਸਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ- "ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ- ਓਰਿਆਨਾ, ਜੇ ਵੀ ਲਿਖੋ, ਉਹ ਸਭ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਦੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੀ; ਤੇ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤੀ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਕੋਈ ਖੇਡ ਨਹੀਂ ਖੇਡਣ ਦਿੰਦੀ।"

ਓਰਿਆਨਾ ਫਲਾਚੀ ਨੇ ਇਕ ਥਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ- "ਬਸਰਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਨਾ ਡਰਦੀ, ਨਾ ਘਬਰਾਉਂਦੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਨੇ- ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਔਲਾਦ ਹੈ, ਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਾਢ ਕੱਢੀ ਜੋ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਮੌਤ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ? ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਜਨਮ ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਤੇ ਫਿਰ ਮਰੀਏ ਕਿਉਂ? ਤੇ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ? ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਖੋਫ ਨਾ ਖਾਂਦੀ।"

ਓਰਿਆਨਾ ਫਲਾਚੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਿਤਾਬ 'ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਹਿਸਟਰੀ' ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕਈ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖ ਗਈ ਹੈ: ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੋਲ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਹਤਿਆਰੇ ਜਨਰੈਲ ਕੋਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਨੇਤਾ ਕੋਲ, ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਮਾਨਵੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਣਾਭਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਦਮਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਾਦੂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਲਿਖਦੀ ਹੈ: "ਮੇਰੇ ਸਵਾਲ ਬੜੀ ਕਰੂਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਸਰਜਰੀ ਕਰਨ ਵਰਗਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਪੀੜ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਉਹਦੇ ਲਈ ਵੱਡੇ ਹੌਸਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਏ।"

ਓਰਿਆਨਾ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਦੀ ਦਾਦ ਦੇਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਵੀਅਤਨਾਮ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਨਿਗੁਐਨ ਵਾਨ ਬਿਊ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ- "ਇਹ ਦੱਸੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ?"

‘ਸੁੱਚਾ ਗੁਲਾਬ’ ਇੱਕ ਸੁੱਚੀ ਲਿਖਤ

ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਸਦੀ ਗਲਪਕਾਰ ਅਮਰਜੀਤ ਪੰਨੂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਨਾਂ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਉਸਦਾ ਨਵਾਂ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਸੁੱਚਾ ਗੁਲਾਬ’ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਸਦੇ ਦੋ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਛਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਨਾਵਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਛਪਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ‘ਸੁੱਚਾ ਗੁਲਾਬ’ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹਦੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸ ਭੋਗਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ

ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਫੋਨ: 647-535-1539

ਵਟਸਾਪ-98726-02296

ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਝਾਕੀਆਂ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਪਰਵਾਸ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜੜ੍ਹ-ਸੰਸਕਾਰ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਅਮਰੀਕੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਤਨਾਉਸ਼ੀਲ ਤੇ ਟਕਰਾਵਾਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਪਰਵਾਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਵਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੁੱਕਰਾਂ ਜਦੋਂ ਮੂਲ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਚੰਗਿਆਂਤੋਂ ਵੀ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਤਿੱਖੀਆਂ ਨੁਕਰਾਂ ਭੁਰ ਕੇ ਗੋਲ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਹਾਉ ਮੁਤਾਬਕ ਰਵਾਂ ਚਾਲ ਵਿੱਚ ਢਲਣਾ ਵੀ ਸਿੱਖ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੰਗੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਕੋਲ ਸਮੁੱਚੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਨਜ਼ਰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਖਿਲਾਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜਦੋਂ ਲਿਖਣ ਲਈ ਵਸਤੂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਉਹਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਿਮਾਲਾ ਪਹਾੜ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਦਾ। ਉਹ ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਚੁੱਕਣੀ ਹੈ। ਪਰ ਲੇਖਕ ਕੋਲ ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ ਲੱਭਣ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਾਲਤੂ ਝਾੜ-ਬੂਟ ਪੁੱਟ ਲਿਆਵੇਗਾ। ਅਮਰਜੀਤ ਪੰਨੂ ਕੋਲ ਇਹ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਸਤੂ-ਚੋਣ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਉਸਨੇ ਕੀ ਰੱਖਣਾ ਤੇ ਕੀ ਛੱਡਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਚੁਣੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਢਾਲਦਿਆਂ ਉਹ ਕਹਾਣੀ ‘ਬਣਾ’ ਵੀ ਸਕੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਇੱਥੇ ਸਹਿਵਨ ਹੀ ਅਸੀਂ ਉਹਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਹਿਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਖਣ ਪੜਤਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ।

ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ‘ਸੁੱਚਾ ਗੁਲਾਬ’ ਕਹਾਣੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੁੱਚੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ, ਸੁੱਚੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਹੱਬਤ ਵਿੱਚ ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ‘ਸੁੱਚਾ ਗੁਲਾਬ’ ਸੂਖਮ ਅਹਿਸਾਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਜਸਟਿਨ ਮਰ ਕੇ ਵੀ ਸੁਖਬੀਰ ਦੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਮਰ ਭਰ ਉਹ ਉਹਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਤਪਦੀ ਹੈ, ਕਦੀ ਸਹਿਜ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਬਰਸਾਤ ਵਿੱਚ ਭਿੰਜੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਸਟਿਨ ਉਹਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਅਚਨਚੇਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਚਨਚੇਤ ਹੀ ਕੈਂਸਰ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਗ਼ੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਾਲ-ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਸੂਖਮ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਬੱਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਹੋਣੀ ਵਪਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਸਟਿਨ ਲਕੀਮੀਆ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸਦੀਵੀ ਦਰਦ ਦੇ ਕੇ ਸੁਖਬੀਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਉਹ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਵੀਨ ਸ਼ਾਕਿਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਿਅਰ ਯਾਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ:

ਵੋਹ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ਬੂ ਹੈ, ਹਵਾਉਂ ਮੇਂ ਬਿਖਰ ਜਾਏਗਾ।

ਮਸਲਾ ਫੂਲ ਕਾ ਹੈ, ਫੂਲ ਕਿਧਰ ਜਾਏਗਾ? ਜਸਟਿਨ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ਬੂ ਬਣ ਕੇ ਹਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਖਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਪਿੱਛੇ ਖੁਸ਼ਬੂ-ਰਹਿਤ ਫੂਲ ਬਣੀ ਸੁਖਬੀਰ ਉਮਰ ਭਰ ਦਾ ਵੈਰਾਗ ਕਲੋਜੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਸਤਰ ਤੇ ‘ਸੁੱਚਾ ਗੁਲਾਬ’ ਨਾਂ ਜਸਟਿਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਸੁੱਚਾ ਉਹ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੈਲ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਦਾ ਸਰੀਰ ਭੋਗਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਉਹਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਸਹਿਜ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸਰੀਰਕ ਨਾਲੋਂ ਆਤਮਿਕ ਵਧੇਰੇ ਸੀ। ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸਪਰ ਰਿਸ਼ਤਾ ਦੋਵਾਂ ਪਾਤਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੀ। ਸੁੱਚਾ ਗੁਲਾਬ ਜਸਟਿਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸੁਖਬੀਰ ਵੀ ਸੁੱਚਾ ਗੁਲਾਬ ਹੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਨਾਂ ਇੱਕੋ ਵੇਲੇ ਕਈ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਚਾ ਗੁਲਾਬ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਸੁੱਚੇ ਗੁਲਾਬ ਵਰਗੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਹੈ।

ਸੁੱਚਾ ਗੁਲਾਬ ਨਾਂ ਵੀ ਕਾਵਿਕ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ। ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਭਿੰਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਤੱਕਣੀ ਹੈ। ਮਾਸੂਮ ਹੱਥ-ਛੋਹਾਂ ਨੇ। ਧੀਮੇ, ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਬੋਲ ਹਨ। ਵਿਸ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਸੁਹਜਾਤਮਕ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਭਾਵੇਂ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਉਚਾਰਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੋਵੇ। ਅਮਰਜੀਤ ਦੀ ਖੂਬੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੇ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਗਾਣ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿਰਜੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੂਖਮ ਤੇ ਕਾਵਿਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੀ ਸੂਖਮ ਤੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਹੈ। ਜਸਟਿਨ ਦਾ ਅਚਨਚੇਤ ਪਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਸੁਭਾਵਕ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਕੈਂਸਰ ਹੋਣਾ ਵੀ ਸੁਭਾਵਕ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸੁਖਬੀਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਯਥਾਰਥ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾ ਦੇਣਾ ਵਿਕੋਲੋਤਰੀ ਹਕੀਕਤ ਹੀ ਲੱਗਦੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਵਿਕੋਲੋਤਰੀ ਹਕੀਕਤ ਵੀ ਤਾਂ ਹਕੀਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਰਤੋਂ ਯਥਾਰਥਕ ਆਲੋਚਕ ਨੂੰ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਉਮਰ ਭਰ ਖਿੰਚੀ ਰੱਖਣਾ, ਹਕੀਕੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲੱਗਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਕਥਾਕਾਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਵਿਕੋਲੋਤਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਬੜੇ ਮਨਣਯੋਗ ਵੰਗ ਨਾਲ ਬੁਣਿਆ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤੁਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹੱਬਤ ਵਿੱਚ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਸ਼ੋਰ ਨਹੀਂ। ਤਾਰਿਆਂ ਭਰੀ ਰਾਤ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਇਸ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਬੂਟੇ ਵਾਂਗ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਬੂਟਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਉਹਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਖਿੜਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਖਬੀਰ ਇਸ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਸੁੱਕਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਚਿੰਨ੍ਹਾਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੰਮੀ ਪਾਈਪ ਲਿਆ ਕੇ ਸੁੱਕੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦੇ ਖ਼ਿਆਲ ਨਾਲ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨਾ ਆਸ਼ਵਾਦੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਦੁੱਖ ‘ਚੋਂ ਉਭਰਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ।

ਅਮਰਜੀਤ ਨੂੰ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਯਥਾਰਥਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣ ਦਾ ਹੁਨਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਚਾਰਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਕਮਾਲ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸਜਿੱਦ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰਵਾਸੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਯਥਾਰਥਕ ਉਚਾਰਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿਰਜਣਾ ਅਮਰਜੀਤ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾਈ ਕਮਾਲ ਹੈ। ਜਸਟਿਨ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਚਾਹਤ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਪੇਸ ਦੇਣ ਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਯਤਨ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਪਰ ਸੁਖਬੀਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿਰਜਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਵਾਸੀ ਅਮਰੀਕੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਰੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੱਖੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਨਵਾਂ ਵਿਸ਼ਾਧਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬਣ ਅਮਰੀਕੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਗੋਰੇ ਜਸਟਿਨ ਨਾਲ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਅੰਤਰ-ਸਭਿਆਚਾਰੀਕਰਨ ਜਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਨੁਕੂਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਹਿਜ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਇੱਥੇ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ

ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਟਕਰਾਉ/ਤਣਾਉ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਸੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਮਾਨ ਨੂੰ ਸਿਰਜਦੀ ਸਾਰਥਿਕ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

‘ਵੰਡਰ ਵੁਮੈਨ’ ਕਹਾਣੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੇ ਹਸਤੀ ਮੁਖ਼ਾਤਬ ਹੈ। ਆਸ਼ੀ ਦੇ ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਬਿਰਤਾਂਤ ਤੋਂ ਕਹਾਣੀ ਪਿਛਲਝਾਤ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ

ਲੇਖਿਕਾ ਅਮਰਜੀਤ ਪੰਨੂ ਨਾਲ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਪੁਸਤਕ ‘ਸੁੱਚਾ ਗੁਲਾਬ’ ਦਾ ਸਰਵਰਕ।

ਮੁਤਾਬਕ ਧੀਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ‘ਭਾਰ’ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ/ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਧੀਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹਨੇਰੀ ਆਉਣ, ਹਨੇਰ ਪੈਣ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਪੁੱਤ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਇੱਛਾ ਮਿੰਗ ਪੈਣ ਵਾਂਗ ਬਿਆਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਚੌਥੀ ਧੀ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿਉ ਲਈ ਪ੍ਰਿੰਸੈਸ ਜਾਂ ਪਰੀ ਦੇ ਆ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਘਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ (ਭਾਵੇਂ ਭੂਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਦਾਦੀ) ਲਈ ਧੀਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਨਮੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਪਿਤਰ-ਸੱਤਾ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਮਰਦ-ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ, ਔਰਤ ਵੀ ਏਸੇ ਮਰਦ-ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਪਿਤਰ-ਸੱਤਾ ਔਰਤ ਦੀ ਵੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਕੀਮਤ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅਮਰਜੀਤ ਦੀ ਦੀਰਘ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਇਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੀ ਹੈ। ਤੀਜੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਵੇਲੇ ਭੂਆ ਧਾਰ ਮਾਰਦੀ ਘਰ ਵੜੀ। ਝੋਟੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਲੈ ਗਈ, ਪਰ ਲੱਡੂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁੜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਲੈਣ ‘ਤੇ ਲੱਡੂ ਸ਼ਰੀਕੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ। ਚੌਥੀ ਧੀ ਦੇ ਜਨਮ ‘ਤੇ ਤਾਂ ‘ਕੋਈ ਵੀ’ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਆਸ਼ੀ ਦੇ ਜਨਮ ‘ਤੇ ਵੀ ਦਾਦੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ‘ਜੇ ਰੱਬ ਪੁੱਤ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ ਦੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਬਣਦਾ।’ ਪਰ ਆਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ।

ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਧੀਆਂ ਦੀ ਬੇਕਦਰੀ ਲਈ ਮਰਦ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਔਰਤ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸ਼ਰੀਕ ਹੈ। ਆਸ਼ੀ ਦੇ ਜਨਮ, ਉਹਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸਣ ਰਾਹੀਂ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਪਿਤਰ-ਸੱਤਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਧੀ ਨੂੰ ਮਾਨਵ ਵਾਂਗ ਪਿਆਰਦੀ ਤੇ ਪਾਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਧੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧੀਆਂ ਹਨੇਰੀ ਜਾਂ ਹਨੇਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਗੋਂ ਸਤਰੰਗੀ ਪੀਂਘ ਵਾਂਗ ਮਾਂਵਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਰੰਗ ਬਿਖੇਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਧੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਦੀ ਧਿਰ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਧੀਆਂ ਵੰਡਰ ਵੁਮੈਨ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁੱਝਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਮਾਂਵਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਪੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ। ਧੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਹੱਬਤ ਗੁੜ੍ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਹਾਣੀ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੂਖਮ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਖੁਸ਼ੀ, ਦੁੱਖ, ਮੁਸਕਾਣ, ਖੇਡਾਂ, ਖੁਸ਼ਬੂ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪਲਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਛਾਵਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਛਾਵੇਂ ਆਸ਼ੀ ਦੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਚੌਰ ਵਾਂਗ ਝੁਲਦੇ ਹਨ, ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣ ਕੇ। ਪਰ ਉਦਾਸੀ ਵੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਉਥੇ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬੰਦਾ ਚਾਨਣ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਹੋਰ ਪਸਾਰ ਵੀ ਹਨ। ਮਸਲਨ; ਆਸ਼ੀ ਦਾ ਬਾਪ ਗੋਰੀ ‘ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਰਵਾਂ, ਸੰਤੁਲਤ, ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਤੇ ਸਹਿਜ ਤੌਰ ਵਾਸਤੇ ਮਰਦ-ਔਰਤ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਸੰਜੋਗ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਖੱਪਾ ਰਹਿ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਰੁਖ਼ਸਤੀ ਵੇਲੇ ਧੀ ਦੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਬਾਪ ਦਾ ਹੱਥ ਰੱਖਣ ਦੀ ਘਾਟ ਰੜਕਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ-ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਦੋਲਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਹਉਕਾ ਨਿਕਲਦਾ, “ਐਸ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਕੌਣ ਜੋ ਲੋੜੀਏ ਭਲੀ”, ਐਸੀ ਵੇਲੇ ਤੈਨੂੰ ਬਾਬਲ ਲੋੜੀਦਾ!” ‘ਸੁੱਚਾ ਗੁਲਾਬ’ ਵਾਂਗ ਉਚਾਰਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਕਮਾਲ ਅਮਰਜੀਤ ਨੇ ‘ਵੰਡਰ-ਵੁਮੈਨ’ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਦੀ ਧੀ ਆਸ਼ੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਤੋੜਲੇ ਬੋਲਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਆਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪਾਠਕ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਮੀ ਅੱਦ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਤਾਡੇ ਲਈ... ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਣੀ... ਫੇਰ... ਫੇਰ... ਜੌਂ ਗਲਾਫੀਆਂ... ਨਾਲੇ ਸੂਗਰ... ਫੇਰ ਤਾਰ ਬਾਂਗੀ... ਭਿੰਡੀਆਂ... ਪਿੰਡੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰਤਾਲਾਪਾਂ ਵਿੱਚ ਆਸ਼ੀ ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਦਾ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਬੁਣਤੀ ਵਿੱਚ ਨੁਮਾਇਆ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਬੱਚੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਤਰ ਨੂੰ ਸੁਭਾਵਕ ਤੇ ਯਥਾਰਥਕ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਿਲਚਸਪ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਲਾਤਮਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਇਸਨੇ ਹੀ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਰੰਤਰ ਜਗਿਆਸਾ ਜਗਾ ਕੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਰੱਖਣਾ ਚੰਗੇ ਕਥਾਕਾਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਅਮਰਜੀਤ ਇਸ ਹੁਨਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣਾ ਵੀ ਜਾਣਦੀ ਹੈ। ਅਮਰਜੀਤ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਪਿਛਲਝਾਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਭੂਤ-ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਬੀਤੇ ਨੂੰ ਬੜੀ ਕਲਾਤਮਕਤਾ ਨਾਲ ਵਰਤਮਾਨ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੋਈ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿਸਣ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੀ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਰਾਹੀਂ ਭਵਿੱਖ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਹਿਜ ਝਾੜ ਪੁਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਅਮਰਜੀਤ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿਰਜਣਾ ਉਹਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚੋਂ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਡੁੱਲ੍ਹ ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਖੂਬੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਗਲਪ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਵਾਕਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਆਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ: ‘ਦਿਲ ਤਾਂ ਛਾੜੀ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਸਾਂਝਣਾ ਵੀ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ਤੁਹਾਡਾ ਦਿਲ ਛਾੜੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਦੌੜਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਾਂ

ਦੂਰ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਮਾਂ ਹੀ ਇਸ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦੀ ਹੈ।’

ਕਹਾਣੀ ਨਜ਼ਰਿਆਤੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਵਰਤਮਾਨ ਨਾਰੀ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਮੂਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮਰਦ-ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਨਾਰੀ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ। ਇਸ ਵਿਚਲੀ ਨਾਰੀ ਚੇਤਨਾ ਮਰਦ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਪਿਤਰ-ਸੱਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੈ। ਇਹ ਚੇਤਨਾ ਮਰਦ-ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਚੇਤਨਾ ਮਰਦ-ਔਰਤ ਦੇ ਸਹਿਜ ਤੇ ਸੁਖਾਵੇਂ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਤਲਬਗਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਚੇਤਨਾ ਯਥਾਰਥਕ ਤੇ ਮਨਣਯੋਗ ਹੈ। ਲੇਖਿਕਾ ਕੋਲ ਇਸ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਯਥਾਰਥਕ ਸੂਝ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸੂਝ ਉਸਨੂੰ ਦੂਜੀਆਂ ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਅਲੱਗ ਤੇ ਉੱਚਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

‘ਮੜ੍ਹੀਆਂ’ ਕਹਾਣੀ ਪੰਜਾਬ ਸੰਕਟ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰਕਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦਾ ਭਾਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਸਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਖਲਤ-ਮਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੌਰ ਦਾ ਕਾਲਾ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤੁਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦਾ ਉਸ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਚੌਕੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿਸਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਰਕਾਰੀ ਆੜੰਕ ਤੇ ਖਾੜਕੂ ਆੜੰਕ ਦੀ ਦੋ-ਧਿਰੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਦੀ ਹੈ। ਪੁਲਸ ਦਾ ਧੱਕਾ ਤੇ ਆੜੰਕ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ। ਕਹਾਣੀ ਉਸ ਪ੍ਰਵਚਨ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਟੇਟ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮਾਰ ਮੁਕਾਏ ਸਨ।

ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਅੰਸ਼ਿਕ ਸੱਚ ਹੈ। ਆਲੋਚਕ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਧੱਕਾ ਸੀ, ਉਹ ਗ਼ੈਰਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਥਾਕਾਰ ਦੀ ਵਸਤੂ ਚੋਣ ‘ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸ ਪੱਖ ‘ਤੇ ਫੋਕਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਸਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੌਰ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਨਾਵਲ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਜਗਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਟ ਦੇ ਬਲਬ ਵਾਂਗ ਵੀ ਜੋ ਸਾਰੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਹਾਣੀ ਬੈਟਰੀ ਵਾਂਗ ਹੈ; ਜਿਸ ਨੱਕਰ ਵਿੱਚ ਚਾਨਣ ਸੁੱਟੋਗੇ, ਉਹੋ ਨੱਕਰ ਦਿਸੇਗੀ, ਬਾਕੀ ਕਮਰਾ ਹਨੇਰਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਇੱਕ ਨੱਕਰ ਹੀ ਵਿਖਾ ਸਕਣੀ ਸੀ। ਇਹੋ ਇਸਦੀ ਸੀਮਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ। ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵੀ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਤਸੱਦਦ ਨਾਲ ਮਾਰੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਣਪਛਾਤੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਬਿੱਲੀਆਂ ਦੇ ਚੀਕਣ, ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਭੌਂਕਣ ਤੇ ਦਗੜ ਦਗੜ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖੋਫ਼ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਉਸਾਰ ਕੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੁੜਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹਨੇਰੇ, ਖੋਫ਼ ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਗੁੜ੍ਹ ਕਰਦੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਅਮਰਜੀਤ ਦੀ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਜੁਗਤ ਪਿਛਲਝਾਤ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਰਤਮਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ, ਮੁੜ ਪਿੱਛੇ ਪਰਤਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੁੜ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਪਰਤਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਖਲੋ ਕੇ ਪਰਤਦੀ ਲਿਸ਼ਕੋਰ ਦੀ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਲੇਖਿਕਾ ਨੇ ਖਾਬੂਬੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਚਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਨਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਰ-ਪੰਜ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦਾ ਬਿੱਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਧੂਈ ਫਿਰਨਾ ਬਹੁ-ਅਰਥੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੁੱਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿੱਲੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕੋਹ ਕੋਹ ਕੇ ਮਾਰਿਆ। ਪੰਮੇ ਦਾ ਉਹਦੇ ਘਰ ਆਏ ਦਾ ਕਤਲ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਉਛਾੜ ਪਾੜਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਸਨ ਜੋ ਪੁਲਿਸ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ)

ਕਹਾਣੀ

ਲਾਲ ਚਿੱਠੀ

ਦਫਤਰ ਜਾ ਕੇ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਹੀ ਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਲਾਲ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਇਕ ਲਿਫਟਾ 'ਤੇ ਜਾ ਟਿਕੀਆਂ। ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਲਿਫਟਾ ਖੋਲ੍ਹੀ ਤੇ ਧਕ-ਧਕ ਧੜਕਦੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ।

“ਬੱਕਰੇ ਦੀ ਜਾਨ ਗਈ ਪਰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੁਆਦ ਨਾ ਆਇਆ... ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਐੱਖਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਢਿੱਡ ਧੋ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਨਖਾਹ ਵਿਚ ਉਤਨੇ ਪੈਸੇ ਹੋਰ

ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ
ਫੋਨ: 408-608-4961

ਪਾ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਟ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ। ਗਰਮ ਸੁਟ! ਤੁਹਾਡੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਹਟਾਉਣ ਲਈ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਝਿੜਕਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਣ ਲਈ, ਤੁਹਾਡੀ ਕਲਮ ਦੇ ਮੂੰਹ ਲਗਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਲੈਣ ਲਈ ਪਰ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਨਸੀਬ ਨਾ ਹੋਈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੀ ਸੀ।”

ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ, “ਤੇਰੀ ਸਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਠੀਕ ਲਿਖਾਂਗਾ... ਪਰ?”

ਤੇਰੀ ਬਦਲੀ ਤੇਰੇ ਘਰ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ... ਪਰ?”

ਤੇਰੇ ਮੈਡੀਕਲ ਬਿਲ ਜਲਦੀ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ... ਪਰ?”

ਤੇਰੇ ਟੀ ਏ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ... ਪਰ?”

ਤੇਰੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ... ਪਰ?”

ਤੁਹਾਡੇ ‘ਪਰ’ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਟ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਿਆ ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਹੋਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਘਰੋਂ ਬਹੁਤ ਅਮੀਰ ਹੈ, ਲਿਆ ਕੇ ਮੇਰਾ ਘਰ ਭਰ ਸਕੇਗਾ... ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੰਗ ਕਰੋ, ਮੇਰੀ ਜਨਮ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾ ਸਕੇਗਾ। ਲੋਕ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਖੱਟ ਕਮਾ ਕੇ ਘਰ ਪੈਸੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਮੈਂ ਘਰੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਪੇਟ-ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਛੋਰੂ ਛਿੱਦੇ ਬੱਚੇ ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰੀ ਇਸ ਬੋਟੀ ਬੋਟੀ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਗਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉ ਸਕਣ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਫਲਾਣਾ ਆਦਮੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਦਾਅ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖ ਪਰ ਮੈਂ ਗ਼ਰੀਬ ਮਾਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰਨਾ ਮੇਰੇ ਇਖ਼ਲਾਕ

ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਤੁਹਾਡਾ ਲਾਲਚ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਡਰ ਸੀ ਉਹੀ ਹੋਇਆ। ਤੁਸੀਂ ਅਖੀਰ ਇਕ ਐਸੀ ਮੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਪੂਰੀ ਕਰਨਾ ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਨੀਲਮ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਡੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਵਰਗਲਾਉਣ ਲਈ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਮੰਗੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਬਿਲ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਗਏ। ਬਦਲੀ ਹੋਰ ਦੁਰਾਡੀ ਹੋ ਗਈ, ਵਾਰਨਿੰਗਾਂ ਤੇ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟਾਂ ਮੇਰੇ ਹਮਜ਼ੀਲੀ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਸਭ ਦਫਤਰੀ ਅਮਲਾ ਮੈਨੂੰ ਕੈਰੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕਹਿ ਕੇ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੋਲ ਕੇ ਉਹ ਇਕ ਅਫਸਰ ਦੀ ਗਿਲਾਨੀ ਮੁੱਲ ਲੈਣ।

ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਸਿਰ ਤੋੜ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਨਫਰਤ ਵਧਦੀ ਗਈ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਲੂਣ ਖਾ ਕੇ ਹਰਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦਾ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਫੌਕ ਮਾਰ ਕੇ, ਸਭ ਚੱਟਮ ਕਰਕੇ ਡਕਾਰ ਵੀ ਨਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਉਲਟਾ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਮੁਸੀਬਤ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਰੇ ਚਪੜਾਸੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਮੈਥੋਂ ਤੁਸੀਂ 20 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਤਨਖਾਹ ਚਪੜਾਸੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਦੁਣੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਦਸਵੰਧ ਤੇ ਦਾਨ ਸਮਝ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦ ਤੁਹਾਡੇ ਬੁਲਾਉਣ ‘ਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਲੈਂਦੇ ਜਿਵੇਂ ਬਿਲੀ ਕਬੂਤਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ। ਤੁਸੀਂ ਮਾਤਾ ਜਿਹਾ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ, ਬੁੱਲ੍ਹ ‘ਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨ ਫੇਰ ਕੇ, ਮੇਜ਼ ਥੱਲੇ ਹੱਥ ਕਰਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਬੋਚ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਫਿਰ ਭਿਣਕ ਵੀ ਨਾ ਕੱਢਦੇ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇਹ ਗੰਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਖ਼ਿਸਟਾਚਾਰ, ਵੱਢੀਖੋਰੀ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਸਕਾਂ ਪਰ ਕਾਸ਼! ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕੱਢੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਸਕ-ਫਾਹੀਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਅੱਗਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਤੁਸੀਂ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਲਟਕਦੀ ਤੇ ਲਿਸ਼ਕਦੀ ਤਲਵਾਰ। ਜਾਂ 500 ਰੁਪਏ ਦੇ ਦੇ ਜਾਂ ਇਹ ਲਟਕਦੀ ਤਲਵਾਰ ਤੇਰਾ ਸਾਰਾ ਕੈਰੀਅਰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਬੜਾ ਸੋਚਿਆ ਕੌਨੀ ਕਤਰਾਈ ਜਾਵੇ ਪਰ ਆਖਰ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਲੀਹ ‘ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਪਿਆ। ਤਕੜੇ ਦਾ ਸੱਤੀ ਵੀਹੀ ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਕਿੰਨਾ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦ ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਸਟੈਨੋ ਨੇ ਮੈਥੋਂ 50 ਰੁਪਏ ਉਧਾਰੇ ਮੰਗਦੇ ਲਿਲਕਤੀ ਕੱਢੀ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਭੁੱਖੇ ਵਿਲਕ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਤਨਖਾਹ 15 ਅਗਸਤ ਅਜ਼ਾਦੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਹੋਰਾਂ ਅੱਗੇ ਮੁਥਾਜੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਅੱਡ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਝਾੜ ਪਾਈ ਸੀ। ਜੇ ਵਾੜ ਹੀ ਖੇੜ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੌਣ ਰਾਖਾ? ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਨੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਚਮਚਿਆਂ ਨੇ ਇਕਦਮ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਇਹ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਵੱਡੇ ਮਗਰਮੱਛ ਨੂੰ ਤੰਦਵੇ ਦੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਉਹ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜੋ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਂ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਸੀ,

“ਰਾਜ਼ੀ ਕਰੋ ਹੋਰਾਂ ਤਾਈਂ ਆਪੂੰ ਬਣ ਮਰੀਜ਼।”

“ਮੈਂ ਚਾਹਾਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਅੱਜ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਘਰ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹਨ... ਮੈਂ ਚਾਹਾਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ...!”

ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਬਲਬ-ਬੁਖਾਰੇ ਦਿਖਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ‘ਤੇ ਗਲਬਾ ਪਾ ਲਿਆ।

ਅੱਜ ਮੈਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਂ, ਦੁਰਗਾ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਸਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਭਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਦੁਜਾ... ਉਨ੍ਹਾਂ ਝੂਠੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਦਾ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿਚ ਲਗਾਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦਾਨ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਚਾਲੂ ਨਾ ਰੱਖ ਸਕਿਆ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਇਹ ਕੌਸ ਝੂਠੇ ਹਨ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਾਂਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਅਫਸਰ ਹੋ ਤੇ ਅਫਸਰ ਹੀ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕਰਨਗੇ... ਉਹ ਵੀ ਉਹ ਹੀ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੀ ਹੀ ਮਦਦ ਕਰਨਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗਾ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਤਸੱਲੀ ਹੈ... ਅੱਜ ਮੈਂ ਬਾਗ਼ੀ ਹਾਂ... ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ। ਮੈਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੋ ਸਜ਼ਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਹੱਸ ਕੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਾਂਗਾ, ਅਜਿਹੇ ਗੁਨਾਹ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਵੱਢੀ ਜਾਂ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਾਂਗਾ ਕਿ ਆਪਣਾ ਆਪ ਗਵਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ

ਘਰ ਨਾ ਭਰੇ। ਇਹ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਨਾਗ ਆਖਰ ਨੂੰ ਡੰਗ ਹੀ ਮਾਰਨਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਹੀ ਰਹੋ।

‘ਮੇਰੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਥੋਂ ਕੁਝ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ... ਪਰ ਇਨਸਾਫ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਮੰਗਾਂਗਾ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਝੂਠੇ ਕੌਸ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਓ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੰਗ ਨਾ ਕਰੋ।’

“ਇਹ ਕਿੱਦਾਂ ਦਾ ਪੱਤਰ ਹੈ?” ਪੜ੍ਹਦੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਕਈ ਵੇਰਾਂ ਭੜਕ ਕੇ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਉਠੇ। ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਅੰਧੇਰਾ ਆਉਣ ਲੱਗਾ। ਮੱਥਾ ਤਰੇਲੀ ਤਰੇਲੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਹਿੱਲਦੀ ਜਾਪੀ ਮਾਨੋ ਭੁਚਾਲ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

“ਕੀ ਗੱਲ ਐ ਸਾਹਿਬ ! ਅੱਜ ਕੁਝ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹੋ?”

ਬਾਬੂ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇਕ ਪਲੱਟਾ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਹੱਥ ਵਿਚਲਾ ਪੱਤਰ ਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਦਮ ਲੁਕਾ ਕੇ ਦਰਾਜ਼ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

“ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਐਵੇਂ ਮੂਡ ਕੁਝ ਖਰਾਬ ਐ।”

“ਐਹ ਜਨਾਬ! ਦਸਖੜ?”

“ਕਾਹਦੇ ਦਸਖੜ?”

“ਉਹੀ ਸਰ! ਜੋ ਦਫਤਰ ਵਾਸਤੇ ਫ਼ਰਨੀਚਰ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ੇਟ। ਠੋਕੇਦਾਰ 200 ਰੁਪਏ ਹੋਰ ਮੰਨ ਗਏ। ਅੱਜ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਇਹ ਰੁਪਏ ਤੇ ਨਾਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਲਈ ਹੋਰ ਫ਼ਰਨੀਚਰ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ।”

ਬਾਬੂ ਨੇ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ਖ਼ਬਰੀ ਸੁਣਾਈ।
“ਪਰ! ਪਰ! ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਹੋ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ, ਅਜਿਹਾ ਫ਼ਰਨੀਚਰ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ, ਮੈਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਕਰਕੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਲੈਣਾ ਪਾਪ ਹੈ, ਹਰਾਮ ਦਾ ਪੈਸਾ ਪਾਪ ਹੈ, ਤੂੰ ਚਲਾ ਜਾ ਇੱਥੋਂ, ਚਲਾ ਜਾ... ਮੈਂ ਅਜਿਹੇ ਦਸਖੜ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਚਲਾ ਜਾ ਦਫ਼ਾ ਹੋ ਜਾ।”

ਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕੰਬਣ ਲੱਗੇ। ਬਾਬੂ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾਇਆ... ਆਖਰ ਅੱਜ ਕੀ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਜਿੱਧਰੋਂ ਮਿਲਣ ਵੱਟ ਹੜੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਦੋ ਸੌ ਰੁਪਏ ਠੁਕਰਾਈ ਜਾਂਦਾ। ਮਿਸਟਰ ਮਾਨ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਆਪਣੇ

ਆਪ ਨੂੰ ਕੋਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲਾਲ ਪੱਤਰ ਦੇ ਸਥਰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਖਲਬਲੀ ਮਚਾ ਰਹੇ ਸਨ।

“ਹੈ? ਇਸ ਦੀ ਇਤਨੀ ਜੁਰਅਤ! ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ... ਜ਼ਰੂਰ ਮੇਰਾ ਭੇਦ ਖੋਲ੍ਹੇਗਾ... ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵੀ ਕਰੇਗਾ। ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਮੈਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰਦਾ। ਆਖਰ ਮੇਰੀ ਤਨਖਾਹ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੇਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਕਰਾਂਗਾ ਇਹ ਕਾਲਾ ਪੈਸਾ। ਹੋ ਭਗਵਾਨ ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ।... ਮੁਆਫ਼ ਕਰੀਂ ਮੈਂ ਪਾਪ ਕੀਤਾ।”

‘ਟਨ ਟਨ ਟਨ’ ਘੰਟੀ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਚਪੜਾਸੀ ਅੰਦਰ ਆਇਆ।

“ਦਫਤਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ।”

ਇਹ ਪੈਗਾਮ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਫੱਕ ਹੋ ਗਏ, ‘ਅੱਜ ਬੈਰ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੋਰ ਸ਼ਾਮਤ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।’ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਹਾਲ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੋਇਆ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅੱਜ ਕਲਰਕ ਨਾਲ ਬੇਰੁਖੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

“ਮੈਂ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਇਕ ਦੋ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਖਿਆ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਾਪਸ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ, ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਦਾ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਨਾਮ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਭ ਚਪੜਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦਸ ਦਸ ਰੁਪਏ, ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਨੂੰ 20 ਰੁਪਏ ਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਨਸੈਟਿਵ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਵਾਸਤੇ 50 ਰੁਪਏ ਦਿਆਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਂਦੇ ਰਹੋਗੇ।’

ਚਾਰ ਢੁਢੇਰੇ ਤਾਤੀਆਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਗੂੰਜ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ,

“ਜ਼ਰੂਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੋਈ ਤਕੜੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਆ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਅੱਜ ਇਸ ‘ਤੇ ਏਨਾ ਦਿਆਲ ਹੋਇਆ ਹੈ।” ***

‘ਸੁੱਚਾ ਗੁਲਾਬ’ ਇੱਕ ਸੁੱਚੀ ਲਿਖਤ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦੇ ਖੋਫ਼ ਤੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤ-ਜ਼ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਭਗੋੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਰ-ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਅੰਜਾਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਗਵਾ ਬੈਠੇ।

ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਬੜਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਰੁਪ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਵਧੀਕੀ ਨੇ ਪੰਜੇ, ਸੁਖ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਸੁਖ ਦਾ ਭਰਾ ਤਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਤਸ਼ੱਦਦ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਘਰੋਂ ਭੱਜਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਖ਼ਸ਼ਰਗ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਜ਼ਲੀਲ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਇੰਜ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਭਰੇ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬੀਰੀ ਹੋਰਨਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤ ਪੀੜਤਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੇਟਾ ਨਵਰਾਜ ਵੱਡਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਲੋਜ਼ੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਮਾਂ ਪੁੱਤ ਲਈ ਵੱਡੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਬਨਾਉਣ ਦੇ ਪਾਇਲਟ ਬਨਾਉਣ ਦੇ। ਕਹਾਣੀ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਦੀ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਅਤੇ ਸਤਹ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਉੱਠਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤਿਕ ਸੁਨੇਹੇ ਨਾਲ ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਸਿਰਜਣਾ, ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਿਰਜਣਾ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸੁਹਜ ਦੇ ਸਹਿਜ ਝਲਕਾਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

‘ਲੰਗੜੇ ਕਤੂਰੇ’ ਕਹਾਣੀ ਅਮਰੀਕੀ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਲੁਕਵੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ‘ਤੇ ਝਾੜ ਪਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਨੁਕਤਾ ਹੈ ਅਮਰੀਕੀ

ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਲਿੰਗ-ਖੁਲੁ ਕਾਰਨ ਔਰਤ-ਮਰਦ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਸਰੀਰਕ ਖੁੱਲ੍ਹ ਖੇਡ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਨਣਾ ਪਹਿਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਖੁੱਲ੍ਹ ਖੇਡ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਡੈਨੀ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ। ਡੈਨੀ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਡੈਨੀ ਦੇ ਬਾਪ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਡੈਨੀ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਤਾਂ ਕਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਡੈਨੀ ਪਿਤਾ-ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਰਿਹਾ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਿੰਗ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਵੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਨਫਰਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਗੁਨਾਹ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਲ ਉਹਦਾ ਮਾਂ-ਮੋਹ ਵੀ ਜਾਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਡੈਨੀ ਨੂੰ ਗਲਵੱਕਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਚੁੰਮਦੀ ਵੀ ਹੈ। ਇੰਝ ਅਮਰਜੀਤ ਇਕ ਇਕੱਲੀ ਮਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਦੁਖੰਡ ਹੋਈਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਵਾਂਗ ਸਮਝਦੀ ਤੇ ਬਿਆਨਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਖੂਬੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਮਰੀਕੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬੇਰੋਕ ਲਿੰਗ-ਖੁੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਵਿਅੰਗ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਚਿਤਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਤੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਆਉਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਏਥੇ ‘ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਭੁੱਲ੍ਹਾ’ ਸਮਾਜ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹ-ਭੁੱਲ੍ਹ ਹੋਣਾ ਇਹਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ‘ਖੁੱਲ੍ਹ-ਖੇਡ’ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਡੈਨੀ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਕਰੂਪਤਾ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਕਾਰਨ ਬਣੀ

ਸਥਿਤੀ ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰੂਪ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਠਾਹਰ ਵਿਚ ਸੁਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਗਏ ਡੈਨੀ ਨੂੰ ਫਾਦਰ ਦੀ ਲਿੰਗ-ਭੁੱਖ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਧਰਮ ਦੇ ਦਿੱਖ ਅਤੇ ਤੱਤ ਦੇ ਭੇਤ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਸੀਹਾ ਬਣਿਆ, ਬੇਘਰ ਤੇ ਬੇਆਸਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ‘ਆਸਰਾ’ ਬਣਿਆ ਫਾਦਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਰੱਬ ਰੂਪ ਹੈ, ਪਰ ਡੈਨੀ ਤੇ ਪੀਟਰ ਵਰਗੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਬੋਟੀਆਂ ਚੂੜਣ ਵਾਲਾ ਬਘਿਆੜ ਹੈ।

ਲੇਖਿਕਾ ਦੀ ਖੂਬੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਾਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲੇ ਧਰਮ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਦਿੱਖ ਅਤੇ ਤੱਤ ਦੇ ਭੇਤ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਵੀ ਭੰਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ਇੱਕ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਨੋਟ ‘ਤੇ ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕੁਰਲਾਣੇ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੁਰਲਾਹਟ ਵੀ ਬੰਦੇ ਨੇ ਹੀ ਦੁਰ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਸੁਨੇਹੇ ਨਾਲ ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਸ਼ੋਰੀਲਾ ਨਹੀਂ, ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਲਾਤਮਕ ਹੈ।

ਸੁਨੇਹਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਗਿਆਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨਸਾਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਹੈ।

ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਜੁਗਤ ਰਾਹੀਂ ਡੈਨੀ ਵਿਚ ਜੀਸਿਸ ਦਾ ਚਾਨਣਾ-ਦੀਦਾਰ ਫਾਦਰ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਚਰੋਹ ਬਣ ਕੇ ਫੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਭਾਸ਼ਨੀ ਜੁਗਤ ਵਰਤਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਜੁਗਤ ਵਰਤਣਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਅਮਰਜੀਤ ਨੂੰ ਕਲਾਤਮਕ ਬਿੰਬ ਵਰਤਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇੰਝ ਹੀ ਵੀਪਿੰਗ ਵਿਲੋ ਵੇਲ ਵਿਚੋਂ ਡੈਨੀ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਮਿਲਣਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨਾਲ ਆਦਿ-ਕਾਲੀਨ ਸਾਂਝ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਸਦਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਧਿਰ ਤੇ ਧਰਵਾਸ ਬਣਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ‘ਕੁਝ ਰੁੱਖ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਤ ਲੱਗਦੇ ਨੇ, ਕੁਝ ਰੁੱਖ ਲੱਗਦੇ ਮਾਵਾਂ!’

ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਿੰਗ-ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਇਸਤਰੀ ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਲਿੰਗ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ‘ਲੰਗੜੇ ਕਤੂਰੇ’ ਕਹਾਣੀ ਇਸ ਲਿੰਗ-ਖੁੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿਚਲੀ ਵਿਕਰਾਲਤਾ ਤੇ ਕਰੂਪਤਾ ਨੂੰ ਵਿਡੰਬਨਾਤਮਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਚਿਤਰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉੱਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਅਮਰਜੀਤ ਪੰਨੂੰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਨਜ਼ਰੀਆ। ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪੈਚੀਦਗੀਆਂ ਤੇ ਗੁੰਝਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਿਆਨਦੀ ਹੈ ਪਰ ਗੁੰਝਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਰਾਹ ਵੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਹ ਸੰਕੇਤਕ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਸੁਰ ਕਦੀ ਵੀ ‘ਭਾਸ਼ਨੀ’ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੁਕਤਾ ਉਹਨੇ ‘ਲੰਗੜੇ ਕਤੂਰੇ’ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਬੜੇ ਕਲਾਤਮਕ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ

ਦਾ ਰੱਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਉਲਾਹਮਾ, ‘ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕਰਲਾਣੇ, ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦ ਨ ਆਇਆ।।’ ਬਾਰੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ। ਇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਡੈਨੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਵਾਲਾ ਡੈਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਅਨ ਦੇ ਝਰੋਖੇ ਵਿਚੋਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਡੈਨੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਸੱਚ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਸੀ। ਉਹ ਸੁਨੇਹਾ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਰਥਕ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਅਮਲ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੰਝ ਅਮਰਜੀਤ ਬੜੇ ਸੂਖਮ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਮਹਾਨ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਅੱਜ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਾਹਿਤਕ-ਮੁਲਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਪਰੰਪਰਾ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਸਾਡਾ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹਾਂਦਰੂ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਵੇਖ ਤੇ ਚਿਤਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ‘ਦਾਲ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਦਾਣੇ ਟੋਹ ਕੇ ਵਿਖਾਏ ਹਨ,’ ਬਾਕੀ ਦਾਣੇ ਆਪ ਟੋਹ ਕੇ ਵੇਖੋ ਕਿ ‘ਖੀਰ’ ਕੈਸੀ ਬਣੀ ਹੈ। ਸਵਾਦ ਆਵੇਗਾ।

ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਸਿਕ ਪੱਤਰ ‘ਆਰਸੀ’ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕਰਦਾ ਇਕ ਇਸਤਿਹਾਰ ਛਪਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਦੀ ਥਾਂ ਅਮਰਜੀਤ ਪੰਨੂੰ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ:

‘ਜਾਦ ਉਹ ਜੋ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਬੋਲੇ, ਕਹਾਣੀ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤੇ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਪੰਨੂੰ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਬਣਾਉਣੀ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਾਉਣੀ ਵੀ।’

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਨਤਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜੀਵਨ-ਦਰਸ਼ਨ ਸਰਬ-ਅਲੰਗਨਕਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਸਮਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਧਰਮ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ, ਸੰਜਮ, ਗਿਆਨ, ਸਿਆਣਪ, ਵਿਚਾਰ, ਦਇਆ, ਹਲੀਮੀ, ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰ, ਨਿਆਉਂ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਆਦਿ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਮ, ਅਮਨ, ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੰਡਣ, ਮਾਨਵ ਮੁਕਤੀ, ਪਰਮਾਤਮ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਧਰਮ, ਜਾਤ, ਨਸਲ, ਰੰਗ ਅਤੇ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ)
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ

ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਵਖਰੇਵੇਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਵਿਭਿਨ ਪਾਸਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਅਤੇ ਸਮਝਣਾ ਲਾਹੇਵੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਤਿ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਉਸ ਪਰਮਸਤਿ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਉਂਦਾ ਕਿਹਾ ਹੈ “ਆਪਿ ਸਤਿ ਕੀਆ ਸਭ ਸਤਿ। ਤਿਸ ਸਤਿ ਤੇ ਸਗਲੀ ਉਤਪਤਿ।” ਉਹ ਪਰਮਸਤਿ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਰਚ ਕੇ ਆਪ ਇਸ ਵਿਚ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ “ਆਪਿਨੂੰ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪਿਨੂੰ ਰਚਿਓ ਨਾਉ। ਦੁਜੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ।” ਅਤੇ ਉਸ ੧੯੯੯ ਦੀ ਇਸੇ ਵਿਆਪਕਤਾ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਗਦੀਸੈ-ਅੰਸ਼ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਗਮ ਵੇਲੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜੋ ਹਾਲਤ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਾਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਰਣ-ਆਸ਼ਮ ਧਰਮ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹਿੰਦੂ ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਧੁਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਸਾਰਾ ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਉਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਵੈਦਿਕ ਸਮਾਜ ਦੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੌ ਸਾਲ ਦਾ ਤਸਵਰ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ਆਸ਼ਮਾਂ ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ, ਵਾਣਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਸੰਨਿਆਸ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਚਾਰ ਵਰਣਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖੱਤਰੀ, ਵੈਸ਼ ਅਤੇ ਸ਼ੂਦਰ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰਿਗ ਵੇਦ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ ਸ਼ੁਕਤ ਵਿਚ ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ; ਮਨੁੱਖਮੂਤੀ, ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਆਦਿ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਕਿੱਤਾ-ਆਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਇਹ ਵਰਣ-ਆਸ਼ਮ ਵੰਡ ਕੱਟੜ ਜਾਤੀ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਛੁਆ-ਛੂਤ, ਉਚ-ਨੀਚ, ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ, ਜੋਗੀਆਂ, ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਹਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਾਤਿ, ਜਨਮ, ਨਸਲ, ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਸ਼ ਆਦਿ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹੀ ਕੋਟੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ: ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਤੇ ਮਨਮੁਖਿ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ‘ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ, ਗਿਆਨ, ਦਇਆ, ਧਰਮ, ਹਲੀਮੀ, ਨਿਆਉਂ ਨਿਰਭੈ, ਨਿਰਵੈਰ ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਨਮੁਖ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਵੰਡ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਇਕੋ ਪਰਮਸਤਿ ਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ ਸਭ ਵਿਚ ਇਕੋ ਰੱਬੀ ਜੋਤਿ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਰੋਸ਼ਨ ਹਨ, “ਸਭਿ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੇਇ। ਤਿਸ ਦੈ ਚਾਨਣੁ ਸਭਿ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ।” ਇਸੇ ਜੋਤਿ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ‘ਤੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ “ਗੁਰ ਸਾਖੀ ਜੋਤਿ ਪਰਗਟ ਹੋਇ।” ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭਿੰਨ-ਭੇਦ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਇਸਤਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼; ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਵਰਗ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਨੁਭਵ ਲਈ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ

ਇਕ ਅੰਦਰ ਉਸੇ ਪਰਮਾਤਮ-ਜੋਤਿ ਹੋਣ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, “ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਹਿ ਸੇ ਪਰਧਾਨਾ। ਤਿਨ ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਨਾ।” ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਉਹੀ ਇਕੋ ਪਰਮਾਤਮ-ਜੋਤਿ ਵਸ ਰਹੀ ਹੈ, “ਸਰਬ ਜੀਆ ਜਗਿ ਜੋਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ਜੈਸੀ ਪ੍ਰਭ ਫੁਰਮਾਈ ਹੋ।”

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਰਣ-ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਉਚ-ਨੀਚ ਦੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਅਤੇ ਨੀਵੇਂ ਕਰੋ ਜਾਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, “ਨੀਚਾ ਅੰਦਰਿ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਨੀਚੀ ਹੁ ਅਤਿ ਨੀਚ। ਨਾਨਕੁ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸਾਬ ਵਡਿਆ ਸਿਉ ਕਿਆ ਰੀਸ। ਜਿਥੇ ਨੀਚ ਸਮਾਲੀਅਨਿ ਤਿਥੈ ਨਦਰਿ ਬਖਸੀਸ।” ਮਨੁੱਖ ਨੀਵਾਂ ਜਾਤਿ-ਜਨਮ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨੀਵੀਆਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਲਾਲਚ ਕਰਨਾ, ਬੁਨ ਬੋਲਣਾ, ਠੱਗੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਣਾ, ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ, ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਨਾ, ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਉਸਤਤਿ ਆਪ ਕਰਨੀ ਆਦਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੀਚ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਨੀਵਾਂ ਬਣਦਾ ਹੈ “ਲਬੁ ਕੁਤਾ ਕੂਤੁ ਚੁਹਤਾ ਨਗਿ ਖਾਧਾ ਮੁਰਦਾਰੁ। ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਪਰ ਮਲੁ ਮੁਖ ਸੁਧੀ ਅਗਨਿ ਕ੍ਰੋਧ ਚੰਡਾਲੁ। ਰਸ ਕਸ ਆਪੁ ਸਲਾਹਣਾ ਏ ਕਰਮ ਮੇਰੇ ਕਰਤਾਰ।” ਇਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਰਗ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਾਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ, “ਜਾਣਹੁ ਜੋਤਿ ਨ ਪੁਛਹੁ ਜਾਤੀ ਆਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਹੋ ॥ 11 ॥” ਮਨੁੱਖ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਰਮ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੈ ਜਾਂ ਮਨਮੁਖਿ ਹੈ, ਜਨਮ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, “ਜਾਤਿ ਜਨਮੁ ਨਹ ਪੁਛੀਐ ਸਚ ਘਰੁ ਲੋਹੁ ਬਣਾਇ। ਸਾ ਜਾਤਿ ਸਾ ਪਤਿ ਹੈ ਜੇਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ।”

ਵਰਣ-ਵੰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਨਖਿਧ ਕਰਮ ਸਮਝ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਵਰਣ ਦਾ ਧਰਮ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤਕ ਅਤੇ ਅਮਲੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਿਖੜ ਅੰਗ ਬਣਾਇਆ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਜੋਗੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੀ ਪਿੱਛੇ ‘ਤੇ ਬਿਭੁਤ ਮਲਣਾ ਹੈ, “ਸੇਵਾ ਸੁਰਤਿ ਬਿਭੁਤ ਚੜਾਵੈ।” ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤੋਖੀ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਉਸ ਇਕ ਸਦੀਵੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੇਵਾ ਵੀ ਉਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਭਲੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੰਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਕਮਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ, “ਸੇਵ ਕੀਤੀ ਸੰਤੋਖੀਏ ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਚੇ ਸਚੁ ਧਿਆਇਆ। ਓਨ੍ਹੀ ਮੰਦੈ ਪੈਰੁ ਨ ਰਖਿਓ ਕਰਿ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਧਰਮੁ ਕਮਾਇਆ।”

ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਉੱਨਤੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲਣ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਪੱਖ ਹੈ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਵਖਰੇਵਾਂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਵਰਤਾਓ ਨਾ ਹੋਣਾ; ਇਸਤਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੱਖੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਰਸ਼ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਅਤੇ ਤੁੱਛ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ-ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਉਸ ਦਾ ਕੀਮਤ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਰੁਤਬੇ ‘ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਸਰਪਾਊ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ‘ਤੇ ਉਹ ਸਮਾਜ ਚੱਲਦਾ ਅਤੇ ਪਾਲਣ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾ ਸਕਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਾ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਹੈ।

ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਹੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੀਵੇਂ ਦਰਜੇ ਦੀ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਵੇਦਾਂ ਅਤੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿਚ ਗਾਰਗੀ ਅਤੇ ਮੈਤ੍ਰੀ ਵਰਗੀਆਂ ਇਸਤਰੀ ਰਿਸ਼ੀ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਰੁਤਬਾ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਏ। ਮਨੁੱਖਮੂਤੀ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ “ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਉਹ ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹੇ, ਵਿਆਹ ਉਪਰੰਤ ਪਤੀ ਦੇ ਅਤੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹੇ।” ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਤਵੱਕੋ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ‘ਤੇ ਉਹ ਪਤੀ ਦੀ ਚਿਥਾ ‘ਤੇ ਜਲ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵੇ। ਮਨੁੱਖਮੂਤੀ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ‘ਤੇ ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਲਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੇਮ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਸ਼ੂ, ਸ਼ੂਦਰ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਤਿੰਨੋਂ ਤਾਤਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ। ਵੈਸ਼ਨਵ ਅਤੇ ਸ਼ੈਵ ਮੱਤ ਦੇ ਜੋਗੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਪੁਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਦਾ ਰੋੜਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਬਾਘਟੀ ਤੱਕ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਪੜਦੇ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਬਾਲ-ਵਿਆਹ ਆਦਿ

ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਅਜਿਹੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਸ੍ਰੋਤ ਇਕੋ ਪਰਮਸਤਿ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ, ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਏਕਾਂਤਵਾਸ, ਤਿਆਗ, ਜੋਗ ਅਤੇ ਸੰਨਿਆਸ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ

ਸਮਾਜਿਕਤਾ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤਿ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਹੈ। ਜੋਗੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, “ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨ ਰਹੀਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਠ ਪਾਈਐ।” ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਘਰ ਤਿਆਗ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰੋਟੀ ਲਈ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਤੱਕਣਾ, ਗ੍ਰਹਿਸਤਿ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਛੱਡ ਦੇਣ ਨਾਲ ਨਾ ਹੀ ਰੱਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੁਕਦੀ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦੁਰਮਤਿ ਦੀ ਘੁੰਮਣ-ਘੇਰੀ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, “ਮਨਮੁਖੁ ਲਹਿਰ ਘਰੁ ਤਜਿ ਵਿਗੁਚੈ ਅਵਰਾ ਕੇ ਘਰ ਹੋਰੈ। ਗ੍ਰਿਹ ਧਰਮੁ ਗਵਾਏ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨ ਭੈਣੈ ਦੁਰਮਤਿ ਘੁਮਨ ਘੇਰੈ।” ਅਤੇ “ਹਾਥ ਕਮੰਡਲੁ ਕਾਪਤੀਆ ਮਨਿ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਉਪਜੀ ਭਾਰੀ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਜਿ ਕਰਿ ਕਾਮਿ ਵਿਆਪਿਆ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ਪਰ ਨਾਰੀ।” ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤਿ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀ ਛੇ ਭੇਖਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਨਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਨਾ ਵਿਰਕਤ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਭੀਖ ਮੰਗਣ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, “ਛਿਅ ਵਰਤਾਰੇ ਵਰਤਹਿ ਪੂਤ। ਨਾ ਸੰਸਾਰੀ ਨਾ ਅਉਧੂਤ। ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਜੋ ਰਹੈ ਸਮਾਇ। ਕਾਹੇ ਭੀਖਿਆ ਮੰਗਣਿ ਜਾਇ।” ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਗ੍ਰਿਹਸਤਿ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸਮਾਜ ਘੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭੰਡਿ ਸਾਂਚੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਬਰਤਨ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਤਰੀ ਤੋਂ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਹਰ ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ ‘ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਕੇ ਵੰਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਅੱਗੇ ਤੋਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਧੁਰਾ ਇਸਤਰੀ ਹੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ, ਮਹਾਨ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਭੀ ਇਸਤਰੀ ਤੋਂ ਹੀ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, “ਭੰਡੁ ਮੁਆ ਭੰਡੁ ਭਾਲੀਐ ਭੰਡੁ ਹੋਵੈ ਬੰਧਾਨੁ। ਸੇ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜਮਹਿ ਰਾਜਾਨ।” ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਤਾ, ਪਤੀ, ਪ੍ਰੀਤਮ, ਸਹੁ, ਲਾਲ ਅਤੇ ਸਖਾ ਕਰ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਨ ਅਰਥਾਤ ਇਸਤਰੀ। ਸਤਿਸੰਗੀਆਂ ਲਈ ਭੈਣੇ, ਸਹੋਲੀਉ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਹਨ “ਆਵਹੁ ਭੈਣੇ ਗਲਿ ਮਿਲਹ ਅੰਕਿ ਸਹੋਲਤੀਆਹ। ਮਿਲਿ ਕੈ ਕਰਹ ਕਹਾਈਆ ਸੰਮੁਖ ਕੰਤ ਕੀਆਹ” (ਪੰ.17) ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਈ ਗੁਣਵੰਤੀ ਅਤੇ ਸੁਚੱਜੀ; ਮਨਮੁਖ ਲਈ ਅੱਗਣਵੰਤੀ ਅਤੇ ਕੁਚੱਜੀ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸਿਹਤਮੰਦ ਭਾਈਚਾਰਕ ਉਸਾਰੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਲਿੰਗਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਆਰਥਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰੀ ਵੀ ਨਿਹਾਇਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਨੂੰ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੰਡ ਕੇ ਫ਼ਕਣ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹਣ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਹਿਦ ਤੋੜਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ, “ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸ

ਸੁਅਰ ਉਸ ਗਾਇ। ਗੁਰੁ ਪੀਰ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ।” ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਚਰਚਾ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋਗੀਆਂ, ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ‘ਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤਿ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰਕਤਾ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਦੋਵਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਾਂਝਿਆਂ

ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨਾਲ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਧਰਮ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੜ੍ਹਿਆਂ, ਅਕਲਵਾਨਾਂ, ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਾਗੇ-ਤਵੀਤ ਅਤੇ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, “ਪ੍ਰਿਠ ਤਿਨਾ ਕਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਵੇਚਹਿ ਨਾਉ। ਖੇਤੀ ਜਿਨਕੀ ਉਜੜੀ ਖਲਵਾਤੇ ਕਿਆ ਥਾਉ।” ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਿਨਾ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰ ਕੇ ਖਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਰਖ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, “ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣਾ ਗਾਵੈ ਗੀਤ। ਭੁਖੇ ਮੁੱਲਾਂ ਘਰੇ ਮਸੀਤਿ। ਮਖਟੁ ਹੋਇ ਕੈ ਕੰਨ ਪੜਾਏ। ਫਕੁਰ ਕਰੇ ਹੋਰੁ ਜਾਤਿ ਗਵਾਏ। ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਸਦਾਏ ਮੰਗਣ ਜਾਇ। ਤਾ ਕੈ ਮੂਲਿ ਨ ਲਗੀਐ ਪਾਇ। ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਬੁਤੁ ਦੇਇ। ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ।” ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੀ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਗੁਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਆਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ “ਇਸੁ ਜਰ ਕਾਰਣਿ ਘਣੀ ਵਿਹੁਤੀ ਇਨਿ ਜਰ ਘਣੀ ਖੁਆਈ। ਪਾਪਾ ਬਾਝੁ ਆਵੈ ਨਾਰੀ ਮੁਇਆ ਸਾਬਿ ਨ ਜਾਈ।”

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਕਤਵਰ ਵਜੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨੂੰ ਦਬਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਤਾਕਤ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਮੁਲਕ ‘ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿੰਦਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਬਾਬਰ ਨੂੰ “ਪਾਪੁ ਕੀ ਜੰਵ ਲੈ ਕਬਲਹੁ ਧਾਇਆ” ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ “ਜੇ ਸਕਤਾ ਸਕਤੇ ਕਉ ਮਾਰੇ ਤਾ ਮਨਿ ਰੋਸੁ ਨ ਹੋਈ” ‘ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤਬਾਹੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ “ਰਤਨ ਵਿਗਾੜਿ ਵਿਗੋਏ ਕੁਤੀ ਮੁਇਆ ਸਾਰ ਨ ਕਾਈ”। ਅੱਜ ਜ਼ੋਰਵਰ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦੇ ਅਸੰਤੁਲਨ ਕਰਕੇ ਇਹੀ ਕੁੱਝ ਯੁਕਰੇਨ ਅਤੇ ਫਲਸਤੀਨ ਦੇ ਅਵਾਮ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਵਿਭਿਨ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਸਿਰਫ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸੰਗਤਿ ਅਤੇ ਪੰਗਤਿ, ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਆਦਿ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਵੰਡ ਕੇ ਫਕਣ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪ ਉਦਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰੀਬ 18 ਵਰ੍ਹੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਖੇਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਅਤੇ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਨੂੰ ਕਿਰਤ ਅਤੇ ਵੰਡ ਕੇ ਫਕਣ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ, ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾ ਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸੰਤੁਲਨ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਚਲਾਇਆ’ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ “ਚਾਰੇ ਪੈਰ ਧਰਮ ਦੇ ਚਾਰਿ ਵਰਨਿ ਇਕੁ ਵਰਨੁ ਕਰਾਇਆ। ਰਾਣਾ ਰੰਕੁ ਬਰਾਬਰੀ ਪੈਰੀ ਪਾਵਣਾ ਜਗਿ ਵਰਤਾਇਆ” ਵਿਚ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਜਗਤ ਪਿਤਾ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ
ਕੋਟਾਨਿ ਕੋਟਿ ਵਧਾਈ

ਆਓ! ਸਾਰੇ ਰਲ
ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ
ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ,
ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਤੇ
ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ ਦੇ
ਉਪਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਅਮਲ
ਕਰੀਏ ਅਤੇ
ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ
ਸਫਲਾ ਬਣਾਈਏ।

ਵਲੋਂ: ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰੀਆ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ।

ਕਵਿੰਦਰ ਚਾਂਦ ! ਮੁਆਫ਼ੀਨਾਮਾ !! ਤੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ !!!

ਕਵਿੰਦਰ ਚਾਂਦ ਖੁਦ ਕਵਿਤਾ ਹੈ..ਕਈ ਵਾਰ ਗੱਲ ਵੀ ਕਵਿਤਾ ਵਾਂਗ ਕਰਦੇ..ਸਹਿਜ..ਸੰਖੇਪ ਤੇ ਡੂੰਘੀ..ਕਵਿਤਾ ਉਹਦੇ ਲਹੂ 'ਚ ਐ..ਬਾਪ ਤੋਂ ਤਾਇਆ ਕਵੀ..

ਮੈਂਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਕੁੱਝ ਕਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਨੇ...ਕਵਿੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਐ..ਬੋਤਾ ਲਿਖਦੇ..ਵਧੀਆ ਲਿਖਦੇ..ਮੁਆਫ਼ੀਨਾਮਾ ਕੋਈ ਸਹਿਜ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਲਿਖ ਸਕਦੇ..ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸਹਿਜ ਸਮੋਇਆ ਹੈ..ਉਹਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹੀ ਵੀ, ਉਹਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਣੀ ਵੀ..ਮੰਚ 'ਤੇ ਵੀ..ਘਰ 'ਚ ਬਹਿ ਕੇ ਵੀ..ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਜਸਵੀਰ ਜੱਸੀ

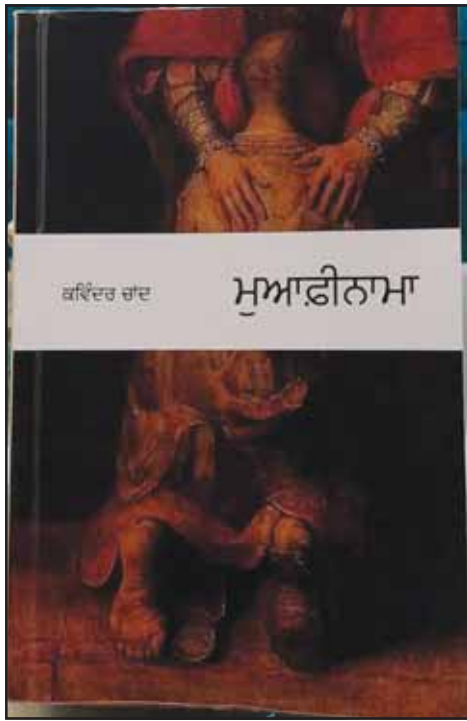
ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ

ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਵੀ..ਕੁੱਝ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਐਸੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਣ..ਸੱਚ ਮੰਨੋ ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਮਨੋ ਮਨੀਂ ਤਸੱਵਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਐ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੇ ਬਹਿ ਕੇ ਲਿਖਦਾ ਹੋਵੇ..ਕਮਰੇ 'ਚ..ਲਾਬੀ 'ਚ..ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖਿੜੇ ਫੁੱਲਾਂ 'ਚ ਬਹਿ ਕੇ..ਪਾਰਕ 'ਚ..ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਮਹਿਕਦੇ ਜੀਆਂ ਦੇ ਕਿਤੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਲੇ ਬਹਿ ਕੇ...ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦੈ ਕਿ ਆਖਰੀ ਗੱਲ ਸੱਚ ਹੋਵੇ..ਕਿਉਂ!

ਘਰ ਉਹਨੂੰ ਹੋਰ ਸਹਿਜ ਕਰ ਦਿੰਦੇ..ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਾਂ ਧੀਆਂ ਪੋਤੀਆਂ 'ਚ ਘਿਰਿਆ ਹੁੰਦੈ ਤਾਂ ਬਾਹਲਾ ਸਹਿਜ ਹੁੰਦੈ..ਚੰਗੀ ਕਵਿਤਾ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਹੀ ਲਿਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਐ..ਚਾਹੇ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਐ ਕਿ ਕਈ ਮਨ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਰਤਾਰੇ ਤੋਂ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕਵਿਤਾ ਵਲ ਮੁੜਦੈ..ਪਰ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਸ਼ਿਲਪ ਦੀ ਰਾਖੀ ਓਹੀ ਕਵੀ ਕਰਦੈ ਜੋ ਇਸ ਅਸ਼ਾਂਤੀ 'ਚੋਂ ਉਪਜੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਸਹਿਜਤਾ 'ਚ ਰੂਪਾਂਤਰਿਤ ਕਰ ਕੇ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਉਤਾਰਦੈ..ਕਵਿੰਦਰ ਇਸ ਹੁਨਰ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਹੈ..ਮੈਂ ਜਿੰਨੀ ਵਾਰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਗਿਆਂ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠਿਆਂ..ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ..ਪਰ ਐਤਕੀ ਵਤਨ ਵਾਪਸੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦ ਉਸ ਬੁਲਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਾ ਸੀ..ਮੇਰੇ ਖੱਬੇ ਗੁਰਤੋਂਜ ਕੁਹਾਰਵਾਲਾ ਸੀ..ਕਵਿੰਦਰ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਛੇਕ ਲਈ..ਸਿੱਧੀ ਹਿੱਕ 'ਚ ਵੱਜਣ ਵਾਲੀ..ਸਾਹਮਣੇ ਜੁ ਬੈਠਾ ਸੀ..ਉਹ ਬੋਲਿਆ :

ਕਵੀਓ, ਕਲਮਕਾਰੋ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਲੋਕੋ

ਫਿਲਮਸਾਜ਼ੋ, ਓ ਅਦਾਕਾਰੋ
ਸਮਾਂ ਬੋਲਣ ਦਾ ਹੈ
ਬੋਲੋ!
ਮੈਂਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਅਜੋਕੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਹਰ

ਕਲਮਕਾਰ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨ ਤੇ ਝੰਜੋੜਨ ਲਈ ਆਸ-ਪਾਸ ਹੋਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਕਵਿੰਦਰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ..ਦੇਖੋ, ਉਹ ਕੀ ਲਿਖ ਰਿਹੈ:

ਜਦੋਂ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਡੂੰਘਾ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ
ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ 'ਚ ਸਨ ਰਵਿਦਾਸ ਨਾਨਕ
ਉਦੋਂ ਫਿਰ ਨੈਣ ਤੀਜਾ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਹੀ

ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕਬੀਰਾ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇੰਝ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ
ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਇੰਦਰ ਹੀ ਚਾਹੀਦੈ:

ਮਰਦਾਨੇ ਧੁਨ ਦਿੱਤੀ
ਧੁਨ ਰਾਗ ਹੋਈ
ਨਾਨਕ ਸ਼ਬਦ ਦਿੱਤੇ
ਸ਼ਬਦ ਬਾਣੀ ਹੋਈ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੋਈ
ਕਈ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਦਾਂ ਲਗਦੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ
ਬੀਸਿਜ਼ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ..ਦੰਗੇ ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦੇ
ਨੇ..ਪੜ੍ਹੋ:

ਇਹ ਅੱਗ ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ
ਪਹਿਚਾਣਦੀ ਹੈ ਅਕਸਰ
'ਕੱਲੀ ਦੁਕਾਨ ਮੇਰੀ
'ਕੱਲਾ ਮਕਾਨ ਮੇਰਾ
ਮੈਂ ਸੂਖਮਤਾ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਏਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾਂ..ਕਿਉਂਕਿ
ਸੂਖਮ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਿਲ 'ਚ ਉਤਰਦੀ ਐ..ਮੁਲਕ 'ਚ ਫੈਲੇ
ਮਜ਼ਹਬੀ ਤਣਾਅ ਦਾ ਕੋਸ਼ਾ ਮੰਜ਼ਰ ਕਵਿੰਦਰ ਨੇ ਫੜਿਆ ਹੈ:
ਮੰਦਿਰ ਵਹੀਂ ਬਨਾਏਗੇ
ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਦ
ਰਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ
ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ!

ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਉਸਾਰ ਕੇ ਜਦ
ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਦੱਸਦੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਧਿਰ
ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਧਿਰ ਬਣ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

ਓਹੀਓ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਓਹੀਓ ਸੁਭਾਅ ਏਹਦਾ
ਉਦਾਂ ਈ ਕਹਿਰ ਗੁਜ਼ਾਰਨ 'ਤੇ ਅੜੀ ਹੋਈ ਏ
ਅਣਖ ਇਜ਼ਤ ਹਰ ਕੌਮ ਦੀ ਰੋਲ ਕੇ ਤੋ
ਸਭ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਮਾਰਨ 'ਤੇ ਅੜੀ ਹੋਈ ਏ
ਜੰਝੂ, ਪੱਗਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਜ਼ਲੀਲ ਕਰ ਕੇ
ਅੱਜ ਬੁਰਕੇ ਉਤਾਰਨ 'ਤੇ ਅੜੀ ਹੋਈ ਏ
78 ਸਫ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਫੈਲੀ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗ ਲੈ
ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ..ਹਰ ਰੰਗ ਗੂੜ੍ਹਾ..ਤਰਤੀਬ 'ਚ..ਕੁਦਰਤ ਦੀ
ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਬਿਆਨਦੀ ਕਵਿਤਾ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਪੇਸ਼

ਕਰਦੀ ਕਵਿਤਾ, ਰੋਹ ਵਿਦਰੋਹ ਦੀ ਕਵਿਤਾ..ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ
ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੀ ਕਵਿਤਾ..ਰੂਹਾਨੀ ਰੰਗ ਦੀ ਕਵਿਤਾ..ਕੋਈ
ਅੰਦਰੋਂ ਭਰਿਆ ਭਰਾਤਾ ਸਹਿਜ ਇਨਸਾਨ ਹੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗ
ਸਕਦੈ..ਕਵਿੰਦਰ ਦਾ ਮੁਆਫ਼ੀਨਾਮਾ ਵਿਲੱਖਣ ਹੈ:

ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗ ਕੇ ਇਕ ਆਦਮੀ
ਇਨਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੈ
ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦੈ ਔਧਾ ਕੁ ਉਹ
ਭਗਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ

ਕਵਿੰਦਰ ਚਾਂਦ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਮ ਵਰਤ ਵਰਤਾਰੇ 'ਚ ਵੀ
ਨਿਕੇ ਮੋਟੇ ਮਸਲੇ ਸੰਖੇਪ 'ਚ ਸਮੋਟਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ..ਡੂੰਘੀ
ਅਵਾਜ਼ 'ਚ ਬਸ ਏਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣੈ..“ ਚਲੋ..ਕੋਈ ਨਾ..“..ਪਰ
ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਿਲਾਫ਼ ਭੁਗਤਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼
ਕਰਨੀ ਹੈ: ਜੇ ਵਾਰ ਕਰਨ ਹੀ ਲੱਗਾ ਹੈ ਸਾਹਮਣੇ ਤੋਂ ਕਰੀਂ ਮੈਂ
ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਹੱਥ ਕੰਬਦਾ ਹੋਇਆ! ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਏ ਇਸ
ਕਿਤਾਬ 'ਚ..ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ..ਪਰ ਗੱਲ ਬਾਬੇ
ਨਾਨਕ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਸਮੋਟ ਰਿਹਾ..ਬਾਬੇ ਬਾਰੇ ਕਵਿੰਦਰ ਨੇ ਜੋ
ਗੀਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ..ਉਸਦਾ ਇਕ ਇਕ ਅੰਤਰਾ ਬਾਬੇ ਦੇ ਕੋਲ
ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ..ਜੱਸੀ ਨੇ ਇਸ ਗੀਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ
ਗਾਇਆ ਹੈ..ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਦਿਨ 'ਚ ਕਈ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ
ਗੀਤ ਸੁਣ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ..ਫੇਰ ਕਿਤਾਬ ਚੁਕਦਾ ਹਾਂ..ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ
..ਇੰਝ ਜਾਪਦੈ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੀ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਸਿਰ
ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੋ..ਤੇ ਬਾਬਾ ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਜਗਾ ਰਿਹਾ
ਹੋਵੇ (ਸੁਆ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ!).. ਇਹ ਗੀਤ ਹਾਸਿਲ ਹੈ..ਪੰਜ
ਅੰਤਰੇ..ਪੰਜ ਗਾਗਰਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸਾਗਰ ਸਮੋਇਆ ਹੋਇਆ
..ਭਰ ਭਰ ਚੂਲੀਆਂ ਪੀਓ..ਇਕ ਅੰਤਰਾ ਪੇਸ਼ ਐ:

ਹਰ ਮਨ ਦਾ ਬੂਹਾ ਖੜਕਾਵੇ
ਨਾਨਕ ਚੁਪ ਚੁਪੀਤੇ ਆਵੇ
ਖੋਲ੍ਹ ਨਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਗਾਛਿਲ ਤੋਂ
ਮਨ ਦਾ ਬੂਹਾ ਢੋਇਆ ਹੋਇਆ
ਮਨ ਦੇ ਬੂਹੇ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਲਿਖਣ ਤੇ ਕਿਤਾਬੀ ਰੂਪ
'ਚ ਸਨਮੁੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਕਵੀ ਕਵਿੰਦਰ ਚਾਂਦ ਦਾ
ਧੰਨਵਾਦ..ਆਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਪਿਆਰਾ
ਸ਼ਾਇਰ ਸਹਿਜਤਾ ਸੰਖੇਪਤਾ ਸੂਖਮਤਾ ਸਰਲਤਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ
ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ 'ਚ ਸਮੋਅ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਦਬ ਨੂੰ ਹੋਰ
ਅਮੀਰ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ! ਕਵਿਤਾ ਮਾਣਦਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ

ਮੈਂ ਏਸ ਵਰ੍ਹੇ ਗੋਲੇ ਗਏ ਤੇ ਅਣਗੋਲੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ
ਸੰਗ੍ਰਾਮੀਆਂ ਦੀ ਪੈੜ ਨੱਪ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ
ਪੁਰਬ ਦੀ ਆਮਦ ਨੇ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚ ਲਿਆ।
ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀ ਸੰਪਾਦਤ ਵੱਡ-ਆਕਾਰੀ
ਪੁਸਤਕ 'ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਪੈਰੁ ਧਰਿ' ਨੇ। ਮੇਰੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ
ਇਹ ਰਚਨਾ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪਈ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ
ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਹਦੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਕੇਵਲ
ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਤੇਰਾਂ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਨਾਟਕ
ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਫਲਸਫੇ
ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ
ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਤਵਿੰਦਰ ਧੋਨੀ, ਜੇ
ਐਸ ਬਾਵਾ, ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ, ਦਵਿੰਦਰ ਦਮਨ, ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ
ਘੁੰਮਣ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜਸੂਜਾ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ
ਹੀ ਨਹੀਂ ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਫੁੱਲ, ਡਾ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ,
ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਤੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਵਰਗੇ ਮਹਾਰਥੀ ਵੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ
ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੇ ਅੰਦਾਜ਼
ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ
ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਜੁਗ ਪਲਟਾਉ
ਪਲਟੇ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਹੈ। ਲਗਪਗ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਤੇ
ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਖੇਡੇ ਗਏ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ
ਨਾਟਕ 'ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੰਨ' ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦਿਆਲ
ਸਿੰਘ ਫੁੱਲ ਦੇ ਨਾਟਕ 'ਜਿਨ ਸੁ ਪੱਲੇ ਹੋਇ' ਨੂੰ ਗੁਰਚਰਨ
ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਨੇ 2000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਖੇਡਿਆ ਤੇ
ਮੰਚ-ਰੰਗਮੰਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ 500 ਵਾਰੀ ਕੇਵਲ
ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੋਏ।

ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿਸੇ
ਕਮਜ਼ੋਰ ਘੜੀ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸ਼ਰੀਕ ਜਾਪਣ ਪਰ
ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਦੇ ਨਾਟਕ 'ਕੋਧਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ' ਦੇ
ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਿਮ ਤੇ ਸਿੱਖ ਪਾਤਰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ
ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। 'ਗਗਨ ਮੇਂ ਬਾਲ' (ਬਲਵੰਤ
ਗਾਰਗੀ) ਦੇ ਰਬਾਬੀਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਇਕ ਦੁਆਰਾ
ਮਾਨਵੀ ਸਾਂਝਾਂ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੀ
ਬਿਰਤਾਂਤਿਕ ਗਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੀਤ
ਹੋਰ ਵੀ ਤਿੱਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰਜੀਤ ਸੇਠੀ ਦਾ 'ਗੁਰੂ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ' ਵਿਚ
ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਝੂਠ ਪਾਖੰਡ, ਬੇਪਰਤੀਤੀ ਕਾਇਰਤਾ,
ਲੁਟ-ਖਸ਼ੋਟ, ਕਨੋਰਤਾ ਤੇ ਗਿਆਨ-ਹੀਣਤਾ ਨੂੰ ਖੂਬ ਉਘਾੜਦਾ
ਹੈ। ਇਸੇ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਜਸੂਜਾ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੋਧਣਿ

ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਪੈਰੁ ਧਰਿ

ਧਰਤਿ ਲਕਾਈ' ਤੇ ਘੁੰਮਣ ਦੀ 'ਕੂੜ ਮਾਵਸ' ਬਦਲਵੇਂ ਰੂਪ
ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਟਕ
'ਸੰਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ' ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਇਸਨੂੰ 1969 ਵਿਚ ਭਾਰਤ
ਦੀਆਂ 24 ਜੂਬਨਾਂ ਵਿਚ ਉਲਥਾ ਕੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ
ਨੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
ਨਾਨਕ ਮਾਨਵੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ।
ਦਵਿੰਦਰ ਦਮਨ ਦਾ 'ਸਾਖੀ' ਤੇ ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ ਦਾ 'ਬ੍ਰਹਮ
ਭੋਜ' ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਹੱਕ-ਸੱਚ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦਿਕ
ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਤੇ ਜੇ ਐਸ ਬਾਵਾ 'ਓੜਕ ਸੁ ਰਹੀ' ਵਿਚ ਇਸੇ
ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਉਜਾਗਰ
ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਵਿੰਦਰ ਸੇਠੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕ 'ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ
ਪੈਰੁ ਧਰਿ' ਵਿਚ ਏਸੇ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਕਰਨ ਲਈ
ਕਾਵਿਕ ਅੰਦਾਜ਼ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕ 'ਜਿਓ ਕਰ ਸੂਰਜ
ਨਿਕਲਿਆ' ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ
ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਸ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ
ਤੱਕ ਚਿਤਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਚਰਚਾ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ
ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉੱਝ ਵੀ
ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ 13 ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਗੁਲਦਸਤੇ ਦੁਆਰਾ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਫਲਸਫੇ ਦੇ ਏਨੇ ਰੂਪ ਪੇਸ਼
ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਰਬ
ਉੱਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਮਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ
'ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ' ਵਾਲੇ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ
ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਜੋਕੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਈ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ
ਹਨ। ਧੜਾ ਧੜ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀ
ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋ,
ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਗੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ,
ਅਕਾਲੀ ਕੌਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਤੇਜਾ
ਸਿੰਘ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾਤੋਵਾਲਾ ਤੇ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ
ਲੌਗੋਵਾਲ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਚਨਾਵਾਂ
ਨੂੰ ਹੀ ਉਹਲੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਇਹ ਗੱਲ
ਵਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਕਾਰੀ
ਦੇ ਮਦਦਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਤ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਵੀ
ਪੂਰਾ ਮੁੱਲ ਪਾਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਂਤ-ਸੁਭਾਂਤੇ ਸਨਮਾਨਾਂ

ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ। ਇਹ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ
ਤਰਕ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਈ ਸਥਾਪਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ
ਨਾਲ ਆਡਾ ਲਿਆ ਤੇ ਜੱਸ ਖਟਿਆ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ
ਵੀ ਨਕਾਰਿਆ ਕਿ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਉੱਤੇ
ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ ਤਾਂ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਦਾ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਉੱਤੇ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਭਗਤ
ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਉੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੀ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ 36
ਸੈਕਟਰ ਵਾਲੇ ਪੀਪਲਜ਼ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਪਟਿਆਲਾ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਚਲਦੇ, ਧੜਕਦੇ
ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਵਾਲਾ ਖੋਜੀ ਸਿਰਜਕ ਗਰਦਾਨ ਕੇ ਵਡਿਆਇਆ।
ਉਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚਲੀ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗਤਾ, ਮਾਨਣਯੋਗਤਾ
ਵਾਲੀ ਆਨੰਦਮਈ ਵਾਰਤਕ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ
'ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ' ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਰਚਨਾ ਕਿਹਾ ਜਿਸਨੂੰ
ਅਜ ਤੱਕ ਤੁਹਫੇ ਵਜੋਂ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹੀਓ ਸੀ
ਜਿਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਰੀਤਾਂ ਰਸਮਾਂ
ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ
ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹੁ ਮਾਤਾ, ਕੁਆਰੀ ਮਾਤਾ, ਦਾਣੇਦਾਰ ਮਾਤਾ,
ਜਲ ਮਾਤਾ ਤੇ ਅੰਨ੍ਹੀ ਮਾਤਾ ਆਦਿ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ
ਦੱਸਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਇਸਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਹੱਥ ਹੋਲਾ ਤੇ
ਝਾੜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਤੇ ਬਲੀ ਦੇਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ
ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਉਸ ਜੱਟ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ
ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਧ ਬਾਬਾ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹਦਾ
ਪੁੱਤਰ ਕਿਧਰੇ ਫਸ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਢਾਈ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ
ਚੜ੍ਹਾਵੇਗਾ।

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਰੀਤਾਂ ਰਿਵਾਜਾਂ
ਦੀ ਰੈਫਰੈਂਸ ਬੁੱਕ ਦਸਦਿਆਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਉਭਾਰੀਆਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੱਜ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ
ਕਹਿੰਦੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਮਰਦ ਵੈਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜਾ ਸੁਣਾਉਂਦੀਆਂ
ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ
ਤੀਵੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਆ ਗਿਆ ਚੱਕੀ ਛੁੱਟਗੀ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਨੇ ਛੁੱਟ
ਜਾਣਾ। ਉਸਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਉਸ ਜੱਟ ਖੁਸਰੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ
ਵੀ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੱਟ
ਖੁਸਰਿਆਂ ਦਾ ਮੋਹਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਵੱਡੀ ਔਕਾਤ ਹੈ।
ਪਿੰਡ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੇਂਡੂਆਂ ਦਾ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਕਲਚਰਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਨਿੱਕ
ਸੁੱਕ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਫੋਨ: 91-98157-78469
Sandhugulzar@yahoo.com

ਨੂੰ ਕੰਜਰਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਦਾ ਵੀ
ਜਿਸਨੂੰ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸਦਾ
ਉੱਤਰ ਸੀ, 'ਹਾਲੀ ਮੈਨੂੰ ਬਿਆ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ।'

ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ
ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਸਮੇਂ ਜੰਜ ਬੰਨ੍ਹਣ ਤੇ
ਜੰਜ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਕਲਾ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾਨਕਾ ਮੇਲ ਦੇ ਆਉਣ
ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗਮ ਵੀ ਜਿਸ ਲਈ ਲੇਖਕ ਨੇ ਦੋ ਦਰਿਆਵਾਂ
ਦੇ ਮੇਲ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਖੱਬੇ
ਹੱਥ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਟੇ ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ
ਦੋਵਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਹੱਥ ਦੇ ਥੱਕ ਜਾਣ
'ਤੇ ਦੂਜਾ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨ
ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਹਾਰਥੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ
ਇੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ।

ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੇਤੇ
ਕਰਨ ਦੀ ਇਹ ਬੈਠਕ ਯਾਦਗਾਰੀ ਹੋ ਨਿੱਬੜੀ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ
ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ
ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦਾ ਸਾਨੀ
ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਜੋਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਆਈ ਵਰਤਮਾਨ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ
ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਚਿਹਰੇ ਮੁਹਰੇ
ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੇ। ਪਰ ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਆਈਏ ਲੱਭ ਕੇ ਗੁਰਦਿੱਤ
ਸਿੰਘ ਕੋਈ ਹੋਰ।

ਅੰਤਿਕਾ
—ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ—
ਫਿਰ ਉਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਹੀ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਸੇ
ਹਿੰਦ ਕੋ ਇੱਕ ਮਰਦ ਏ ਕਾਮਿਲ ਨੇ ਜਗਾਇਆ ਖਵਾਬ ਸੇ।

ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਗ ਮਾਹਿੰ ਪਠਾਯਾ॥
ਚਰਨ ਧੋਇ ਰਹਿਰਾਸ ਕਰ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖਾਂ ਪੀਲਾਯਾ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਕਲਿਜੁਗ ਅੰਦਰ ਇਕ ਦਿਖਾਯਾ॥
ਚਾਰੈ ਪੈਰ ਧਰੰਮ ਦੇ ਚਾਰ ਵਰਨ ਇਕ ਵਰਨ ਕਰਾਯਾ॥

ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 554ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਕੁਲ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ

ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ

ਆਓ, ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ
ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ,
ਅਮਨ, ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ
ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਏਕਤਾ ਦੇ
ਸੁਨੇਹੇ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ
ਪਹੁੰਚਾਈਏ ਤੇ ਇਸ
ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ
ਬਣਾਈਏ।

ਵੱਲੋਂ: ਸ. ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ।

ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸੁਪਰ ਅਮੀਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ

ਔਕਸਫੈਮ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਨੇ 20 ਨਵੰਬਰ 2023 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ (ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ) ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਲਈ ਦੁਨੀਆ ਦੇ 1% ਸੁਪਰ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਕਾਰਨ ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੰਕਟਾਂ (ਅਤਿ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਹੜ੍ਹਾਂ, ਸੋਕਿਆਂ ਆਦਿ) ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਗਰੀਬ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦੀ ਲੋੜ

ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ
sukhwanthundal.wordpress.com

ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ: -ਸੰਨ 2019 ਵਿਚ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸੁਪਰ (ਸਭ ਤੋਂ) ਅਮੀਰ 1% (7 ਕਰੋੜ 70 ਲੱਖ) ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੁੱਲ ਕਾਰਬਨ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ (ਕਾਰਬਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਗੈਸਾਂ) ਦਾ 16% ਹਿੱਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ। ਇਹ ਮਾਤਰਾ ਦੁਨੀਆ ਦੇ 66% ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ (5 ਅਰਬ ਲੋਕਾਂ) ਵਲੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਕਾਰਬਨ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰਾਂ ਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ 10% ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਬਨ ਦੇ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ 50% ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ। -ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਪਰ ਅਮੀਰਾਂ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਰਬਨ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਗਰਮੀ ਕਾਰਨ 13 ਲੱਖ ਵਾਧੂ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫੀ

ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਮੌਤਾਂ 2020-2030 ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਣਗੀਆਂ।

-ਜਿੰਨੀ ਕਾਰਬਨ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਅਰਥਪੱਤੀ ਇਕ ਸਾਲ 'ਚ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ, ਹੇਠਲੇ 99% ਫੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਇੰਨੀ ਕਾਰਬਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ 1500 ਸਾਲ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਇਹ 1% ਸੁਪਰ ਅਮੀਰ ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਿੰਨ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ:

- 1) ਆਪਣੀਆਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹ-ਖਰਚ ਅਤੇ ਅਤਿ ਦੇ ਖਪਤਵਾਦੀ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਸੁਪਰ ਅਮੀਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤਿ ਦੇ ਖਪਤਵਾਦੀ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਫਰ, ਨਿੱਜੀ ਯਾਤਾ (ਛੋਟੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ) ਵਿਚ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਹਵੇਲੀਆਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ 20 ਅਰਬਪਤੀਆਂ ਦੇ ਖਪਤਵਾਦੀ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 20 ਅਰਬਪਤੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਔਸਤਨ 8000 ਟਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਔਸਤਨ 1.91 ਟਨ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- 2) ਇਹ ਸੁਪਰ ਅਮੀਰ ਆਪਣੀ ਦੌਲਤ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ

ਸਨਅਤਾਂ ਵਿਚ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਔਕਸਫੈਮ ਨੇ ਸੰਨ 2022 ਵਿਚ 125 ਅਰਬਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ

‘ਔਕਸਫੈਮ’ ਦੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਮੁਖੜਾ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਈਗਲ ਕਰੀਕ ਗੋਲਫ ਕੋਰਸ (ਅਮਰੀਕਾ) ਵਿਚ ਗੋਲਫ ਖੇਡ ਰਹੇ ਧਨਾਢ। ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਅੱਗ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਕ੍ਰਿਸਟੀ ਮੈਕਲੂਇਰ ਨੇ ਸਤੰਬਰ 2017 ਨੂੰ ਖਿੱਚੀ ਸੀ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ 125 ਅਰਬਪਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਇਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਔਸਤਨ 30 ਲੱਖ ਟਨ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। 3) ਆਪਣੀ ਦੌਲਤ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਸੁਪਰ ਅਮੀਰ ਮੀਡੀਆ, ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਨੀਤੀਆਂ, ਕਾਨੂੰਨਾਂ, ਸੰਧੀਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੀ ਹੋਣ। ਔਕਸਫੈਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ

ਜਲਵਾਯੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੈਨੇਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਇੰਨੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਉਪਰਲੇ 1% ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ

ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ-ਘਾੜੇ ਫੌਜਲ ਫਿਊਲ (ਤੇਲ, ਪੈਟਰੋਲ, ਕੋਲਾ ਆਦਿ) ਦੀ ਸਨਅਤ ਵਿਚ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਨਅਤ ਦਾ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗੈਸਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਔਕਸਫੈਮ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਫੌਜਲ ਫਿਊਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਨਅਤਾਂ ਵਿਚ 9 ਕਰੋੜ 30 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੰਕਟਾਂ/ਮਹਾਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਝਲਦੇ ਹਨ, ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਤੱਥ ਅਤੇ ਅੰਕੜੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: -ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਲਵਾਯੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਬਿਪਤਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੌਤਾਂ 'ਚੋਂ 91% ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। -ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਪਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੀੜਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇਸ਼ ਅਫਰੀਕਾ, ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ, ਕੇਂਦਰੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਖਿੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਟਾਪੂਆਂ 'ਤੇ ਵਸੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ ਹਨ। ਸੰਨ 2010 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2020 ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾਂ, ਸੋਕਿਆਂ ਅਤੇ ਤੂਫਾਨਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਅਮੀਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ 15 ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਸੀ। -2020 ਤੋਂ ਪੂਰਬੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦਾ ਖਿੱਤਾ ਅਤਿ ਦੇ ਸੋਕੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ 4 ਕਰੋੜ 35 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਸਹਾਇਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। -2022 ਦੇ ਮਈ ਤੋਂ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚਕਾਰ ਪੱਛਮੀ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਔਸਤ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੜ੍ਹ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 5 ਲੱਖ ਏਕੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਈਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, 3 ਲੱਖ ਘਰਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ 15 ਲੱਖ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕ ਬੇਘਰ ਹੋਏ ਸਨ। -ਸੰਨ 2022 ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੜ੍ਹ ਆਏ ਸਨ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 3 ਕਰੋੜ 30 ਲੱਖ ਲੋਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ 30 ਅਰਬ (ਬਿਲੀਅਨ) ਅਮਰੀਕਨ ਡਾਲਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਸੁਪਰ ਅਮੀਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੰਕਟਾਂ/ਬਿਪਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਪੈਣੀ ਮਾਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਔਕਸਫੈਮ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦੇ ਅੰਤਰਿਮ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਮਿਤਾਬ ਬੋਹਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਸੁਪਰ ਅਮੀਰ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਤਬਾਹੀ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਲੁੱਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਤਿ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਹੜ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਸੋਕੇ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਸਾਹ ਘੁਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਫੌਜਲ ਫਿਊਲ (ਤੇਲ, ਪੈਟਰੋਲ, ਕੋਲਾ ਆਦਿ) ਦਾ ਯੁੱਗ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਅਤਿ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਦਾ ਯੁੱਗ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।”

ਆਦਿਵਾਸੀ ਲੇਖਕਾ ਜਸਿੰਤਾ ਕੇਰਕੇਟਾ ਨੇ ਸਨਮਾਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ?

ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕਵਿੱਤਰੀ ਜਸਿੰਤਾ ਕੇਰਕੇਟਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਇੰਡੀਆ ਟੂਡੇ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ, ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ, ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕੇ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ
ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਰੁੱਖਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ ਅਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕਵਿੱਤਰੀ ਜਸਿੰਤਾ ਕੇਰਕੇਟਾ ਨੇ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਰਾਸ਼ੀ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਖੌਤੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਕਵਰੇਜ ਦਾ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਰਵੱਈਆ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਸਿੰਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, “ਮੈਨੂੰ 20 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੋਨ ਆਏ ਪਰ ਮੈਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਸਤੇ 'ਚ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 21 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੀ ਗੱਲ ਹੋ ਸਕੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੰਮ 'ਈਸ਼ਵਰ ਔਰ ਬਾਜ਼ਾਰ' ਲਈ 'ਆਜ ਤਕ ਸਾਹਿਤ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਉਦਯੋਗ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ' ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਰਕਮ 50,000 ਹੈ; ਤੇ ਇਹ 26 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਆਜ ਤਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।” ਜਸਿੰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਖਬਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰੋਮਾਂਚ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ।

ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਖਤਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਵੀ ਲੋਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਲਮੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਹਮਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ।”

ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ- “ਪੂਰਾ ਦੇਸ਼ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕੁਝ ਅਖੌਤੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ ਘਰਾਣੇ ਅਤੇ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਮਨੀਪੁਰ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਧਾਰੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਅਖੌਤੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਈਸ਼ਵਰ ਔਰ ਬਾਜ਼ਾਰ' ਵਿਚ ਸੰਗਠਿਤ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿਤਾਬ ਅਖੌਤੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਸਮਾਜ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਸਾਡਾ (ਕਬਾਇਲੀ) ਨਜ਼ਰੀਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਲੋਕ ਕਵਿਤਾ ਵਾਂਗ ਧਰਤੀ 'ਤੇ

ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਖਤਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਣ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਕ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਕਵੀ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰੇ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਸਨਮਾਨ

ਆਦਿਵਾਸੀ ਲੇਖਕਾ ਜਸਿੰਤਾ ਕੇਰਕੇਟਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਈਸ਼ਵਰ ਔਰ ਬਾਜ਼ਾਰ' ਦਾ ਮੁਖੜਾ।

ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।” ਜਸਿੰਤਾ ਮੀਡੀਆ ਸਮੂਹ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਵਾਬ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, “ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦਰਦ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ। ਹਰ ਸੱਭਿਆ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਨੁੱਖ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੇ ਇਨਸਾਫ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇ।” ਕੀ ਜਸਿੰਤਾ ਦਾ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਵੱਡੇ

ਮੀਡੀਆ ਸਮੂਹ ਲਈ ਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ ਤੋਂ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲੈਣ 'ਚ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਜਸਿੰਤਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, “ਸਿਰਫ ਵੱਡੇ ਮੀਡੀਆ ਸਮੂਹ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਵੀ

ਨਿਰਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਖੌਤੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕਿਵੇਂ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਨਮਾਨ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਸਮਾਜ ਜਾਂ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਨਮਾਨ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ? ਜੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਾਂਹ ਹੋਵੇਗਾ।” ਜਸਿੰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਨਮਾਨ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਨਮਾਨ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਮੈਂ ਨਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜੋ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਵਧੀਆ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ। ਕਿਸ ਤੋਂ ਸਨਮਾਨ

ਕੌਣ ਹੈ ਜੇਸਿੰਤਾ ਕੇਰਕੇਟਾ?

3 ਅਗਸਤ 1983 ਨੂੰ ਝਾਰਖੰਡ-ਉੜੀਸਾ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੱਛਮੀ ਸਿੰਘਭੁਮ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖੁਦਾਪੋਸ਼ ਵਿਚ ਜਨਮੀ ਜਸਿੰਤਾ ਕੇਰਕੇਟਾ ਓਰਾਓਂ ਕਬੀਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮੈਰਾਬਨ ਅਥਲੀਟ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਚਰਚ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਸੂਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਜਸਿੰਤਾ ਕੇਰਕੇਟਾ ਦੀ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ 'ਈਸ਼ਵਰ ਔਰ ਬਾਜ਼ਾਰ' ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਦਾਰ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ। ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ, ਪਾਠਾਂ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪਿਸਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਵੋਤਮ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬੇਰੁਖੀ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲੈਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਚੇਤਨਾ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਤੈਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।”

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਪੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਗਲ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਅਦੁੱਤੀ ਦੇਣ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ (ਫਿਲਾਸਫੀ), ਨਵਾਂ ਧਰਮ, ਨਵਾਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ, ਨਵਾਂ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਤੇ ਨਵੇਂ ਰਾਜ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ (ਮਨਮੁਖਿ) ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਇੱਕ ਅਸਲੋਂ ਨਵਾਂ (ਗੁਰਮੁਖਿ) ਮਨੁੱਖ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਨਵੇਂ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ ਨਵੇਂ ਧਰਮ, ਨਵੇਂ ਮਨੋ-ਵਿਗਿਆਨ, ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਤੇ ਹਲੇਮੀ ਰਾਜ ਦਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅੱਜ ਦਾ ਮਹਾਂਵਾਕ ਹੈ — ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ॥

ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ॥ (ਪੰਨਾ 651)

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਅਨਮੋਲ ਦਾਤ ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜਨਮ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕਾਲਾ ਸਿਆਹ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਹਲੂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੱਪੜਾ ਸੌ ਵਾਰ ਧੋਤਿਆਂ ਵੀ ਸਾਫ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +91-98156-98451

ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਮੈਲ ਕਾਹਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਮੈਲ ਸਾਫ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ?

1. ਮਨ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਇਹ ਮੈਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਭਰਮਜਾਲ ਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਧੋਤਿਆਂ ਹੀ ਸਾਫ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਭਰਮਜਾਲ ਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਨੂੰ ਸੱਚ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, (ਮਹੇਸ਼) ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਕਲਪਿਤ ਮਨੁੱਖੀ ਮਿੱਥ ਘੜੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿੱਥਾਂ ਦੀ ਕਰਤਾਰੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਅੰਤਹੀਣ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ-ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ 'ਏਕੇ' (ਬ੍ਰਹਮ) ਦੀ ਕਰਤਾਰੀ ਹੋਂਦ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ 'ਏਕੇ' ਸਤਿ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮੰਡੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸਰਬ-ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਤਾ ਦਾਤਾਰ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਏਕੇ ਸਤਿ (ਬ੍ਰਹਮ) ਹੀ ਆਕਾਰ ਵਜੋਂ ਅਸੀਮ ਬ੍ਰਹਮੰਡੀ (ਕੁਦਰਤ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਏਕੇ ਪਸਰਿਆ ਦੂਜਾ ਕਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਰ॥ (ਪੰਨਾ 292) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਬਾਣੀ ਕੋਈ ਗੀਤ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਵਿਚਾਰ ਹੈ।

ਲੋਗੁ ਜਾਨੈ ਇਹੁ ਗੀਤੁ ਹੈ ਇਹੁ ਤਉ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰ॥ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 335)

ਇਸੇ ਮਨ ਕਲਪਿਤ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਕਲਪਿਤ ਪੁੱਤਰ ਮਨੁ ਹੈ। ਇਸੇ ਮਨੁ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਵਰਣ ਵੰਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੂਦਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਮਨ-ਕਲਪਿਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੀ ਜਨਕ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ 'ਕਰਤਾਰੀ' ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਨਕਾਰ ਦਿਤਾ ਹੈ : ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਨ ਕੋਈ॥ ਅਵਰੁ ਨ ਦੀਸੈ ਏਕੋ ਸੋਈ॥ (ਪੰਨਾ 1035)

2. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਧਰਮ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ:

ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥ ਏਹੁ ਜਨੇਉ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ॥ (ਪੰਨਾ 471)

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ

ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ॥ (ਪੰਨਾ 3)
ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰਬ ਜੀਅ ਦਇਆ॥ ਇਨ ਬਿਧਿ ਬਰਤੁ ਸੰਪੂਰਨ ਭਇਆ॥ (ਪੰਨਾ 299)

ਮਨੁੱਖੀ ਧਰਮ ਦਇਆ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜੀ ਜਾਬਤੋ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸੰਤੋਖੀ ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ (ਸਰਬਤ) ਪ੍ਰਤੀ ਦਇਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਵਰਤ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਤਤਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਮਨੁੱਖੀ ਜਜ਼ਬਿਆਂ - ਦਇਆ ਤੇ ਸੰਤੋਖ - ਵਿਚ ਸਮੇਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤਥਾਗਤ ਬੁੱਧ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਧਰਮ ਦਇਆ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਆਇ ਭਾਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਦੌਲਤ ਤੇ ਪਸੂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੇ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵੀ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਲੂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਕਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

॥ ਜਪੁ॥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਕੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ॥ ਭਾਵ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਲੂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਕਦੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਣ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ : ਦੇਹਿ ਨਾਮੁ ਸੰਤੋਖੀਆ ਉਤਰੇ ਮਨੁ ਕੀ ਭੁਖ॥ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ, ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਮਤ ਕੁਦਰਤੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਸੁਚੇਤ ਪਛਾਣ ਕਰਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਭਟਕਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

3. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਵਾਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਪੱਛਮੀ ਤਰਜ਼ ਦੇ ਅਧੁਰੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਘੜਵੀਂ ਮਿਸਾਲ ਪੱਛਮੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਮੋਢੀ ਫਰਾਇਡ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਫਰਾਇਡ ਮਨ ਦੇ ਤੱਤ ਤੋਂ ਅਸਲੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੈ। ਉਹ ਮਨ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁ ਲੱਛਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੀਆਂ ਅੱਡ ਅੱਡ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਮਨ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਜਾਂ ਮਨ ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਕੁਦਰਤੀ ਤੇ ਸਰੀਰੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਰੋਗੀ ਮਨ ਹੈ।

ਇਸ ਅਧੁਰੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦਾ ਬੋਝਾ ਗਰਕ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਫੈਲੀ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਉਦੋਂ ਲਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਸਿਆਣੇ ਡਾਕਟਰ ਇਸ ਰੋਗ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਨੋਬਲ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇਂਦੇ ਰਹੇ। ਪਰ ਇਹ ਮਨੋਬਲ ਤੇ ਤਾਂ ਹੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੀਰੀ ਹੋਂਦ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਸੀਮ ਤਾਕਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇ।

ਮਨਿ ਅੰਧੇ ਜਨਮ ਗਵਾਇਆ॥ (ਪੰਨਾ 464)

ਮਨਿ ਅੰਧਾ ਨਾਉ ਸੁਜਾਣੁ॥ (ਪੰਨਾ 471)

ਮਨ ਅੰਧੇ ਕਉ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ॥ (ਪੰਨਾ 1256)

ਮਨ ਕਾ ਅੰਧਾ ਅੰਧੁ ਕਮਾਵੈ॥ (ਪੰਨਾ 832)

ਮਨ ਕੇ ਅੰਧੇ ਆਪਿ ਨ ਬੁਝਹੁ ਕਾਹਿ ਬੁਝਾਵਹੁ ਭਾਈ॥ (ਪੰਨਾ 1103)

ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧੇ ਸੁਖਿ ਨ ਕਾਈ॥ (ਪੰਨਾ 118)

ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧੇ ਦੁਖਿ ਵਿਹਾਣੀ॥ (ਪੰਨਾ 665)

ਜਿਨ ਕਉ ਮਨ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਨਕ ਸੇ ਕਿਆ ਕਥਹਿ ਗਿਆਨੈ॥ (ਪੰਨਾ 747)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗੁਰਬਚਨਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰੀ ਮਨ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੈ ਤਥਾ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜਨਮ ਐਵੇਂ ਬਿਰਥਾ ਗੁਆ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਨ੍ਹੇ ਮਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਜਨਮ ਸਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿੰਡਾ ਅਜੀਬ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਨ੍ਹੇ ਮਨ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਆਣਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਆਪ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਉਹ ਭਲਾ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਨਮੁਖ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਬੇਅਕਲੀ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੁਖ ਭੋਗਦਾ ਹੀ

ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਭਾਵ ਹੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਜਾਗਰਤ ਭਾਵ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਮਨ ਦੀ ਅਸੀਮ ਤਾਕਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਗਿਆਨ ਕਾ ਬਧਾ ਮਨੁ ਰਹੈ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨ ਨ ਹੋਇ॥ (ਪੰਨਾ 469)

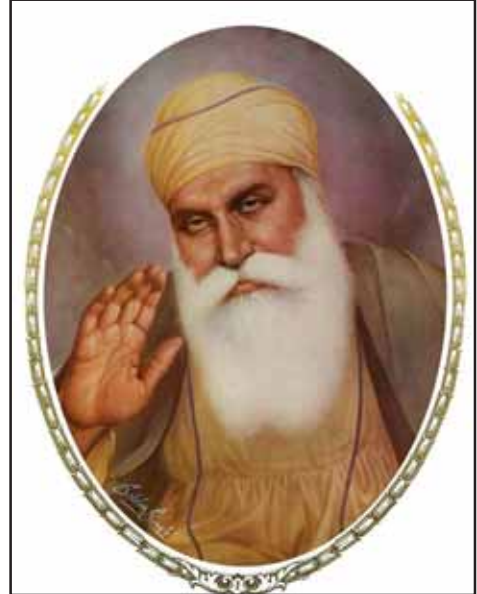
ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨ ਚੇਤਨੀ ਮਨਿ ਆਪਣੈ ਸੁਚੇਤੁ॥

ਛੁਟੇ ਤਿਲ ਬੁਆਝ ਜਿਉ ਸੁੰਢੇ ਅੰਦਰਿ ਖੇਤੁ॥

ਖੇਤੋ ਅੰਦਰਿ ਛੁਟਿਆ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਉ ਨਾਹੁ॥

ਫਲੀਅਹਿ ਫੁਲੀਅਹਿ ਬਪੁਤੇ ਭੀ ਤਨ ਵਿਚਿ ਸੁਆਹੁ॥ (ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ)

ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਚੇਤਨਾ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਦੇ

ਦਿੱਤੇ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਬੁਧਿ ਨੂੰ ਚੇਤੰਨ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰੀ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਸਾਉਂਦੇ, ਇਸ ਚੇਤਨਾ ਵਿਚਲੇ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰੀ ਮਨ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਸਨੂੰ ਸਦਯਾਗਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿਤ ਦਿਨ ਦੇ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਦੀ ਮਤਿ ਨੂੰ ਹੀ ਕਾਫੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਦੀ ਅਕਲ ਉਤੇ ਹੀ ਟੇਕ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉਜੜੇ ਹੋਏ ਸੁੰਢੇ ਪਏ ਖੇਤਾਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਤਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਫਲਦੇ-ਫੁਲਦੇ ਵੀ ਹਨ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤਿਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੇਲ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਰਫ ਸੁਆਹ ਹੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਸੁਚੇਤ ਮਨ ਹੀ ਸਵੈਜ਼ਬਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੇ ਸੀਮਤ ਸਰੀਰੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਚੇਤ ਸਰੀਰੀ ਮਨ ਹੀ ਸਦਾਚਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਤੋਂ ਉਚਾ ਉਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਸਰਬਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਿਆਨ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਕੱਤਰ ਹੁੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਅਨੁਭਵੀ ਸਿਆਣਪ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚੇਤੰਨ ਸੋਚ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਏ ਬਗੈਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰੀ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਏ ਬਗੈਰ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ (ਮਨਮੁਖਿ) ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਭਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਦੀਆਂ ਬੋਲੋਤੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਭਾਵ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਿਚ ਭਟਕਦਾ ਹੋਇਆ ਪਸੂ ਦੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਪਛਾਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ:

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ॥ (ਪੰਨਾ 441)

ਸਰਬ-ਵਿਆਪੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਸਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬ-ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਦੇਣ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਅਸਲੀ ਰਾਸ ਪੁੰਜੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਦੁੱਤੀ ਮਨ ਸਰੀਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਭਾਵ ਉਸ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਨੂੰ ਹਰਕਤਸ਼ੀਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਮਨ ਬਾਹਰੀ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਗਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਗਿਆਨ ਸਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਇਸ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਚੇਤਨਾ ਆਪਣੀ ਲਿਵ ਗੁਰਮਤਿ (ਫਿਲਾਸਫੀ) ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਉਂ ਸਹਿਜ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਵੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਐਵੇਂ ਬੋਲੋਤੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ (ਅਜੋਕੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਖਪਤਕਾਰੀ) ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗ ਕੇ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਫਜ਼ੂਲ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਭਟਕਣਾ ਵਿਚ ਪਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਧਾਰਮਿਕ ਆਡੰਬਰ ਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਫਜ਼ੂਲ ਹੈ। ਇਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਮੁਕਤੀ (ਆਤਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ) ਦਾ ਭੇਦ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਭੁੱਖਾਂ ਹਨ। ਤਨ ਦੀ ਭੁੱਖ (ਸੰਤੁਲਤ ਭੋਜਨ), ਜਿਸਮਾਨੀ ਭੁੱਖ (ਸਹਿਜ ਜਿਸਮਾਨੀ ਰਿਸ਼ਤਾ) ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਭੁੱਖ (ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਕਾਸ)। ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਭੁੱਖਾਂ ਸਹਿਜ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

4. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਵਾਂ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ — ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਤੇ ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ

ਏਕ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੂ ਮੇਰਾ ਗੁਰ ਹਾਈ॥ (ਪੰਨਾ 611)

ਨ ਕੋਈ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗ ਹਮਿ ਕੋਊ ਬਨਿ ਆਈ॥ (ਪੰਨਾ 1299)

ਸਭੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨਿ ਤੂ ਕਿਸੈ ਨ ਦਿਸਹਿ ਬਾਹਰਾ ਜੀਉ॥ (ਪੰਨਾ 97)

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰੁ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ॥ (ਪੰਨਾ 1349)

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸਾਫੀ ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਬੋ॥

5. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਵੇਂ ਰਾਜ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੁਨਿਆਵੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਕੇ 'ਸਚੀ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹਿ' ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਨਕਿ ਰਾਜੁ ਚਲਾਇਆ ਸਚੁ ਕੋਟੁ ਸਤਾਣੀ ਨੀਵ ਦੈ॥ (ਪੰਨਾ 966)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਸਚ ਉਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਮਾਰਿਆ ਸਿਕਾ ਜਗਤਿ ਵਿਚਿ ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥੁ ਚਲਾਇਆ॥ (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ, ਪਉੜੀ 45)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਘੜਿਆ ਸਿਕਾ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਪਾਤਿਸਾਹਾਂ ਪਾਤਸਾਹੁ ਜੁਹਾਰੀ॥ (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 11 ਵੀਂ)

ਸਤਿ ਦਾ ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ।

ਇਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਪੀਰੀ (ਧਰਮ) ਤਥਾ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮੀਰੀ (ਰਾਜ) ਤਥਾ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਪੀਰੀ (ਧਰਮ) ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮੀਰੀ (ਰਾਜਨੀਤੀ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ (ਧਰਮ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੀ ਜਨਕ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਨੀਂਹ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ ਆਧਾਰਿਤ ਹਲੇਮੀ ਰਾਜ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੀ ਸਚ ਉਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਕੁਦਰਤਿ ਤਖਤੁ ਰਚਾਇਆ ਸਚਿ ਨਬੋਤਣਹਾਰੇ॥ (ਪੰਨਾ 580)

ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾਹੜੋਂ ਆਉਣਾ ਸੀ?

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੱਸਿਓ!
ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਸਿੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਏ?

ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਬਦਜੋਤ
ਕੀਮਤੀ ਰੁਮਾਲਿਆਂ 'ਚ ਦੁੱਬਕੀ
ਲੈ ਰਹੀ ਏ ਅੱਖੇ ਸਾਹ
ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ਉਸਦੀ ਆਹ
ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਬਦ-ਜੋਤ ਦਾ ਸੱਚ
ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਏ ਡਰਾਮਾ।

ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੀ ਕੋਠਤੀ

ਸੰਗਮਰਮਰ 'ਚ ਲਪੇਟੀ
ਤੁਹਾਡੀ ਛੋਹ ਨੂੰ ਕਿੱਝ ਸੰਭਾਲੇ
ਲਾਲੇ ਸੰਗ ਬੋਲਾਂ ਦੇ ਚਿਰਾਗ ਕਿਵੇਂ ਬਾਲੇ
ਤਾਂ ਕਿ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਛਾਏ
ਛੱਟ ਜਾਣ ਇਹ ਬੱਦਲ ਕਾਲੇ।

ਬਾਬਾ ਜੀ
ਤੁਹਾਡੀ ਆਰਤੀ
ਘੰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਟੱਲਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਰ 'ਚ ਗਵਾਚੀ
ਭਾਲਦੀ ਏ ਆਪਣੀ ਹਯਾਤੀ
ਜੋ ਜਗਾਉਂਦੀ ਸੀ ਤਾਰੇ ਰਾਤੀ

ਤੇ ਮਨਾਂ ਦੇ ਵਿਹੜਿਆਂ 'ਚ
ਕਿਰਨਾਂ ਦੀ ਕਿਣਮਿਣ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪ੍ਰਭਾਤੀ।

ਬਾਬਾ ਜੀ
ਤੁਸਾਂ ਤਾਂ ਗੋਸ਼ਟਿ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਨਾਲ
ਤਰਕ ਤੇ ਦਲੀਲ ਦਾ ਜਾਗ ਸੀ ਲਾਇਆ
ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਸਾਧਾਂ ਕੋਹਾ ਜੱਗ ਭਰਮਾਇਆ
ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸੱਚ
ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਦੀ ਕਬਰੀਂ ਦਫਨਾਇਆ।

ਨਾਨਕ ਜੀ

ਤੁਸਾਂ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਚ ਲੋਅ ਧਰਨ ਲਈ
ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਖੇਤੀ ਪਾਣੀ ਲਾਇਆ
ਮੂੜ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਇਆ
ਪਰ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਪਾਪ ਢੋਂਦੀ ਗੰਗਾ ਨੇ
ਦੇਖ ਲੈ ਆਪਣਾ ਹੀ ਵਜੂਦ ਗਵਾਇਆ।

ਬਾਬਾ ਜੀ
ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਬਦ-ਜੋਤ ਨੂੰ
ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣਿਆਂ ਹੀ ਬੁਝਾਉਣਾ ਸੀ
ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਾਹੜੋਂ ਆਉਣਾ ਸੀ?
-ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ

ਲਾਰਡਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਕ੍ਰਿਕਟ ਬਣੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਖੇਡ

ਟਾਈਮ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਖੇਡ ਕ੍ਰਿਕਟ, ਨਿਰੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਖੇਡ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਵਰਲਡ ਕੱਪ ਹੁਣ ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ 'ਚ ਪੈਰਿ ਹੈ। ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਬੰਦੇ ਕ੍ਰਿਕਟ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਵਾਲੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਕਟ ਕਰੋਜ਼ੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਐਡਿਕਟ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਕ੍ਰਿਕਟ ਕ੍ਰਿਕਟ! ਉੱਜ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦਾ ਤਾਪ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਪਰ ਵਰਲਡ ਕੱਪ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਇਹ ਭੱਠ ਵਾਂਗ ਤਪਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ। ਕਰੋੜਾਂ ਅਰਬਾਂ ਦਾ ਸੱਟਾ ਲੱਗਦੇ, ਸ਼ਰਤਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਤੇ ਅਰਬਾਂ

ਪ੍ਰਿ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 647-785-1661
principalsarwansingh@gmail.com

ਖਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਏਧਰ-ਏਧਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਨਾਲ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟੇ ਖਰਾਬ। ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਦਿਹਾੜੀਆਂ ਦਾ ਅਜਾਬੀ ਮਰਨ। ਕੱਪ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੇਧਿਆਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੱਪ ਮੁੱਕੇ ਤੋਂ ਜਿੱਤਾਂ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਤੇ ਹਾਰਾਂ ਦੇ ਸੋਗ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਹਾਰ ਨਾ ਸਹਿੰਦਾ ਕੋਈ ਟੀ ਵੀ ਸੈਂਟ ਭੰਨ ਦਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰ ਬਹਿੰਦੇ!
ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਮੈਚ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਵੀ ਬੜਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਹਾਕੀ, ਕਬੱਡੀ, ਬਾਸਕਟਬਾਲ, ਵਾਲੀਬਾਲ, ਹੈਂਡ ਬਾਲ ਜਾਂ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਮੈਚ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਘੰਟੇ ਡੇਢ

ਘੰਟੇ 'ਚ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਚਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਖੜੋਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਖੜੋਤ ਹੀ ਖੜੋਤ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਰਜ਼ੀ ਐਡਾਂ ਭਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਹ ਹੈ ਲਾਰਡਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਜ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਰਾਹੀਂ ਕਾਲੇ ਧੰਦੇ ਦੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਨੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਵੀ ਭਰੀਆਂ ਤੇ ਸੱਟੇਬਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵੀ ਵਾਰੇ ਨਿਆਰੇ ਕੀਤੇ ਨੇ!
ਕ੍ਰਿਕਟ ਜੋ ਕਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਲਾਰਡਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਸੀ ਉਹ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਵਧੇਰੇ ਤਗਮੇ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਅਮਰੀਕਾ, ਚੀਨ, ਰੂਸ, ਜਪਾਨ, ਕੋਰੀਆ ਤੇ ਜਰਮਨੀ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਆਪਣੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਵਤਨ ਦਿੱਤੀ। ਹੋਇਆ ਇੰਜ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਲਾਰਡਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਆਪਣਾ ਟਾਈਮ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਖੇਡ ਕ੍ਰਿਕਟ ਵੀ ਪੁਚਾ ਦਿੱਤੀ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਵਰਗੀ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਖੇਡ ਵਿਹਲੜ ਲਾਰਡਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸੀ। ਕੰਮੀ-ਕਾਰੀ ਲੱਗੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਹੀ ਅਨੁਕੂਲ ਸਨ।
ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਜਦ ਯੁੱਧ ਨਿਕਲਦੀ ਤਾਂ ਵਿਹਲੇ ਲਾਰਡ ਸਫੈਦ ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਪਤਲੂਣਾਂ ਪਾ ਕੇ ਗੇਂਦ ਬੱਲੇ ਨਾਲ ਦਿਹਾੜੀਆਂ ਬੱਧੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਖੇਡੀ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਯੁੱਧ ਸੇਕੀ ਜਾਂਦੇ। ਜਦ ਉਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਈਸ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਲਾ ਲਏ। ਰਈਸਾਂ ਦੇ ਵੀ ਇਹ ਖੇਡ ਫਿੱਟ ਬੈਠਦੀ ਸੀ। ਨਵਾਬ ਤੇ ਰਾਜੇ-ਮਹਾਰਾਜੇ ਵੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਖੇਡਣ ਲੱਗੇ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਅਮੀਰ ਵਰਗ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਉਹਦੀ ਰੀਸ ਮੱਧ ਵਰਗ ਤੇ ਗਰੀਬ ਵਰਗ ਵੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ। ਆਮ ਲੋਕ

ਕ੍ਰਿਕਟ ਮਗਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲੱਗੇ ਨੇ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਤੌਰ ਦੇ ਹਾੜੇ ਵਾਂਗ ਚੜ੍ਹੀ ਐ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਵਰਲਡ ਕੱਪ ਦੌਰਾਨ ਤਾਂ ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸੱਚੀ ਨਸ਼ਈਆਂ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਰੋਲ ਵੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਸ਼ਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਏ ਦਾ। ਆਈ ਸੀ ਸੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਵਰਲਡ ਕੱਪ 1975 ਤੋਂ 2023 ਤੱਕ 13 ਵਾਰ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 6

ਵਾਰ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਜੇਤੂ ਰਿਹਾ, 2 ਵਾਰ ਇੰਡੀਆ, 2 ਵਾਰ ਵੈੱਸਟ ਇੰਡੀਜ਼, 1 ਵਾਰ ਇੰਗਲੈਂਡ, 1 ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਤੇ 1 ਵਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ। ਕੁਲ 20 ਦੇਸ਼ ਇਹ ਕੱਪ ਖੇਡੇ ਹਨ। ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਨੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਕੱਪ 1987, 1999, 2003, 2007, 2015 ਤੇ 2023 ਵਿਚ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਇੰਡੀਆ 1983 ਤੇ 2011 ਅਤੇ ਵੈੱਸਟ ਇੰਡੀਜ਼ 1975 ਤੇ 1979 ਵਿਚ ਜੇਤੂ ਰਹੇ ਹਨ। 1 ਵਾਰ ਇੰਗਲੈਂਡ, 1 ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਤੇ 1 ਵਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕੱਪ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਕੁਲ 6 ਮੁਲਕ ਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਈਸੀਸੀ ਦੀ ਅਸਲੀ ਟਰਾਫੀ ਦਾ ਨਕਲੀ ਨਮੂਨਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਰੈਪਲੀਕਾ

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ। ਨਕਲੀ ਨਮੂਨੇ 'ਤੇ ਫਿਰ ਕੋਈ ਪੈਰ ਧਰ ਲਵੇ, ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਚੁੱਕ ਲਵੇ ਜਾਂ ਸਿਰ ਉਤੇ ਧਰੀ ਰੱਖੇ, ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਕੋਈ ਅਦਬ ਜਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਇਕ ਖਿਡਾਰੀ ਨੇ ਜੇ ਰਿਲੈਕਸ ਹੁੰਦਿਆਂ ਨਕਲੀ ਟਰਾਫੀ 'ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲੋਹੜਾ ਨਹੀਂ ਆ ਗਿਆ! ਇਸਦੇ ਫਜ਼ੂਲ ਅਰਬ ਨਹੀਂ ਕੱਢੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਟਰਾਫੀ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਵਿਖਾਵੇ ਦੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਫਰਕ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੱਪ ਜਿੱਤਣ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹੇ ਲੈਣੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਰਕ ਪਿਆ ਹੋਵੇ!

ਖੇਡ 'ਚ ਹਾਰ-ਜਿੱਤ ਖੇਡ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਤ ਜਾਣ 'ਤੇ ਆਫਰਨਾ ਨੀ ਚਾਹੀਦਾ ਤੇ ਹਾਰ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੇਰੀ ਨਹੀਂ ਢਾਹੁਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਦਰਜਨਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਵਰਲਡ ਕੱਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਕੋਈ ਦੋ ਸਾਲ ਤੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ। ਭਾਗ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਟੀਮਾਂ 'ਚੋਂ ਜਿੱਤਣਾ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਚਾਂ ਦੀਆਂ ਹਾਰਾਂ ਜਿੱਤਾਂ ਜੇਤੂ ਕੇ ਅਖੀਰ 'ਚ ਸੂਚੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਟੀਮ ਕਿਹੜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹੀ? 2023 ਦੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਕੱਪ ਵਿਚ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਦਸਵਾਂ। 2017 ਦੇ ਵਰਲਡ ਕੱਪ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸੀ। ਪਿੱਟਣਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਪਰ ਪਿੱਟੀ ਭਾਰਤ ਜਾਂਦੇ! ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦਾ ਏਨਾ ਲਾਈ ਲੱਗ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਹਾਕੀ ਜਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਭਾਰਤ ਕੋਲ ਹਾਕੀ ਦੀ ਖੇਡ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ

ਵਿਚ ਇਸ ਨੇ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ 'ਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤੇ ਹਨ। 1928 ਤੋਂ ਹਾਕੀ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਇਨਾਮਾਂ ਸਨਮਾਨਾਂ ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਪੱਖੋਂ ਹਾਕੀ ਦੇ ਓਲੰਪਿਕ ਜੇਤੂ ਕ੍ਰਿਕਟ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਾਪਾਸਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇ ਜਾ ਰਹੇ। ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਅੱਵਲ ਨੰਬਰ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਦਮ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਕ੍ਰਿਕਟ ਖਿਡਾਰੀ ਸਚਿਨ ਤੇਂਦੁਲਕਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਰਤਨ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਲਾਰਡਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਕ੍ਰਿਕਟ ਜੁ ਖੇਡਦਾ ਹੋਇਆ!
ਕੁਝ ਸੁਆਲ ਮਨ 'ਚ ਉਠਦੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਦਾ ਵਰਲਡ ਕੱਪ ਭਾਰਤ ਨੇ ਦੋ ਵਾਰ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੀ ਆਈਪੀਐਲ ਵੀ ਕਰਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਕੀ ਉਹ 140 ਕਰੋੜ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਨਾਲ 2024 ਦੀਆਂ ਪੈਰਿਸ ਵਿਖੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ 'ਚੋਂ ਹਿੱਸੇ ਬਹਿੰਦੇ ਮੈਡਲ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕੇਗਾ? ਕੀ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਚੀਨ ਤੋਂ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤ ਸਕੇਗਾ? ਕੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪਛੜੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੀ ਜਾਵੇਗਾ! ਫੁੱਟਬਾਲ ਦਾ ਵਰਲਡ ਕੱਪ ਖੇਡਣ ਲਈ ਕਦੋਂ ਕੁਆਲੀਫਾਈ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਹਾਕੀ ਦਾ ਵਰਲਡ ਕੱਪ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਕਦੋਂ ਜਿੱਤੇਗਾ? ਹੋਰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕੋਈ ਮਾਅਰਕਾ ਮਾਰੇਗਾ? ਪੰਜ ਸੱਤ ਨਹੀਂ, ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਅਠਾਈ ਸਪੋਰਟਸ ਹਨ ਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਈਵੈਂਟਸ। ਭਾਰਤ ਕੋਲ ਕ੍ਰਿਕਟ ਲਈ ਤਾਂ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਹਨ, ਹੋਰਨਾਂ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਕਰੋੜਾਂ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਇਹਦਾ ਕਾਰਨ ਕਿਤੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦਾ ਲਾਰਡਾਂ ਦੀ ਮਹਿਬੂਬ ਖੇਡ ਤੇ ਅੰਡਰਵਰਲਡ ਦੇ ਵੈਲੀਆਂ ਦੀ ਰਖੇਲ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ?

ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਇਰ ਮਲਵਿੰਦਰ

ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਹਰ ਦੌਰ ਅੰਦਰ ਹੱਕ-ਸੱਚ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਏਸੇ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਤਖ਼ਤ ਨਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਲੋਟੂ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਕਦੇ ਬਰ ਮੇਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਅੰਦਰ ਉੱਚ ਪਾਇ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਨਾਈ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਪਨਪ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸੁਹਜਾਤਮਕ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ

ਮਲਕੀਤ ਰਾਸੀ
ਫੋਨ: 84272-33744

ਸਮਰਪਿਤ ਕਵੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਉੱਘਾ ਹਸਤਾਖਰ ਹੈ 'ਮਲਵਿੰਦਰ'।
'ਮਲਵਿੰਦਰ' ਜੀ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਾਲ ਦੇ ਕਵੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਰਗੀ ਸਹਿਜਤਾ ਅਤੇ ਸੁਹਜਤਾ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਅੰਦਰ ਕਵੀ, ਕਵਿਤਾ, ਨਿੱਜ, ਸਮੂਹ, ਕਲਪਨਾ, ਯਥਾਰਥ, ਧਰਤ, ਮਨੁੱਖ, ਲੋੜ, ਮੋਹ, ਚੇਤਨਾ, ਨਵੀਨਤਾ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ, ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੀ ਹਸਤੀ, ਮਾਂ ਦਾ ਮੋਹ, ਪੱਛਮੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ, ਹਮਸਫ਼ਰ, ਪਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ, ਹੋਸਟਲਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਭੁੱਖਮਰੀ ਆਦਿਕ ਬਾਰੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਵੇਕਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ।
ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਪੱਖੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਇਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਯੁੱਗ ਚਿੰਤਕ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਭਾਅ ਪੱਖੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰੋੜ ਕਵੀ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਦੀ ਹਸਤੀ ਵਜੋਂ ਸਾਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪੁਰਬਕਾਲ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲ ਨੂੰ ਸਮਾਂਤਰ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਕਵੀ ਹਨ। ਉਹ ਖੰਡਨ-ਮੰਡਨ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਨ-ਕਬੂਲਣ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਸਾਵੇਂ ਹਮਾਇਤੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਤਰਕਮੂਲਕ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਰਹੱਸਾਤਮਕ ਵੀ।
ਹੁਣ ਤੱਕ 'ਮਲਵਿੰਦਰ' ਜੀ ਦੇ ਅੱਠ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਛਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 'ਚਿਤੀਆਂ

ਦਾ ਪਿੰਡ' ਹਾਇਕੂ ਅਤੇ 'ਫੁੱਲਝੜੀ' ਬਾਲ-ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਲੇਠਾ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ 'ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਪੈੜਾਂ ਦੀ ਕਥਾ' ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 2002 ਵਿਚ ਛਪਿਆ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ-ਜਗਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਕਵਿਤਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਈ ਜੋ ਇਨਕਲਾਬ, ਅਖੌਤੀ ਸਾਹਿਤਕ ਧੜੇਬੰਦੀ, ਰਸਮੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ, ਦਿਖਾਵੇਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਭੁੱਖ ਜਿਹੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸਹਿਜਤਾ ਅਤੇ ਕੋਮਲਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਿਹ 'ਕਾਇਆ ਦੇ ਹਰਫ', 'ਬਿਨ ਸਿਰਲੇਖ', 'ਸਵਾਲ ਨਾ ਕਰ', 'ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਪਿੰਡਾ ਕਰਦਿਆਂ' ਅਤੇ 'ਚੁੱਪ ਦੇ ਬਹਾਨੇ' ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਛਪੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਰੁਬਰੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜੋ ਆਪਣੀ ਸਹਿਜ ਤੋਰ ਤੁਰਦੀ ਇਕ ਨੁਕਤੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੋਈ ਬੌਧਿਕ ਅਤੇ ਕਲਾਮਈ ਕਲਾਵੇ ਸਿਰਜਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਵਿਆਂ ਅੰਦਰੋਂ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਪਾਠਕ ਚੇਤਨਾ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਆਨੰਦਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਵੇਖੋ:-
“ਨਾ ਅਸੀਂ ਬਣ ਸਕੇ ਘਰ ਦੀ ਗੁਰਬਤ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜਹਾਦ
ਤੇ ਨਾ ਸਾਡੇ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਲੋਕ-ਗੀਤ ਬਣਨਾ”।
'ਮਲਵਿੰਦਰ' ਜੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਭਾਰੀ-ਭਰਕਮ ਜਾਂ ਔਖੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਵਿਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਲਕੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਚਮਤਕਾਰ ਵਰਤ ਕੇ ਵਕਤੀ ਸੋਹਰਤ ਖੱਟਣ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਅੰਦਰ ਛਿਣ, ਸਮਕਾਲ ਅਤੇ ਸਰਬਕਾਲ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਅੰਦਰਲੇ ਮੋਟਿਫ਼ ਅਤੇ ਕਲਾਂ-ਜੁਗਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸੌਖੇ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਧਾਰਨੀਕਰਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਉੱਪਰ ਪੂਰੇ ਖਰੇ ਉਤਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਕਿਸੇ ਵਾਦ ਦੀ ਵਲਗਣ ਦਰਮਿਆਨ ਨਹੀਂ ਬੱਝਦੀ ਸਗੋਂ ਆਵੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਭਾਵਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਉਡਾਣ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇਵੇਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ

ਸਿਆਲ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਰਾਤੇ ਕਿਸੇ ਪਿਆਰੇ ਸੰਗ ਸੈਰ ਕਰਦਿਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਈਏ ਅਤੇ ਰਸਮਈ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਗੜੱਚ ਸਮੇਂ-ਸਥਾਨ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀਏ। ਅਜਿਹੀ ਕਵਿਤਾ

ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਵੇਖੋ:-
“ਤੂੰ ਉਹਲਾ ਸਿਰਜ ਮੈਂ ਸੇਜ ਸਿਰਜਦੀ ਹਾਂ
ਕਾਵਿਕ ਤਰਲਤਾ ਦੇਵੇਂ ਰਲ ਕੇ ਸਿਰਜਾਂਗੇ”।
“ਖੜਕੇ ਨੇ ਬਰਤਨ ਕੰਬਿਆ ਹੈ ਸੁਹਜ ਘਰ ਦੀ ਸਾਂਤੀ 'ਚ
ਦੁਬਕੀ ਬੈਠੀ ਪਹਿਚਾਣ ਤਤਪੀ ਹੈ”।
“ਦਲਾਲੀ ਦੇ ਕੁਹਜ ਚ ਡੁੱਬੇ ਸੁਰਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ
ਨਾ ਹੀ ਚੰਨ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ
ਜੁਗਾਤ ਜੁਟਾਉਂਦੇ ਹੋਛੇ ਜਿਹੇ ਛਿਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ”
ਮਲਵਿੰਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਚਿੰਤਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਭੈੜੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ, ਨਿਘਾਰਾਂ ਨੂੰ

ਵੰਗਾਰਦੀ ਅਤੇ ਜਨ-ਮਾਨਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਹੋੜਦੀ ਵੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਮਲੀਨਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਡਿੱਗ ਚੁੱਕੀ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਘਟੀਆ ਆਚਰਣਾਂ, ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਕੇ ਪੱਛਮੀਕਰਨ ਦੀ ਰਾਹੋ ਤੁਰਨ, ਸਰਮਾਇਦਾਰੀ ਦੀ ਵਹਿਸ਼ਿਆਨਾ ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਸੰਪਰਦਾਇਕਤਾ ਜਿਹੇ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦੀ ਹੈ।
“ਚੋਣ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਪਛਾਣਨ ਜੋਗੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ
ਤੋਟ ਬਣ ਵਿਕਣ ਜੋਗੀ ਸੁਝ ਗੁਰਬਤ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦਾ
ਕਰਮ ਸਵੀਕਾਰਨ ਜੋਗੀ ਧਾਰਮਿਕਤਾ
ਜਾਤ ਨੂੰ ਜਨਮੋਂ ਬਖਸ਼ੀ ਦਾਤ ਮੰਨ ਲੈਣ ਦੀ
ਹਲੀਮੀ
ਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹਾ ਸਭ ਕੁਝ
ਸਰਮਾਇਦਾਰੀ ਦੇ ਮੋਚ ਆਉਂਦਾ”।
ਮਲਵਿੰਦਰ ਜੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਰਜੇਵਾਂ, ਨੰਗੇਜ਼ ਨੂੰ ਕੱਜਣ, ਨੰਗੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਛੱਤ ਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਇੱਛੁਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ “ਯੁੱਧ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਗੁੰਝ ਅਕਾਲ ਹੈ” ਉੱਪਰ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਝਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਅਤੇ ਸੁਲਾਹਕੁਲ ਨੀਤੀਆਂ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਅਜਿਹੇ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨੇਕ ਦਿਲ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨ ਦਿਮਾਗ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਮਹਿਜ਼ ਸੁਪਨੇ ਈ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ ਬਲਕਿ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਰਾਹ ਵੀ ਸੁਝਾਉਂਦੀ ਹੈ:-
“ਦੇਸ਼ ਗੁਵਾਂਢੀ ਹੋਣ, ਦੋਸਤ ਹੋਣ
ਖੁਸ਼ਬੋਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ
ਸਾਂਝਾ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ
ਗੱਲਵੱਕਤੀ ਦਾ ਨਿੱਘ ਹੋਣ
ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਾ ਹੋਣ”।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ “ਚੁੱਪ ਦੇ ਬਹਾਨੇ”, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਹੈ। 'ਚੁੱਪ' ਬਾਰੇ ਏਨਾ ਵਿਸਥਾਰਮਈ ਅਤੇ

ਵਿਸਮਾਦੀ ਵਿਵਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰੋਸ਼ਟ ਕਾਵਿ-ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਅੰਦਰ ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਏਨੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੀਣਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਵੇਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪੂਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹੀ ਚੁੱਪ ਦੀ ਗਲਵੱਕਤੀ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਰੂਸੀ ਵਿਦਵਾਨ 'ਜੈਕਬਸਨ' ਅਨੁਸਾਰ “ਕਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ”। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਏਨੀ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੁੱਪ ਦੇ ਰੁਪਾਕਾਰ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰਜਦੀ ਹੋਈ ਵੀ ਕਲਾਤਮਕਤਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।
'ਮਲਵਿੰਦਰ' ਜੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ-ਬੰਦ ਵਿਚ ਸਵੈ-ਕਥਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਇਸ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਕਵੀ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਵਿਧਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਦੋਂ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਪਈ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਸਿਰਜਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਆਈਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਠਕਾਂ ਸੰਗ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹੈ”। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਤਰਾਂ ਤੋਂ ਸੁਭਾਵਿਕ ਇਹ ਕਿਆਸ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਜਨਮ ਪਿੱਛੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਨੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਪ੍ਰਸੂਤਾ ਜਿਹੀਆਂ ਪੀੜਾਂ ਜਰੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਤਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਅੰਦਰ ਜਨਹਿੱਤ ਦੀਆਂ ਤਲਖੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ ਏਨੀਆਂ ਗਹਿਰੀਆਂ ਹਨ।
ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਦੇ ਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਹੰਢਾਉਂਦੇ ਵੀ ਹਨ। ਇਸੇ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਓਪਰਾਪਨ ਨਹੀਂ ਝਲਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਮੋਹਨਜੀਤ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ “ਮਲਵਿੰਦਰ ਨੇ ਜੀਵਨ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਕਾਵਿ-ਵਿਹਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ”, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਵਿਚੋਂ ਵਿਗਸਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਨੁਭਵੀ ਅਤੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸ਼ਾਇਰੀ ਸੰਗ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਹੀ ਲਬਰੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਜੰਗ ਲੜ ਰਹੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ

ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਤ ਦੇ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ, ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਜੰਗਾਂ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਟਕਰਾਅ, ਸੋਕਾ, ਹਤੁ, ਅਸੁਰੱਖਿਆ, ਗਰੀਬੀ, ਜ਼ਬਰਨ ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣਾ ਸ਼ਰਨਾਰਥ

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਲਾਰੀ
ਫੋਨ: 98158-02070

ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਗੰਭੀਰ ਟਕਰਾਅ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮਾਸੂਮ, ਬੇਦੇਸ਼ੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਲ 2021 ਦੇ ਆਖਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 2022 ਵਿਚ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 1.9 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਹੋਣੇ ਕੁੱਲ 10.84 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ 3.53 ਕਰੋੜ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਹਨ, ਜੋ ਜੀਵਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰ ਗਏ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 2022 ਵਿਚ ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਹੋਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਯੂਕਰੇਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਰਹੀ। ਹੁਣ ਫਲਸਤੀਨ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਕਾਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਤਬਾਹ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਘਰ ਛੱਡ ਰਹੇ ਹਨ, ਪੀੜਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਦਰਦ ਹੰਢ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਲ 2022 ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ 1.6 ਕਰੋੜ ਯੂਕਰੇਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਨਾਹ ਲੈਣੀ ਪਈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 59 ਲੱਖ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਅਤੇ 57 ਲੱਖ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਤੁਰ ਗਏ।

ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਰੀਪਬਲਿਕ ਆਫ ਕਾਂਗੋ,

ਇਥੋਪੀਆ ਅਤੇ ਮੀਆਂਮਾਰ ਵਿਚੋਂ 10 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਕਾਰਨ ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਹੋਏ। ਸੁਡਾਨ ਦੇ 11 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਛੱਡਣੇ ਪਏ।

ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤਬਾਹ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਕਾਰਨ ਬੇਘਰ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 3.26 ਕਰੋੜ ਰਹੀ ਅਤੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਗਭਗ 87 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ।

ਇਹ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ 90 ਫੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਹੇਠਲੇ ਅਤੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਾਂਗ ਵੀ ਗਰੀਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਹੀ ਫੜੀ। ਲਗਭਗ 76 ਫੀਸਦੀ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਰਨ ਲਈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ, ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਇਆ, ਨਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਸੌਖਣੇ ਅਤਿ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਅਮੀਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਬਾਂਗ ਨਹੀਂ ਫੜੀ। ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਵਾਸ ਹੰਢਾਉਣ ਲਈ ਸਰਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਚੜ੍ਹੇ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਰਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਜੋਖਮ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਫਾਰ ਮਾਈਗਰੇਸ਼ਨ (ਆਈ.ਓ.ਐਮ.) ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਲ 2014 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਯੂਰਪ ਸੰਘ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜੰਗਲਾਂ, ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਲਾਪਤਾ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ-ਮੈਕਸੀਕੋ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਾਉਂਦਿਆਂ 3000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮੈਕਸੀਕੋ ਸਰਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਹੋਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹਾਈਵੇਅ, ਦਰਿਆ 'ਤੇ ਬੰਨ, ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਡੈਮ ਆਦਿ

ਉਸਾਰੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਣਨ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਛੱਡਣ 'ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਕੁੱਲ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ 10 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ, ਘਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਨਜਾਤੀ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਲਾਇਨ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਪਜੀਵਕਾ ਜੰਗਲ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਜੰਗਲਾਂ, ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ "ਓਪਨ ਨਿਵੇਸ਼ ਭੂਮੀ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਣ ਅਧਿਨਿਯਮ 1894" ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਔਧਾ-ਧੁੰਦ ਦੌੜ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਦਲਿਤ, ਪਛੜੇ ਅਤੇ ਆਦਿ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਰਵਾਇਤੀ ਢੰਗ ਭਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਨਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਆਪਸੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਨਾਲ ਭਗਦੜ ਮੱਚੀ ਹੈ। ਸੂਬਾ ਮਨੀਪੁਰ ਇਸਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਗਰੀਬੀ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਬਿਹਤਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਘਰ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਲੋਕ ਕੰਮ ਕਾਜ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ 'ਚ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵੱਲ ਪਲਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਿਹਾਰ, ਯੂ.ਪੀ. ਆਦਿ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬ,

ਹਰਿਆਣਾ, ਦਿੱਲੀ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਆਦਿ ਸੂਬਿਆਂ ਵੱਲ ਕੰਮ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਬਾਜ਼ੀਦੇ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਉਤੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਗੁਜਰਾਤ ਆਦਿ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਲੋਕ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਪਏ ਹਨ। ਜ਼ਮੀਨਾਂ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ, ਬਰਤਾਨੀਆ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਪੱਕੇ ਬਾਜ਼ੀਦੇ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਅਰਬ

ਹਨ, ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਘਰ, ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼, ਆਪਣੇ ਬੋਲੀ, ਆਪਣਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੱਕ ਤਿਆਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਲ 25 ਲੱਖ ਭਾਰਤੀ ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਜੰਗ ਲੜਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜੰਗ ਉਜਾੜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਔਕੜਾਂ, ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮਜਬੂਰਨ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਘਰ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ, ਆਪਣਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਹੀਂ। ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਪਰੋਸ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਧਾਰਨ ਰੋਟੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਚੰਗੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਚੰਗੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੱਕ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਨਿੱਤ ਟੁੱਟਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਹੱਥ ਵੀ ਧੋ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਦੁਖਾਂਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਸ਼ਰਨਾਰਥ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉਪਾਅ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾ ਜੰਗਾਂ ਰੁਕ ਰਹੀਆਂ, ਨਾ ਹਿੰਸਾ ਰੁਕ ਰਹੀ, ਨਾ ਜੰਗਲਾਂ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਰੁਕ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਹੁੰਦੀਆਂ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਦੌੜ ਸਾਂਭਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਨਾ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਫਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਹਾਂ, ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਸ ਤੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਰਮਨ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ 'ਤੇ 2 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਜੋ ਹਰ ਹੀਲਾ ਵਸੀਲਾ ਵਰਤ ਕੇ ਸਰਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਮਨੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨ, ਸ਼ਰਨਾਰਥ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਕਾਰਗਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੱਚ ਹੋਂਦ ਅਸਾਂ ਵੇਖੀ, ਹੁਣ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਈਏ। ਮਿੱਟੀ ਕਿਵੇਂ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਦੇ ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ। ਫਰੀਦ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਏ।

ਫਰੀਦਾ ਖਾਕੂ ਨ ਨਿੰਦੀਐ ਖਾਕੂ ਜੇਡ ਨ ਕੋਇ। ਜੀਵਦਿਆ ਪੈਰਾ ਤਲੈ ਮੁਇਆ ਉਪਰਿ ਹੋਇ॥ (ਪੰਨਾ 1378, ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ) ਫਰੀਦ ਦਾ ਦੋਹੜਾ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਉਪਰ ਆਕੜ ਆਕੜ ਕੇ ਟੁਰਨ ਵਾਲੇ ਭੁੱਲ ਵੈਂਹਦੇ ਨੇ ਜੋ ਮੋਇਆਂ ਏਸ ਮਿੱਟੀ ਹੇਠ ਜੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਸਾਂ। ਏਹਾ ਮਿੱਟੀ ਈ ਹੈ ਜਿਸ ਸਾਡੀ ਸਾਂਭ ਕਰਨੀ

ਡਾ. ਆਸਮਾ ਕਾਦਰੀ

ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਹੋਣੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀ ਹਨ ਯਾਂ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਦੀ ਮਿੱਟੀ, ਦੋਵੇਂ ਈ ਬੇ ਜ਼ਬਾਨ ਹੋਏ। ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਆਪ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ। ਮਿੱਟੀ ਏਸ ਕਾਇਨਾਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੀ ਹੋਂਦ ਹੈ। ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਆਉਂਦੀ ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਕਿਸ ਕਿਸ ਰੰਗ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਨਿਮਾਣਤਾ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ, ਆਜ਼ਬੀ ਦਾ, ਚੁੱਪ ਦਾ। ਮਿੱਟੀ ਹਰ ਪਲ ਆਪਣੇ ਆਹਰੇ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਦੀ ਏਸ ਦੀ ਵਾਜ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਕਿਸੇ। ਬੱਸ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਕਰਨੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੰਗ ਹੋਇਆ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਦਾ। ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਸਾਂਭਦੀ ਹੈ ਹਰ ਬੀ ਨੂੰ। ਰਾਖੀ ਕਰਦੀ

ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ

ਹੈ ਤੇ ਰੁੱਤ ਆਵਣ 'ਤੇ ਬੂਟਾ ਬਣਾ ਕੇ ਅਪਣਾ ਢਿੱਡ ਪਾੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੰਮਦੀ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਉਗਾਇਆ ਕੁੱਲ ਜਿਉਂਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਜੀਵਕਾ ਹੋਇਆ। ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਉੱਗਿਆ ਨਿੱਕਾ ਜਿਤਨਾ ਬੂਟਾ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਉੱਚਾ ਲੰਮਾ ਰੁੱਖ ਬਣ ਕੇ ਅੰਬਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਈਰਖਾ ਜਾਂ ਹਸਦ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਮੇਰਾ ਜੰਮਿਆ ਅੱਜ ਕਿੱਥੇ ਉੱਚਿਆਈਆਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਰੁੱਖ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਕਰਦੀ ਉਸ ਦੀ ਸਿਖਰ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਤਰਦੀ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦੀ ਤੇ ਮੋਇਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਦੀ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਮੋਏ ਵਜੂਦ ਦੀ ਸਾਂਭ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਧਰਤ ਉਪਰ ਜੀਵਨ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇ। ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਫਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਭੂਰਾ ਰੰਗ ਹੈ, ਪਰ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਉਪਜ ਵੰਨੋ-ਵੰਨ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਖਿੜਦੀ ਹੱਸਦੀ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਉੱਗਿਆ ਹੈ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦਾ ਹਰਾ ਬੂਟਾ, ਪੀਲੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚ ਹੱਸਦਾ ਵੱਸਦਾ ਵੇਖੋ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਪਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ:

ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੀ ਪੀਲਕ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਵਾ ਜਿਸ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਿਸ ਨੈਣ ਕੀਤੇ ਸਿਰ ਸਾਵੇ ਹੈ ਦੂਈ ਆਪ ਮਿਲਾਵਾ ਤਨ ਮਨ ਵਿਛੜਿਆਂ ਦਾ (4) ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਕਰਨੀ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਇਕਾਈ ਦਾ। ਜੇ ਵੇਖੋ ਇੱਕ ਨਿੱਕੇ ਜਿਤਨੇ ਬੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਤਨੇ ਰੰਗ ਨਿਕਲੇ ਨੇ ਤੇ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਬੀ ਵਿਚ ਸਮਾ ਗਏ ਨੇ। ਇੱਕ ਬੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਗਵਾਈ ਏ ਤੇ ਬੂਟਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਂਦ ਮੁਕਾਵਨ ਪਾਰੋਂ ਹੀ

ਅਨੇਕਾਂ ਬੀ ਜੰਮੇ ਨੇ। ਮਿੱਟੀ ਹੀ ਤੱਤ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦਾ। ਮਿੱਟੀ ਉਪਜਾਉਂਦੀ ਹੈ ਆਪਣੀ ਸੱਤ ਸੱਤਿਆ ਵਰਤ ਕੇ। ਜੇ ਮਿੱਟੀ ਉਪਜ ਨਾ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਸੱਚ ਨਾ ਰਹਿਸੀ। ਵੇਖੋ, "ਆਦਿ" ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲ ਜੇਤ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਕਰਨੀ ਦਾ। ਮਿੱਟੀ ਹੀ ਪਉਂਦ ਹੈ, ਮੁੱਢ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਆਦਿ ਵੀ ਹੈ ਖੁਰਾਕ, ਰਿਜ਼ਕ। ਮਿੱਟੀ ਬੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬੂਟਾ ਬਣਾ ਪਰਤਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਵਾਂ ਲੈਣ ਦੇਣ ਈ ਜੀਵਨ ਟੋਰਾ ਹੈ ਕੁਦਰਤ ਦਾ। ਇਨਸਾਨੀ ਹੋਂਦ ਵੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਬਣੀ ਹੈ, ਤਾਹੀਂ ਤਾਂ ਮਰ ਮੁੱਕ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਵੇਂਹਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਸ਼ੈਅ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਨਾਲ ਈ ਇੱਕ-ਮਿੱਕ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਬੱਸ ਵਿੱਥ ਇਤਨੀ ਹੈ ਜੋ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਜਵਾਲਦੀ, ਪਾਲਦੀ, ਸਾਂਭਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਿੱਟੀ ਤਨ ਉਪਰ ਲੱਗੀ ਹੈ ਉਹ ਬੱਝ ਕੇ ਮੈਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਦਾ ਕੰਮ ਮਾਰਨਾ ਮੁਕਾਉਣਾ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਉਪਜ ਕਰ ਈ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਮਿਲਣ ਹੋਇਆ। ਬੰਦੇ ਦੇ ਤਨ ਵਿਚ ਕੈਦ ਹੋਈ ਮਿੱਟੀ ਮਿਲਣ ਭੁੱਲੀ ਤਾਂ ਵਿਸ ਬਣੀ। ਏਹਾ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾਈ ਆਹੀ ਫਰੀਦ ਨੇ, ਜੋ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਲਿੱਖ ਸਾਂਭੀ: ਦੇਖੁ ਫਰੀਦਾ ਜਿ ਬੀਆ ਸਕਰ ਹੋਈ ਵਿਸੁ॥ ਸਾਂਝੀ ਬਾਝੁ ਆਪਣੇ ਵੇਦਣ ਕਹੀਐ ਕਿਸੁ॥ (ਪੰਨਾ 1378 ਸਲੋਕ, ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ) ਮਿਲਣ ਸਕਤ, ਉਪਜ ਸਕਤ ਜਦੋਂ ਬੱਝ ਜਾਵੇ। ਆਪਣੀ ਸੱਤ ਸੱਤਿਆ ਸਾਂਝੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਕੁੱਲ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਤਾਂ ਉਹ ਵੱਸ ਬਣ ਵੇਂਹਦੀ ਏ। ਮਿੱਟੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਹਰ ਪਲ ਵਾਅ ਨਾਲ, ਪਾਣੀ ਨਾਲ, ਸਿੱਜ ਨਾਲ ਤਾਹੀਂ ਉਪਜਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਦਾ

ਵਰਤਾਰਾ ਕੁੱਲ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਸਾਵਾਂ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਿੰਦੇ ਰੱਦੇ, ਉਹ ਪਰਤਾਵਾ ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਡਿਆਏ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਨਿਉਂਦੀ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਜੁੜਨਾ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੇਖੋ ਆਦਿ ਦੀ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਬਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਰਨੀ। ਪੈਰਾਂ ਥੱਲੇ ਜ਼ੋਰ ਹੋਈ ਮਿੱਟੀ ਹੀ ਮੋਏ ਵਜੂਦ ਦੀ ਜ਼ਬਰ ਬਣ ਵੇਂਹਦੀ ਏ। ਉਲਮਾਈ ਦੀ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਬਰ ਵਿਚ ਫਾਤਾ ਜੀਅ

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਦਾਨ ਹੋਈ ਸ਼ੱਕਰ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਜੋੜ ਕੇ ਵਿੱਸ ਬਣਾ ਕੇ ਪਿਆ ਵੰਡਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਿਰਾਨ ਬੋਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਦਾ ਸੱਚ ਵੇਖਿਆ, ਅਸਾਂ ਹੁਣ ਅੱਗ ਦਾ ਵੇਖ ਲਈਏ। ਅੱਗ ਮੁੱਢਲਾ ਤੱਤ ਏ ਜੀਵਨ ਦਾ। ਅੱਗ ਸੇਕ ਏ, ਨਿੱਘ ਵੀ, ਤੇ ਚਾਨਣ ਵੀ। ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਵੰਨੋ ਵੰਨ ਸ਼ਕਲਾਂ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਅੰਬਰ ਉਪਰ ਲਿਸ਼ਕਦਾ ਸਿੱਝ ਏ ਤੇ ਕਿਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੇਠੋਂ ਹੋਠ ਪੱਕਦਾ ਲਾਵਾ।

ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ

ਕਣਕ, ਕਮਾਦ, ਸਰ੍ਹੋਂ ਤੇ ਫੋਲੇ, ਬੀਜਦੇ ਲੋਕ ਵਧੇਰੇ ਸੀ। ਹਾਲੋਂ, ਤਾਰਾਮੀਰਾ, ਤੋਰੀਆ, ਜੌਂ ਅਤੇ ਮਸਰ ਬਥੇਰੇ ਸੀ। ਸਾਰਖ,ਚਿੜੀ, ਕਬੂਤਰ, ਘੁੰਗੀ, ਹੁੰਦੇ ਤਿੱਤਰ ਬਟੇਰੇ ਸੀ। ਚਰ੍ਹੀ, ਬਾਜਰਾ, ਮੱਕੀ, ਕੰਗਣੀ, ਮੂੰਗੀ, ਮਾਂਹ, ਮੋਠ ਚੁਫੇਰੇ ਸੀ। ਗਿੱਦੜ, ਬਘਿਆੜ, ਲੁੱਬੜ, ਮਾਰਦੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਗੇੜੇ ਸੀ। ਬਹਾਰਾਂ ਲਿਆਈ 'ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ', ਵਕਤੀ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਬਦਲ ਦਿਤਾ ਜੀਵਨ ਢੰਗ, ਸਭ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਵੀ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ।

ਖਾਂਦੇ ਦੁੱਧ ਦਹੀਂ ਲੱਸੀ ਤੇ ਮੱਖਣ, ਨਿੱਤ ਡੰਡ ਬੈਠਕਾਂ ਕੱਢਦੇ ਸੀ। ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਆਖਦੇ 'ਹੱਟ ਪਰਾਂਹ', ਦਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਨੱਕ ਵੱਟਦੇ ਸੀ। ਜਿੱਦਣ ਦੀ ਆਈ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ, ਬੱਸ ਭੁੰਜੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ ਸੀ।

ਕਰਜ਼ੇ ਚੁੱਕ ਕੰਗਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਖੱਟੀ ਖੱਟਦੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਗਰਜ਼ਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਪੂਰੀਆਂ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਹੋਏ। ਕਰਜ਼ੇ ਮੋੜਨ ਦੀ ਰਹੀ ਨਾ ਹਿੰਮਤ, ਲੁਕ ਲੁਕ ਅੰਦਰ ਵੜ ਰੋਏ। ਜਦੋਂ ਤੱਕਦਾ ਚੱਲਦੀ ਪੇਸ਼ ਕੋਈ ਨਾ, ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਕਰ ਜੱਟ ਮੋਏ।

ਪਾਣੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਕੱਢ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤਾ, ਬੰਜਰ ਹੋਣ ਖੇਤ ਨਿਆਈਂ ਦੇ ਆਏ। ਪਾ ਪਾ ਕੇ ਨਿੱਤ ਜ਼ਹਿਰੀ ਦਵਾਈਆਂ, ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਨੂੰ ਭੀ ਨੇ ਹੋਏ ਤਿਰਹਾਏ। ਕਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਣੀ ਸੀ ਸ਼ਹਿਦੇ ਮਿੱਠਾ, ਪਿੰਡ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਕੈਂਸਰ ਨੇ ਆ ਢਾਏ। ਲੋਕੀਂ ਤੱਕਦੇ ਹਾਕਮ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਕੰਨੀ, ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਏ। ਧਰਮ ਬੱਸ ਰਹਿ ਗਿਆ ਨਾਮ ਜੋਗਾ, ਕੰਮ ਹੋਰ ਨ ਪੈਸੇ 'ਕੱਠੇ ਕਰਨ ਸਿਵਾਏ ਹੁਣ ਜਾਣ ਪੰਜਾਬੀ ਤਾਂ ਜਾਣ ਕਿੱਥੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਬਾਂਗ ਫੜ ਬਚਾਉਣ ਆਏ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ 'ਨੂਰਪੁਰੀ'

ਕੌਮ ਅਤੇ ਕੌਮੀਅਤ ਦੇ ਸੰਕਲਪ

ਬਰਤਾਨਵੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਸਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜੇ ਸਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਕ ਲੰਮੇ ਦੌਰ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਘੋਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਇਕ ਦੇਸ (ਭਾਰਤ) ਅੰਦਰ ਰਲ ਕੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵੀ ਜਾਗੀ। ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਕੌਮੀ ਮੁਕਤੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮ ਦੇ ਰੂਪ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਬਹੁਤ

ਕਰਮ ਬਰਸਟ
ਫੋਨ: +91-94170-73831

ਮੱਧਮ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਤਾਂ ਹੋਈ ਪਰ ਬਸਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਾੜ੍ਹ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਤੰਗ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸੋਚਾਂ/ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੇ 'ਭਾਰਤੀਅਤਾ' ਦੇ ਉੱਭਰਦੇ ਬਿੰਬ ਨੂੰ ਲੀਰੋ-ਲੀਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 'ਦੋ ਕੌਮਾਂ' ਦੀ ਗ਼ੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਖਰੇ ਰਾਜ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਹੋਈ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਦੂਰ ਦੂਰ ਸਥਿਤ ਦੋ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿੱਖ ਭਾਰੂ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਦੋਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਦਬਾਓ ਪਾਉਣ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੱਖਰੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਪੈਂਤੜੇਬਾਜ਼ੀ ਵਾਲੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਖੇਡੀਆਂ ਸਨ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਥਾਂ ਦੇਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ੀ ਸਦਕਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵੱਖਰੇ ਰਾਜ ਦੀ ਬਜਾਏ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਇਹ ਚੰਗਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਪਰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਕੌਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਅਜਿਹੀ ਪਿਛਾਖੜੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਬੀਅ ਬੀਜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਵਾਰ ਵਾਰ ਉੱਭਰਦੇ, ਵਧਦੇ, ਫੈਲਦੇ, ਉੱਭਰਦੇ ਅਤੇ ਜਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਆਖਰ ਇਹ 'ਕੌਮ' ਕਿਸ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਕਿਵੇਂ ਉੱਭਰਿਆ ਅਤੇ ਕੌਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ? ਕੌਮ ਬੁਰਜੂਆ-ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਜੋ ਜਗੀਰੂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਨਾਸ ਅਤੇ ਸਨਅਤੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਦਾ ਟੁੱਟਣਾ/ਹਾਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਧੁਰਾ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ। ਬੁਰਜੂਆਜ਼ੀ

ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਾਂ ਚੱਲੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਕਾਰਨ ਯੂਰੋਪ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈਆਂ। ਇਸ ਦੌਰ ਤੱਕ ਬੁਰਜੂਆਜ਼ੀ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸਮਾਜਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਅਜਿਹਾ ਦੌਰ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਆਰਥਿਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰ ਪੂੰਜੀਵਾਦ, ਯਾਨੀ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਜੋ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼/ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ, ਗ਼ੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣ ਵੱਲ ਹੋ ਤੁਰਿਆ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਬਸਤੀਆਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਮੁਕਤੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸ਼ਕਲ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸੌਖਿਆਂ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੌਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸਟੀਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਜੋਸਫ ਸਟਾਲਿਨ ਦੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, "ਕੌਮ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਇਕ ਜ਼ਬਾਨ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਨਸਲੀ ਸਮੂਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਪਰ ਉਸਰਿਆ ਸਭਿਆਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।" ਇਸ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਤੱਤ ਉੱਭਰਦੇ ਹਨ- ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਸਲੀ ਸਮੂਹ, ਸਾਂਝੀ ਜ਼ਬਾਨ, ਇਲਾਕਾ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਅਰਥਚਾਰਾ। ਕੌਮ ਦੀ ਇਸ ਘਾਤ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸੰਕਲਪ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਲੇ ਅੰਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੌਮ ਦੀ ਘਾਤ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਗਈ। ਕਾਰਨ ਸਾਇੰਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੌਮੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਧਰਮ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਲੁਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਸਿੱਖ ਧਰਮ (ਲਹਿਰ) ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਜਿਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ (ਕੌਮ) ਵਿਚ ਇਹ ਪਨਪਿਆ, ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਦੀ ਆਮਦ ਵੀ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਬਸਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਦੇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਧਰਮ ਵਜੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਸਮਾਂ ਪੈ ਕੇ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲਗਭਗ ਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦੋ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਹੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਸੋਂ/ਜਨਤਾ 'ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ' ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ। ਸਾਂਝੇ ਧਰਮ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਉਹ ਬੰਗਾਲੀ, ਮਲਿਆਲੀ, ਤਾਮਿਲ, ਤੈਲਗੂ, ਪੰਜਾਬੀ ਆਦਿ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਹਨ। ਇਕ ਕੌਮੀਅਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਧਰਮ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਉਂਦਾ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਦੇਸ਼ ਨਾ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ, ਸਪੈਨੀ, ਪੁਰਤਗਾਲੀ, ਰੂਸੀ, ਜਰਮਨ, ਅਮਰੀਕਨ

ਆਦਿ ਕਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ 'ਈਸਾਈ ਕੌਮ' ਕਹਾਉਂਦੇ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦੋ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਹੋਣੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੀ 'ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੌਮ' ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ; ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਬੰਗਾਲੀ ਕੌਮ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੁੱਖ ਚਾਰ ਕੌਮਾਂ ਹਨ- ਪੰਜਾਬੀ, ਸਿੰਧੀ, ਬਲੋਚੀ ਅਤੇ ਪਠਾਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੌਮੀ ਮੰਗਾਂ/ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਪਰ ਆਪੋ

ਵਿਚ ਤਿੱਖੀਆਂ ਵਿਰੋਧਤਾਈਆਂ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਗਏ, ਉੱਥੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਫੈਲਾਓ ਹੋਇਆ, ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ, ਮਰਾਠੇ, ਬਿਹਾਰੀ, ਬੰਗਾਲੀ, ਅਸਾਮੀ ਆਦਿ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਸਾਂਝੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਦੇ ਭਾਗ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮੀਅਤ ਦਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਅੰਗ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੰਜਾਬੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਬਾਨ, ਸਾਹਿਤ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਇਲਾਕਾ, ਨਸਲ, ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਸਾਂਝੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤ, ਗਿੱਧੇ, ਭੰਗੜੇ, ਮੌਤ 'ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਵੈਣ, ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਤੋਂ ਵਿਹਾਰ, ਰਸਮ-ਰਿਵਾਜ, ਮੇਲੇ ਤਿਉਹਾਰ ਆਦਿ ਸਭ ਸਾਂਝੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਸਿੱਖ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ 'ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ', 'ਸਿੱਖ ਕੌਮ' ਤੇ 'ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੌਮ' ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮੀਅਤ ਦਾ ਹੀ ਅੰਗ ਰਹਿਣਗੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮੀਅਤ ਅੰਦਰ ਦੋ ਮਸਲੇ ਹਨ; ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮੀਅਤ ਦੇ ਅਗਲੇਰੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ, ਇਹਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਦਾ; ਦੂਜਾ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਮੰਗਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਦੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੱਲਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮੀਅਤ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋਣ ਦੀ ਮੰਗ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮੀਅਤ ਦੇ ਭਾਰੂ ਹਿੱਸੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮੀਅਤ ਦੀ ਅਸਲ ਮੰਗ ਸੱਚੀਮੁੱਚੀ ਦੇ ਫੈਡਰਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਗ ਹੱਕੀ ਵੀ ਹੈ, ਜਮਹੂਰੀ ਵੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਕਸਤ ਕੌਮੀਅਤ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਅ ਆਮਦਨ ਵੀ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ

ਕੇਂਦਰੀ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਆਰਥਿਕ ਕਲ-ਪੁਰਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਪੁੱਗਤ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਖੇਤੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਖੜੋਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ। ਵੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ ਸਨਅਤਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਐਗਰੋ ਇੰਡਸਟਰੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵੱਲ, ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਹਕੀਕੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਾਗੂ

ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਅੱਜ ਦੀ ਅਹਿਮ ਲੋੜ ਪਹਿਲਾਂ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਪਿਛਾਖੜੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਉਖਾੜਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੂਬਾਈ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮਸਲੇ ਤੇ ਇਲਾਕਾਈ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਮਸਲਾ ਕੌਮੀ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਬੋਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਘੋਲ ਕਰੀ ਜਾਣ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਇਹ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਇਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਹੀ ਹੱਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਨਿੱਕ ਬੁਰਜੂਆ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਨਿਜਾਤ ਪਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਫਰੰਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੌਮੀ ਪਿਛਾਖੜੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਉਖਾੜਨਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸੂਬਾਈ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਘੋਲ ਲੜੇ ਜਾਣ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਬਾਈ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਿੱਕ ਬੁਰਜੂਆ ਜਮਾਤ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੌਮੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਪੂਛ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਜ਼ਾ ਮਿਸਾਲ ਕਿਸਾਨ ਮਸਲਿਆਂ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਲਵੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਮਸਲੇ ਵੀ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਨ। ਹੁਣ ਲਵੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨੇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦੇ ਮਸਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ? ਕੀ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਬਾਈ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ? ਉਲਟਾ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂ? ਕੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸੂਬਾਈ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਤੇ ਖੇਤਰੀ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਘੋਲ ਵਗ਼ੈਰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਮੂਲੀਅਤ ਤੋਂ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕੌਮੀ ਖੇਤਰੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਉਹ ਵੀ ਧਰਮ ਤੇ ਜਾਤ ਪਾਤ ਆਧਾਰਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤਰੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਖੇਤਰੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਅਹਿਮ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੱਖੇ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਹੱਥਪਾਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਵਾਰ ਹੀ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਸੂਬਾਈ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਸਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ-ਕਿਸਾਨਾਂ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਬਿਨਾਂ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਸੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਪਿਛਾਖੜੀ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲ ਸੋਧ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਖੇਤਰੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੀ ਰੋਲ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਖੇਤਰੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਅਹਿਮ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਸੋਧ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕਰਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪਣ-ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਹੌਡ-ਵਰਕਸਾਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਮਹੂਰੀ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮੀਅਤ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕੀ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਕੌਮੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕੱਠ ਹੋ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੱਥ ਲਿਆ ਹੈ? ਇਹ ਮਸਲਾ ਉਨਾ ਚਿਰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਕਸਤ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਪਈਆਂ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਇਕ ਜੁਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ 1917 ਦੇ ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ ਸੀ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀਵਾਦ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਬਣੀ। ਫੇਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀਵਾਦ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਾਨਣ ਬੰਨ੍ਹਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਇਕੱਤਰੀਕਰਣ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀਕ੍ਰਿਤ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੀ ਲੁਟੀਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਲਈ ਰਸਤੇ ਸਾਫ਼ ਕੀਤੇ। 1947 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਕੌਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਉਸ ਅਧੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜੇਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਚੱਲ ਕੇ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਉਹ ਖੁਆਬ ਕਦੇ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ"।
"ਸੋਧਾ? ਇਹ ਕੀ?" ਬਾਬੇ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਦੱਸਿਆ-
"ਧਰਮ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਹੀ ਅੱਜ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੋਧਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ"। ਮਰਦਾਨੇ ਕਿਹਾ।
"ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ?" ਜਦ ਬਾਬੇ ਹੈਰਾਨੀ ਜਤਾਈ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਸਬਰ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ "ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਿਉਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚਹੇਡਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜਦਕਿ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਚਲੋ ਛੱਡੋ ਮਾਤਲੋਕ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰੋ"। ਇਹ ਕਹਿ ਮਰਦਾਨੇ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਣੀ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਰਸਭਿੰਨਾਂ ਇਲਾਹੀ ਕੀਰਤਨ ਢਿੱਜਾ ਵਿਚ ਛਾ ਗਿਆ।

ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਕਹਿਤ ਰਹੇ....

ਸਚਖੰਡ ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਵਿਚ ਇਸ ਗੁਰਪੁਰਬ 'ਤੇ ਮਾਤਲੋਕ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਇਸ ਫੇਰੀ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ

ਹਰਜੀਤ ਦਿਓਲ

ਤੋਂ ਕੀ ਲੁਕਿਆ ਹੈ। ਫੇਰ ਵੀ ਜੇਕਰ ਆਪ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਹੀ ਸੁਣਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਣੋ "ਮਾਤਲੋਕ ਵਿਚ ਧਾਡੇ ਸਿੱਖ ਹੁਣ ਧਾਡੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਪੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਮੁੱਖ ਹਨ। ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਆਪ ਜਾਣਾ ਵੀ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਜੈੱਡ ਪਲੱਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ।"
ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਭ ਜਾਣਦਿਆਂ ਵੀ ਮਰਦਾਨੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਣਨਾ ਲੋਚਦੇ ਸਨ ਸੋ ਪੁੱਛਿਆ "ਜੈੱਡ ਪਲੱਸ ਸੁਰੱਖਿਆ? ਇਹ ਕੀ?"।
ਮਰਦਾਨੇ ਫਰਮਾਇਆ "ਮਾਤਲੋਕ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਵੀ ਆਈ ਪੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਚਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹਮਲਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ"।

"ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹਮਲਾ ਕਿਉਂ ਕਰੂ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਘੁੰਮ ਆਪਣਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਕੋਈ ਕੁਸਕਿਆ ਤੱਕ ਨਹੀਂ?" ਬਾਬੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ-
"ਉਹ ਦਿਨ ਗਏ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹੁਣ ਕਲਯੁਗ ਹੈ। ਧਾਡੀ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨੀ। ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਗੋਲਕ ਦੀ ਮਾਇਆ ਪਿੱਛੇ ਧਾਡੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪੱਗੇ ਲੱਥੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਦਾ ਦੁਰਉਪਯੋਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੋਰਾ-ਫੋਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਪਾਖੰਡ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਤਾਰ ਤਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਕੁ ਸੱਚੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਟੋਕਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੋਧਾ ਲੱਗ

ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ "ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਸਭ ਜਾਨਣਹਾਰ ਹੋ ਆਪ

ਪਰਦੇਸੀ ਹੋ ਰਹੇ ਪੁੱਤਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਡੰਕੀ'

21 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਫਿਲਮ 'ਡੰਕੀ' ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਲਈ ਜਫਰ ਜਾਲ ਰਹੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਪਰਵਾਸ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਲਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਵਰਤਣ ਬਾਰੇ 'ਡੰਕੀ ਲਾਉਣਾ' ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਹਿਰਾਨੀ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਸੰਜੂ' (2018), 'ਪੀ.ਕੇ.' (2014), '3 ਇਡੀਅਟਸ' (2009), 'ਲਗੇ ਰਹੋ ਮੁੰਨਾ ਭਾਈ' (2006) ਅਤੇ 'ਮੁੰਨਾ ਭਾਈ

ਉਘੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਹਿਰਾਨੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਡੰਕੀ' ਦਾ ਪੋਸਟਰ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਫਿਲਮ ਦਾ ਟ੍ਰਿਲਰ।

ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੋਵਿਡ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਫਿਲਮ 'ਡੰਕੀ' 'ਤੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਹਿਰਾਨੀ ਨੇ ਸਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਹਿਰਾਨੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੁੱਦਾਪੈਸਟ (ਹੰਗਰੀ), ਲੰਡਨ (ਇੰਗਲੈਂਡ), ਜਬਲਪੁਰ (ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

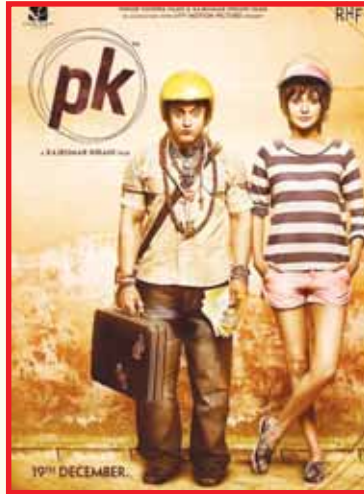
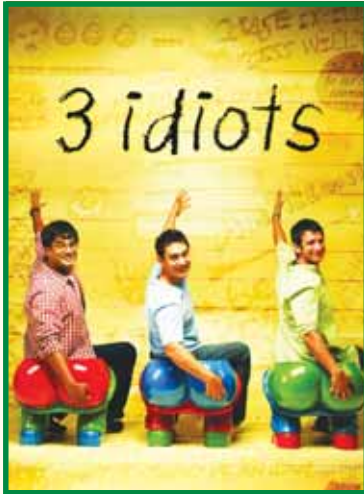
ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਅਦਾਕਾਰ ਸਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਫਿਲਮ 'ਪਠਾਨ' ਅਤੇ 'ਜਵਾਨ' ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਸਦਕਾ ਆਈ.ਐੱਮ.ਡੀ.ਬੀ. ਦੀ 2023 ਦੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਰਮਨਪਿਆਰੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ 'ਚ ਅੱਵਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੂਚੀ 'ਚ ਮਹਿਲਾ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਆਲੀਆ ਭੱਟ, ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਦੁਕੋਨ, ਵਾਮਿਕਾ ਗੱਬੀ ਆਦਿ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਈ.ਐੱਮ.ਡੀ.ਬੀ. ਦੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੁਖੀ ਯਾਮਿਨੀ ਪਟੋਦੀਆ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਸਾਡੀ ਟੌਪ-10 ਸੂਚੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।" ਆਈ.ਐੱਮ.ਡੀ.ਬੀ. ਉਹ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਫਿਲਮਾਂ, ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਆਲੀਆ ਭੱਟ ਲਗਾਤਾਰ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਚੋਕੀ ਔਰ ਰਾਨੀ ਕੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ' ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ।

ਉਮਰ ਦਰਾਜ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੈਂਠ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ 58ਵਾਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਅਹਿਮ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ।

ਕੁਦਰਤ ਕੌਰ

ਐੱਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐੱਸ. (2003) ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਚਰਚਾ ਕਰਵਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਸਭ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਡੰਕੀ' ਉੱਤੇ ਹਨ। ਸਭ ਇਹੀ ਦੇਖਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਪਟਕਥਾ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਹਿਰਾਨੀ ਦਾ ਹੱਥ ਅਭਿਜੀਤ ਜੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਕਨਿਕਾ ਨੇ ਵਟਾਇਆ ਹੈ। ਅਭਿਜੀਤ ਜੋਸ਼ੀ 'ਸੰਜੂ', 'ਪੀ.ਕੇ.', '3 ਇਡੀਅਟਸ' ਅਤੇ 'ਲਗੇ ਰਹੋ ਮੁੰਨਾ ਭਾਈ' ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਹਿਰਾਨੀ ਦਾ ਸਹਿ-ਪਟਕਥਾ ਲੇਖਕ ਸੀ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਦੇ ਕਹਿੰਦੇ-ਕਹਾਉਂਦੇ ਫਿਲਮ ਸਟਾਰ ਸਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਾਪਸੀ ਪੰਨੂ, ਦੀਆ ਮਿਰਜ਼ਾ, ਵਿੱਕੀ ਕੌਸਲ, ਬੋਮਨ ਇਰਾਨੀ ਨੇ ਅਹਿਮ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਹਨ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਫਿਲਮ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਸਟਾਰ ਅਦਾਕਾਰ ਧਰਮਿੰਦਰ, ਪਰੀਕਸ਼ਿਤ ਸਾਹਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਸਾਹ, ਅਨਿਲ

ਫਿਲਮ '3 ਇਡੀਅਟਸ' ਤੇ 'ਪੀ.ਕੇ.' ਦੇ ਪੋਸਟਰ ਅਤੇ ਅਤੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਹਿਰਾਨੀ।

ਗਰੇਵਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੀ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਹਿਰਾਨੀ ਅਤੇ ਸਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਨੇ

ਇਕੱਠਿਆਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੇ 'ਮੁੰਨਾ ਭਾਈ ਐੱਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐੱਸ.' ਅਤੇ '3 ਇਡੀਅਟਸ'

ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਵੀ ਸਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਵਕਤ ਸਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਨੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਹਿਰਾਨੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤੀ

ਮਾਵਾਂ-ਧੀਆਂ: ਸ਼੍ਰੀਦੇਵੀ ਅਤੇ ਜਾਹਨਵੀ ਕਪੂਰ ਦਾ ਨਾਚ

ਮਰਹੂਮ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸ਼੍ਰੀਦੇਵੀ ਦੀ ਧੀ ਜਾਹਨਵੀ ਕਪੂਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨਿੱਤ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵੀਡੀਓ ਵੀ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ 'ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਫੈਦ

ਆਮਨਾ ਕੌਰ

ਅਨਾਰਕਲੀ ਕੁੜਤੇ ਅਤੇ ਪਲਾਜ਼ੇ ਸੈਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨਿੱਤ ਕਰਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀਡੀਓ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਸ ਗੀਤ 'ਤੇ ਨਿੱਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਮਸ਼ਹੂਰ ਗੀਤ 'ਜੀਆ ਜਲੋ' ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਤਾ ਮੰਗੇਸ਼ਕਰ ਅਤੇ ਐੱਮ.ਜੀ. ਸ਼੍ਰੀਕੁਮਾਰ ਨੇ ਗਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੀਤ 1998 ਦੀ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਫਿਲਮ 'ਦਿਲ ਸੇ' ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਸਾਹਰੁਖ ਖਾਨ, ਮਨੀਸ਼ਾ ਕੋਇਰਾਲਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਜ਼ਿੰਟਾ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਾਹਨਵੀ ਕਪੂਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੀਡੀਓ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਟਾਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ 'ਮਿਸਟਰ ਐਂਡ ਮਿਸੇਜ਼ ਮਾਰੀ' ਹੈ। ਇਸ ਵੀਡੀਓ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ 5 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: 'ਪ੍ਰੀਤੀ ਜ਼ਿੰਟਾ ਵਰਗਾ ਕੰਮ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।' ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਕਿੰਨਾ ਸੁੰਦਰ ਹੈ।' ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਰਸ਼ਕ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, 'ਖੂਬਸੂਰਤ ਡਾਂਸ

ਅਤੇ ਮੁਵਜ਼। ਅਜਿਹਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਦੇਵੀ ਮੈਮ ਡਾਂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

6 ਮਾਰਚ 1997 ਨੂੰ ਜਨਮੀ ਜਾਹਨਵੀ ਕਪੂਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸ਼੍ਰੀਦੇਵੀ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾ ਬੋਨੀ ਕਪੂਰ ਦੀ ਧੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਲ 2018 ਵਿੱਚ ਫਿਲਮ 'ਧੜਕ' ਨਾਲ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਤਾ ਕਰਨ ਜੌਹਰ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸ਼ਸ਼ਾਂਕ ਖੇਤਾਨ ਸੀ। ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਜਾਹਨਵੀ ਕਪੂਰ ਦੀ ਜੋੜੀ ਇਸ਼ਾਨ ਖਟਰ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਤਾਂ ਬਹੁਤੀ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕੀ ਪਰ ਇਸ ਫਿਲਮ ਲਈ ਜਾਹਨਵੀ ਕਪੂਰ ਨੂੰ

ਫਿਲਮਫੇਅਰ ਦਾ ਸਰਵੋਤਮ ਅਦਾਕਾਰਾ ਦਾ ਇਨਾਮ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਗੁੰਜਨ ਸਕਸੈਨਾ: ਦਿ ਕਾਰਗਿਲ ਗਰਲ' (2020), 'ਰੂਹੀ' (2021), 'ਗੁੱਡ ਲੱਕ' ਤੇ 'ਮਿਲੀ' (2022) ਫਿਲਮਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈਆਂ। ਸਾਲ 2023 ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਫਿਲਮਾਂ 'ਬਵਾਲ' ਤੇ 'ਰੋਕੀ ਔਰ ਰਾਨੀ ਕੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ' ਆਈਆਂ। ਹੁਣ 2024 ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਫਿਲਮਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 'ਮਿਸਟਰ ਐਂਡ ਮਿਸੇਜ਼ ਮਾਰੀ' ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਦੇਵਰ' (ਤੇਲਗੂ) ਅਤੇ 'ਉਲਝ' ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।

ਰਾਣਾ ਰਣਬੀਰ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਮਨਸੂਬਾ'

ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਾ ਜਗਤ ਖਾਸ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਲਾਕਾਰ ਤੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਰਾਣਾ ਰਣਬੀਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਮਨਸੂਬਾ' 8 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪ ਵੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ

ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ

ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਹੀਰੋ ਤੇ ਹੀਰੋਇਨ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਹੀਰੋ ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਹੈ ਅਤੇ ਹੀਰੋਇਨ ਮਨਜੋਤ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਦਾਰ ਸੋਹੀ, ਮਲਕੀਤ ਚੌਠੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਏ ਹਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਮਨਜੋਤ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਗੀਤ ਵੀ ਗਾਇਆ ਹੈ।

ਇਹ ਫਿਲਮ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਿਓ-ਪੁੱਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਰਾਣਾ ਰਣਬੀਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੁਦ ਇਹ ਫਿਲਮ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਨੇ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਪਿਓ-ਪੁੱਤ ਦੇ ਮੋਹ-ਮੁਹੱਬਤ ਅਤੇ ਤਣਾਅ ਵਾਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੂਖਮ ਢੰਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਰਣਬੀਰ ਰਾਣਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਅਰਦਾਸ', 'ਪੋਸਤੀ' ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੁਨੇਹਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇ।

ਫਿਲਮ 'ਮਨਸੂਬਾ' ਦਾ ਪੋਸਟਰ ਅਤੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਰਾਣਾ ਰਣਬੀਰ।

ੴ

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣ ਹੋਆ॥

ੴ

ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ
ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ
554ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ
ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ

ਸ਼ਾਲਾ! ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ
 ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ 'ਕਿਰਤ
 ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ ਤੇ ਵੰਡ
 ਛਕੋ' ਸੰਗਤ ਦੇ ਹਿਰਦੇ
 ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਰਹੇ।
 ਦੁਨੀਆ ਵਿਚੋਂ
 ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ,
 ਜਾਤੀਵਾਦ ਦਾ ਨਾਸ
 ਹੋਵੇ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਜਿੱਥੇ
 ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ
 ਤਾਂ ਮੰਨਦੀ ਹੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ
 ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ
 ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ
 ਵਸਾਵੇ।

ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਰੱਖੜਾ ਪਰਿਵਾਰ